

Η Ψηφιακή τεχνολογία σε Ανασκαφές

Η Μουσειοπαιδαγωγική

Η Τεκμηρίωση

ΖΗΤΗΜΑΤΑ
ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗΣ
ΜΟΥΣΕΙΟΛΟΓΙΑΣ

ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗΣ ΜΟΥΣΕΙΟΛΟΓΙΑΣ

- I. Μουσειολογία και Τεκμηρίωση
- II. Μουσειολογία και Μουσειοπαιδαγωγική
(και Σπουδή στα Εκπαιδευτικά Προγράμματα του Σπαθαρείου Μουσείου Θεάτρου Σκιών)
- III. Μουσειολογία και Ψηφιακή Τεχνολογία στους Αρχαιολογικούς Χώρους
(Σπουδή στην Ανασκαφή του “Λυκείου Αριστοτέλους”)

ΤΕΣΗ ΣΑΛΗ

ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ ΜΟΥΣΕΙΟΛΟΓΙΑΣ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΟΣ – ΑΡΧΙΤΕΚΤΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το σημερινό Μουσείο υποστηρίζει την Ερμηνεία των εκθεμάτων με πολυεπίπεδα συμφραστικά μέσα, κείμενα, multimedia, εγκαταστάσεις, hands-on δραστηριότητες, ακόμη και ανάμεσα σε εκθέματα (πρβλ. Παράρτημα **Σπουδή** στα Εκπαιδευτικά Προγράμματα του Σπαθαρείου Μουσείου Θεάτρου Σκιών).

Στο **κεφάλαιο I**, η έμφαση της έρευνάς μας εξετάζει το σκέλος του Υπομνηματισμού των Συλλογών, και εστιάζει στη μουσειολογική επεξεργασία τους, κατά τον προσδιορισμό του **Περιεχομένου των Πινακίδων**. Εξ άλλου, η Μουσειολογία είναι που προμηθεύει το κοινό και όλες τις μουσειακές ειδικότητες με όσα περισσότερα μέσα και εργαλεία μπορεί.

Στο **κεφάλαιο II**, διαπιστώνεται ότι η **Μουσειοπαιδαγωγική** δεν συνιστά μόνο σχεδιασμό εκπαιδευτικών προγραμμάτων στο χώρο του Μουσείου, αλλά μία πιο ολοκληρωμένη προσέγγιση της μουσειακής εμπειρίας –ως μαθησιακής εμπειρίας– σε διαφορετικά επίπεδα και για ποικίλες ομάδες ανθρώπων, περιλαμβανομένων κι εκείνων που δεν θα επισκεφθούν ίσως ποτέ ένα Μουσείο. Τέλος,

Στο **κεφάλαιο III**, αναπτύσσεται η σχέση της σύγχρονης Μουσειολογίας με το κοινωνικό πρόσωπο του Μουσείου, που εγείρει απαιτήσεις για user-friendly on-line, όπως λέγεται, πληροφόρηση προς ευρείες ομάδες πληθυσμού σχετικά τόσο με την επιμέλεια των συλλογών όσο και με την έκθεσή τους.

Η απαίτηση αυτή, λοιπόν, στο κομμάτι ευθύνης που αφορά τη Μουσειολογία χωρεί προς αρκετές

ερευνητικές κατευθύνσεις, από τις οποίες στη παρούσα σπονδυλωτή εργασία θα διερευνήσουμε τις τρεις εξ αυτών, ως εξής:

I. Μουσειολογία και Τεκμηρίωση

Η πρώτη αυτή απαίτηση συναληθεύει μερικώς με την διαχείριση του Υπομνηματισμού και τις Πινακίδες των εκθεμάτων σε πραγματικό χώρο, μέσα στην έκθεση.

Το θέμα αυτό το πραγματευόμαστε εκτενώς στη **μονογραφία Υποτιτλισμός – Γραφή – Χρώμα και Φως**, (όπου εξετάζονται οι πινακίδες ως προς τα εξωτερικά τους στοιχεία, δηλαδή ως προς τη μορφή και τη θέση τους σε φυσικό χώρο και όχι ως προς το περιεχόμενό τους, διότι αυτό αποτελεί τομέα ευθύνης των Επιμελητών των Μουσείων).

Στο παρόν κεφάλαιο I, η έμφαση της έρευνάς μας εστιάζει στο σκέλος της “Ερμηνείας των Συλλογών”, που συνίσταται στην μουσειολογική επεξεργασία τους, κατά τον προσδιορισμό αυτού τούτου του **Περιεχομένου των Πινακίδων**.

Ειδικότερα εξετάζονται οι βασικές παράμετροι που αφορούν την διατύπωση των κειμένων Υποτιτλισμού, δεδομένου ότι το περιεχόμενο των Πινακίδων συνιστά σημαντικό ερμηνευτικό μέσο. (Συγκεκριμένα, ως στόχος τίθεται αφ’ ενός ο προσδιορισμός της ορολογίας τεκμηρίωσης και αφετέρου η αποφυγή των λεγόμενων Jargons).

Η συμβολή του μουσειολόγου επικεντρώνεται, κυρίως, σε ότι αφορά στην εξειδικευμένη γνώση που πρέπει να εκλαϊκευθεί και το συνεστραμμένο επιστημονικό λεξιλόγιο που πρέπει να μετατραπεί σε καθημερινό γλωσσάρι, εξίσου επιστημονικό όσο καταληπτό από το ευρύ κοινό.

Διευκρινίζεται ότι ο μουσειολόγος ασχολείται με το ύφος, την μορφολογία και, γενικώς, με την λεγόμενη “σημαντότητα” των κειμένων των Πινακίδων, δηλαδή διερευνά όλα όσα σχετίζονται με το επικοινωνιακό μέρος τους. Τη συγκεκριμένη μουσειακή ειδικότητα δεν την αφορά καθόλου το επιστημονικό σκέλος του περιεχομένου του Υποτιτλισμού, καθ’ ότι τούτο αποτελεί αποκλειστική αρμοδιότητα του επιμελητή του μουσείου, αντικείμενο στο οποίο δεν έχει την επάρκεια να αναμειχθεί ένας μουσειολόγος.

Επιπροσθέτως, όπως όλοι γνωρίζουμε, συνεχώς καινούργιες προκλήσεις επιφυλάσσονται για τους ειδικούς των Πληροφοριακών Συστημάτων (Information Systems) προκειμένου να εφοδιασθούν τα μουσειακά αντικείμενα με "**πολλαπλές αναγνώσεις**".

Η διαδικασία τεκμηρίωσης των μουσειακών αντικειμένων δεν πρέπει να καταλήγει σε ένα στατικό αρχειακό τόπο. Το σύγχρονο πληροφοριακό περιβάλλον αντιμετωπίζεται και σαν ερμηνευτικό εργαλείο, με το οποίο η αρχειακή καταχώρηση ενός αντικειμένου υποδηλώνει την έναρξη μόνο της διαδικασίας προσέγγισης της έννοιάς του.

Η σύνταξη του τελικού λήμματος καταχώρισης –κατά την αρχειοθέτηση ενός αντικειμένου– αποτελεί ζήτημα συνεργασίας ομάδας επιστημόνων, που αποτελείται από τον επιμελητή, τον μουσειολόγο και, βεβαίως, τον ειδικό των Πληροφοριακών Συστημάτων.

Μέσα σ' αυτήν την ομάδα εργασίας οι μουσειολόγοι μπορούν να συμβάλουν μόνον κατά το ποσοστό που τους αναλογεί. Δηλαδή συμμετέχουν στο σκέλος της επισήμανσης των σημασιολογικών πληροφοριών των αντικειμένων στη φάση του προσδιορισμού της ορολογίας **Τεκμηρίωσης**.

Οι δυσκολίες είναι πολλές και συχνά αγγίζουν το ευτράπελο. Φερ' ειπείν, αν το γουδί (ιγδίον) κατηγοριοποιείται ως σκεύος και το γουδοχέρι (τριπτήρ) ως εργαλείο, πως θα προσδιορισθεί το εν τοις πράγμασι αναπόσπαστο σύνολο γουδί–γουδοχέρι; Το ίδιο συχνά συμβαίνει και σε μη σύνθετα αντικείμενα, π.χ. ένα λιβανιστήρι, που μπορεί να είναι είτε θρησκευτικό είτε κοσμικό αντικείμενο, ανάλογα με το πότε, που και πως χρησιμοποιήθηκε.

Στην τεκμηρίωση δεν υπεισέρχεται απαραίτητα η έννοια της απόλυτης ταυτότητας, του στερεότυπου.

Τουναντίον, η συνεξέταση ενός αντικειμένου με αυτό τούτο το περιβάλλον μέσα στο οποίο ζει, είναι δυνατόν να του προσδώσει επάλληλα επίπεδα ερμηνείας, που είναι απαραίτητο να αποτυπωθούν και κατά την τεκμηρίωσή του.

Η πολυεπίπεδη **Ερμηνεία**, λοιπόν, προϋποθέτει και πολυπαραμετρική **Τεκμηρίωση**.

Επομένως, για πολλά αντικείμενα ή συλλογές (π.χ. τα αρχαιολογικά αντικείμενα) απαιτείται συγκριτική έρευνα και διεπιστημονική διερεύνηση από ομάδα ειδικών επιστημόνων, οι οποίοι καλούνται συνήθως να τα διαχειριστούν από κοινού.

**II. Μουσειολογία και Μουσειοπαιδαγωγική
&
Υπόθεση Εργασίας:
Σπουδή στα Εκπαιδευτικά Προγράμματα**

ΓΕΝΙΚΑ

Δεύτερη, κατά σειράν, βασική απαίτηση συνιστά η λεγόμενη user-friendly on line πληροφόρηση, που σχετίζεται με την ισόποση και άνετη εξυπηρέτηση όλων των ομάδων επισκεπτών.

Η επιδίωξη πολυεπίπεδης (ως προς τους επισκέπτες) και πολυπαραμετρικής (ως προς τα αντικείμενα) πληροφόρησης είναι περίπου ίδια είτε αφορά σε επιτόπια (in situ) είτε σε εικονική (virtual) επίσκεψη.

Βασικές κατηγορίες επισκεπτών, και στην μία και στην άλλη περίπτωση, τις ανάγκες των οποίων φιλοδοξούμε να καλύψουμε αποτελούν:

i. Τα παιδιά (βλ. Παράρτημα **Σπουδή στα Εκπαιδευτικά Προγράμματα του Σπαθαρείου Μουσείου Θεάτρου Σκιών**) ii. Οι ενήλικοι (μέσος αστός) iii. Οι ειδικοί

Η μέθοδος, ο τρόπος και το είδος των πληροφοριών που θα επιλεγεί να προσφερθούν, αποτελεί αντικείμενο έρευνας ειδικών επιστημόνων, των Μουσειοπαιδαγωγών.

Στην παρούσα έρευνά μας προχωρούμε ένα βήμα παραπάνω μόνον σε σχέση με το **αναβαθμισμένο επίπεδο πληροφόρησης**, που πρέπει να παράσχουμε ακόμη και στο μέσο επισκέπτη. Βεβαίως, σε όλες αυτές τις κατηγορίες επισκεπτών οφείλουμε να προσφέρουμε εναλλακτική πληροφόρηση ανάλογα με το πολιτισμικό υπόβαθρο, το μορφωτικό επίπεδο, ακόμη και την γλώσσα κ.λπ. Με όλα αυτά τα σύγχρονα μέσα και τις μεθόδους που διαθέτουμε (π.χ. virtual αναπαραστάσεις ή αποκαταστάσεις ελλειπόντων μερών των μη άρτιων εκθεμάτων), θεωρούμε απολύτως εφικτό, πλέον, το να εμπλέξουμε έναν **απλό επισκέπτη στην επιστημονική προσέγγιση** ενός εκθέματος.

Αν τα καταφέρουμε, αφ' ενός θα τον επιβεβαιώσουμε και θα αισθανθεί ευτυχής από την συγκεκριμένη μουσειακή εμπειρία, αφ' ετέρου ίσως θα τον πείσουμε πως το Μουσείο είναι μία ευχάριστη αλλά και επικοδομητική εμπειρία που πρέπει να επαναλάβει.

Η "άτυπη" (informal learning) μάθηση που μπορούμε να προσφέρουμε σήμερα στο μέσο επισκέπτη μπορεί και πρέπει να περιλαμβάνει πλήθος εντυπωσιακών πληροφοριών που θα εμπεριέχουν έντονα και το στοιχείο της ανακάλυψης.

Άλλωστε διαρκή μουσειολογική μέριμνα αποτελεί η αναβάθμιση της **μουσειοδιδακτικότητας** του εν γένει μουσειακού περιβάλλοντος, δηλαδή η μετάγγιση της γνώσης που διαθέτει ο ειδικός επιστήμονας και που αποζητά -πολλές φορές απεγνωσμένα- ο επισκέπτης, εντός και εκτός μουσειακού χώρου.

Επιπροσθέτως, όμως, επιδιώκουμε να αναδείξουμε και να παράσχουμε ηλεκτρονικά εκτός από τις βασικές πληροφορίες και άλλες που δεν γίνονται άμεσα αντιληπτές (hidden information), όπως: μικρογραφικά στοιχεία, αξιόλογες μορφολογικές και κατασκευαστικές λεπτομέρειες, γενικές και ειδικότερες γνώσεις από την συντήρηση και την (πριν, κατά και μετά) αποκατάσταση των έργων, κι ακόμη γκραβούρες εποχής, σχέδια, φωτογραφίες, συγκριτικά ιστορικά και κοινωνικά στοιχεία.

Επίσης, όχι σπάνια (αλλά πρέπει συχνότερα), αποφασίζεται να παρατεθούν στρωματογραφικά στοιχεία, διεπιστημονικό παραπληρωματικό υλικό, ομοειδή η προσόμοια αντικείμενα και συλλογές σε συγκριτική παρουσίαση ή ενδεχομένως σύγχρονες επιστημονικές θέσεις και απόψεις, βιβλιογραφικά τεκμηριωμένες για όποιο ενδιαφέρεται.

Η άτυπη μαθησιακή εμπειρία που μπορούμε, πλέον, να προσφέρουμε είτε μέσα σε ένα Μουσείο είτε εξωτερικώς (out reach programs) είναι πολύ πλούσια και ευχερής.

Σαν τέτοιο παράδειγμα (case study) προσφέρεται ένα θέμα, το οποίο ήδη μερικώς το έχουμε διερευνήσει και παρουσιάσει στο παρελθόν - κυρίως από πλευράς διαχείρισης χώρου - στο πλαίσιο της έρευνάς μας για την ανάδειξη και αξιοποίηση των αρχαιολογικών ανασκαφών.

Προχωρώντας, λοιπόν, την έρευνά μας πάνω στο συγκεκριμένο ζήτημα και εξετάζοντας τη συγκριτική σχέση της **Μουσειολογίας** με την **Ψηφιακή Τεχνολογία**, βλέπουμε ότι η τελευταία παράλληλα με την τόνωση της ψυχαγωγικότητας του μουσειακού περιβάλλοντος, συμβάλλει καταλυτικά και στην αναβάθμιση της μουσειοδιδασκτικότητας των αρχαιολογικών χώρων.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΣΠΟΥΔΗ

“ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΣΤΟ ΣΠΑΘΑΡΕΙΟ ΜΟΥΣΕΙΟ
ΘΕΑΤΡΟΥ ΣΚΙΩΝ”

Περιεχόμενα

I. Εισαγωγή	3
II. Μοντέλα Επικοινωνίας.....	4
III. Σύγχρονες Εκπαιδευτικές Θεωρίες.....	6
III. 1. Πνευματιστικές θεωρίες.....	10
III. 2. Περσοναλιστικές Θεωρίες	12
III. 3. Ψυχογνωστικές θεωρίες	14
III. 4. Κονστρουκτιβιστικές διδακτικές μέθοδοι:	15
III. 5. Τεχνολογικές Θεωρίες	16
III. 6. Κοινωνιογνωστικές θεωρίες.....	17
III. 7. Κοινωνικές θεωρίες	19
III. 8. Ακαδημαϊκές θεωρίες	20
IV. Εκπαιδευτικές Θεωρίες στο Μουσείο	21
IV. 1. Θεωρίες της γνώσης	21
IV. 2. Θεωρίες για τη μάθηση.....	22
IV. 3. Μοντέλα Εκπαιδευτικών Θεωριών	23
IV. 4. Η θεωρία της πολλαπλής νοημοσύνης του Gardner	28
IV. 5. Μέθοδος Project	29
V. Μελέτη Περίπτωσης	32
VI . Βιβλιογραφία.....	38

I. Εισαγωγή

«Η ιστορία των εκπαιδευτικών θεωριών έχει χαρακτηριστεί από την αντιπαράθεση της ιδέας ότι η εκπαίδευση είναι ανάπτυξη εκ των έσω ή ότι αποτελεί δημιούργημα από το εξωτερικό περιβάλλον. Αυτό αντλείται τόσο από το ότι είμαστε εκ φύσεως προικισμένοι αλλά και από το ότι η εκπαίδευση είναι μία διαδικασία του να ξεπεράσουμε τη φυσική μας κλίση αντικαθιστώντας την με επίκτητες συνήθειες, τις οποίες αποκτούμε κάτω από πίεση... Η λύση αυτού του προβλήματος χρειάζεται μια εκ βαθέων φιλοσοφία».

(Dewey 1938: 1,9)

Η μάθηση είναι μια πολυσύνθετη διαδικασία, ο εκπαιδευτικός και το σχολικό εγχειρίδιο συμμετέχουν σε αυτή την διαδικασία, αλλά δεν αποτελούν τον πυρήνα του εκπαιδευτικού υλικού με το οποίο προσφέρεται η γνώση. Ο εκπαιδευτικός θα πρέπει να εκμεταλλευτεί και τον συμμετοχικό ρόλο της κοινωνίας στη διαδικασία της μάθησης, λαμβάνοντας υπόψη το αναλυτικό σχολικό πρόγραμμα και τους χώρους που προσφέρονται για επίσκεψη.

Από τη στιγμή που ο εκπαιδευτικός αποδέχεται την άποψη ότι οι επισκέψεις και σε άλλους χώρους εκτός σχολείου ωφελούν τη διαδικασία της μάθησης, τότε θα πρέπει:

- Να προσδιορίζει -σε σχέση με το αναλυτικό πρόγραμμα - τους χώρους, τους οποίους θέλει να επισκεφτεί.
- Να καθορίσει τους στόχους της επίσκεψης
- Να προσδιορίσει τις μεθόδους προσέγγισης των αντικειμένων
- Να συνεργαστεί με τους υπεύθυνους του χώρου.

Το ερώτημα σε αυτό το σημείο είναι **γιατί** να γίνει μάθημα εκτός σχολείου. Η απάντηση είναι ότι ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα σε ένα Μουσείο συμβάλλει στην κοινωνικοποίηση των παιδιών, στη συνεργασία, στη δημιουργική απασχόληση, στη χαρά της εργασίας, στη δυνατότητα να προσεγγίσουν το χώρο με τις αισθήσεις, το συναίσθημα, τη φαντασία, τη νόηση. Επίσης το έκθεμα προσφέρει πολλές δυνατότητες μάθησης, περισσότερες (ή διαφορετικές) από αυτές που προσφέρει το κείμενο.

Το Μουσείο για να βοηθήσει σε αυτή τη διαδικασία μάθησης θα πρέπει να επικεντρώσει το ενδιαφέρον του στα εξής σημεία:

- ✓ Στη δομή του Μουσείου
- ✓ Στην περιπέτεια της μάθησης στο Μουσείο
- ✓ Στη δομή της επίσκεψης

Εδώ θα εξετάσουμε πώς μπορεί να πραγματοποιηθεί ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα στο Σπαθάρειο Μουσείο Θεάτρου Σκιών.

II. Μοντέλα Επικοινωνίας

Η επικοινωνία είναι μια πολύ σημαντική λειτουργία για το χώρο του Μουσείου και τους επαγγελματίες που εργάζονται σε αυτά. Βέβαια είναι άγνωστο κατά πόσο τα Μουσεία έχουν εντάξει στην πολιτική τους και αν ναι σε ποιο βαθμό το συγκεκριμένο κομμάτι. Ωστόσο υπάρχουν διάφορα μοντέλα επικοινωνίας, τα οποία επηρέασαν το χώρο:

Η Eilean Hooper- Greenhill¹ αναφέρει ένα μοντέλο που έχει καταγράψει ο Cameron² ήδη από το 1968, προσαρμόζοντας την τότε σύγχρονη θεωρία της πληροφορίας στο χώρο του Μουσείου. Πρόκειται για ένα μονόδρομο μοντέλο επικοινωνίας, όπου στην αφετηρία του υπάρχει ο επιμελητής, ο οποίος μέσω των συλλογών επικοινωνεί με τον επισκέπτη.

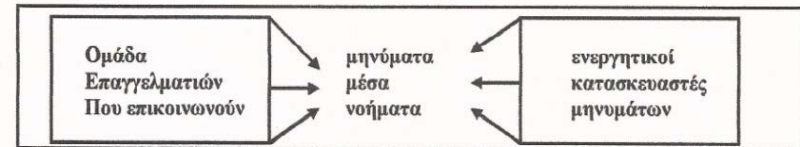
Πομπός (επιμελητής) → μέσο (αντικείμενα) → δέκτης (επισκέπτης)

Σχήμα 1: βασισμένο στον Cameron 1968

Ο Cameron προσαρμόσε αυτό το μοντέλο στο Μουσείο, δηλώνοντας ταυτόχρονα ότι οι πομπόι μπορεί να είναι πολλαπλοί, τα μέσα διαφορετικά και οι δέκτες να έχουν τη δυνατότητα να επανατροφοδοτούν τη γραμμή επικοινωνίας, γυρίζοντας το μήνυμα αντίστροφα. Παρόλα αυτά το μοντέλο, το οποίο ανέπτυξε είναι γραμμικό και μονοδιάστατο, αν και παραωχημένο πολλά Μουσεία φαίνεται να το χρησιμοποιούν ακόμα.

Τα μειονεκτήματα αυτού του μοντέλου είναι ευκρινή. Καταρχήν ο επισκέπτης έχει παθητικό ρόλο, ενώ η διαδικασία της επικοινωνίας ξεκινά πάντα από τον επιμελητή. Η εξουσία του επιμελητή σε αυτό το μοντέλο είναι δεδομένη και καθολική.

Σήμερα τα Μουσεία μέσα στα πλαίσια του επαναπροσδιορισμού της φιλοσοφίας τους και του ρόλου τους στη σημερινή κοινωνία, αρχίζουν να απορρίπτουν το γραμμικό και παραδοσιακό τρόπο επικοινωνίας και είναι πιο κοντά στο μοντέλο, το οποίο προτείνει η Hooper Greenhill³. Σε αυτό δίνεται έμφαση η κοινωνική λειτουργία του Μουσείου και έτσι η διαδικασία της επικοινωνίας στηρίζεται σε μεγάλο βαθμό στα νοήματα που δημιουργούν οι άνθρωποι και στα μηνύματα που είναι δυνατό να στείλουν με ενεργητικό τρόπο.

Σχήμα 2 : από την Hooper- Greenhill, 1991

¹ Eilean Hooper- Greenhill (1991), 49-61

² Cameron (1968)

³ Eilean Hooper- Greenhill (1991), 59

Επηρεασμένο από την αρχή της μεταδόμησης για πολυσημία και της ανάγνωσης πολλών μηνυμάτων, το μοντέλο αυτό αντιμετωπίζει την επικοινωνία στο Μουσείο ως μια σύνθετη διαδικασία, όπου ο επιμελητής αντικαθίσταται από ομάδα επιστημόνων (όπως για παράδειγμα μουσειολόγοι, αρχιτέκτονες, επιμελητές, μουσειοπαιδαγωγοί, συντηρητές κ.λπ.). Από την άλλη ο επισκέπτης δεν είναι ένας παθητικός δέκτης μηνυμάτων, αλλά του δίνεται η δυνατότητα να κατασκευάσει ενεργά τα δικά του νοήματα με βάση τις προηγούμενες εμπειρίες, γνώσεις και αξίες, οι οποίες διαμορφώνουν την αντίληψή του. Τα μέσα είναι ο χώρος μεταξύ αυτών που επικοινωνούν και κατασκευάζουν μηνύματα, όπου πολλά μηνύματα, διαφορετικά μεταξύ τους δομούνται συνεχώς. Ο χώρος αυτός περιλαμβάνει το Μουσείο στο σύνολό του, από τις εκθέσεις μέχρι το κτήριο και από το προσωπικό μέχρι το πωλητήριο.

Σταδιακά γίνεται ευρέως αποδεκτό ότι η εμπειρία μιας επίσκεψης στο Μουσείο είναι αρκετά σύνθετη διαδικασία και επηρεάζεται από διάφορους παράγοντες. Οι Falk και Dierking⁴ δημιούργησαν το μοντέλο της διαδραστικής επίσκεψης, η οποία περιλαμβάνει τρεις διαστάσεις:

- ❖ Την **προσωπική** (το μοναδικό συνδυασμό εμπειριών, ενδιαφερόντων και γνώσεων κάθε επισκέπτη)
- ❖ Την **κοινωνική** (τη σχέση με τους φίλους, την οικογένεια, τους άλλους επισκέπτες, το προσωπικό του Μουσείου κ.λπ.)
- ❖ Τη **φυσική** (ατμόσφαιρα του χώρου, αρχιτεκτονικά, φυσικά χαρακτηριστικά των συλλογών, άνεση, σωματική κούραση κ.λπ.)

Τα τρία αυτά επίπεδα συνηγορούν και διαμορφώνουν την εμπειρία των επισκεπτών μέσα στο χώρο του Μουσείου. Γι' αυτό σύμφωνα με τους Falk και Dierking, οι επιμελητές θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τους τρεις αυτούς παράγοντες καθώς και τον τρόπο που αυτοί συνδέονται μεταξύ τους. Έτσι δημιούργησε το εξής μοντέλο επικοινωνίας:

Σχήμα 3: Το μοντέλο της διαδραστικής εμπειρίας κατά τους Falk και Dierking (1992)

⁴ Falk and Dierking (1992), 5

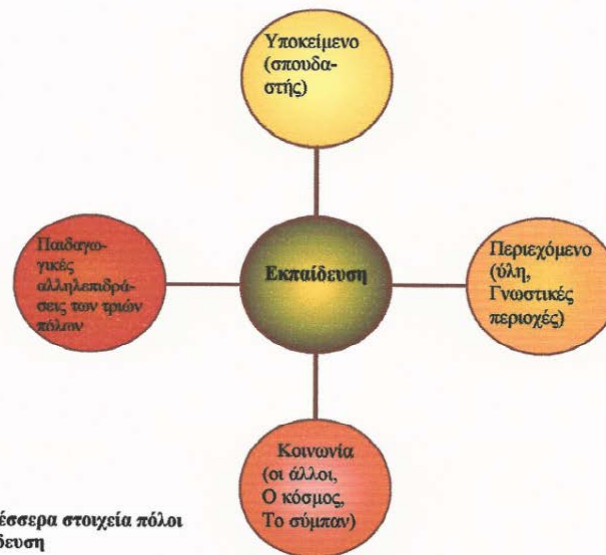
III. Σύγχρονες Εκπαιδευτικές Θεωρίες

Οι έρευνες επάνω στην εξέλιξη της γνώσης είναι γνώρισαν μια ιλιγγιώδη ανάπτυξη από τον 20^ο αιώνα και έπειτα. Τα κείμενα που ασχολούνται με τον τρόπο διδασκαλίας είναι πολλά και για το λόγο αυτό είναι αυτό είναι απαραίτητο να ταξινομηθούν σε κατηγορίες,⁵ λαμβάνοντας επιπλέον υπόψη την επίδραση της πληροφορικής πάνω στην τεχνολογική σκέψη της εκπαίδευσης, τις διδακτικές μεθόδους οι οποίες στοχεύουν στην πολιτιστική πλευρά της γνώσης και στη συνειδητοποίηση των οικολογικών και κοινωνικών προβλημάτων.

Η προτεινόμενη ταξινόμηση περιλαμβάνει **επτά κατηγορίες**:

- 1) Πνευματιστική
- 2) Περσωναλιστική
- 3) Ψυχολογική
- 4) Τεχνολογική
- 5) Κοινωνιογνωστική
- 6) Κοινωνική
- 7) Ακαδημαϊκή

Η ταξινόμηση για να γίνει κατανοητή είναι απαραίτητο να μελετηθεί σε συνάρτηση με τα τέσσερα στοιχεία πόλους για την εκπαίδευση:

Σχήμα 4: τα τέσσερα στοιχεία πόλοι για την εκπαίδευση

⁵ Υπάρχουν διάφοροι τρόποι ταξινόμησης για τις θεωρίες και τις εφαρμογές τους στην εκπαίδευση, όπως κάποιων Αμερικανών θεωρητικών π.χ. Vallance (19860, Joyce και Weil (1972 και 1980), Eisner και Vallance (1973), Lapp και άλλοι (1975). Εδώ ακολουθείται η ταξινόμηση του Bertrand (1999).

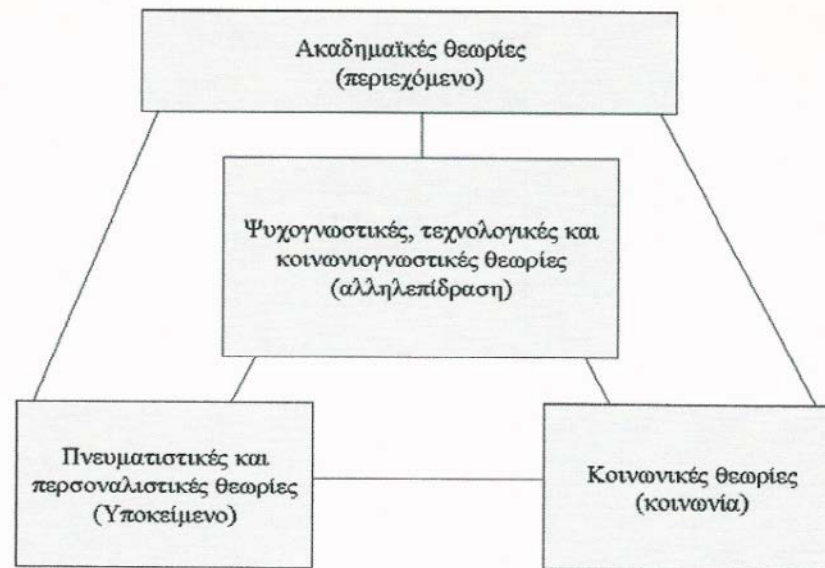
Σχήμα 5 : τέσσερα στοιχεία που συνθέτουν τις θεωρίες της εκπαίδευσης

Το σχήμα εξηγεί τη θέση των σύγχρονων θεωριών σε συνάρτηση με τα τέσσερα συνθετικά των θεωριών αυτών. Στον πόλο υποκείμενο βρίσκονται τουλάχιστον δύο μεγάλα ρεύματα: το πνευματιστικό και το προσωπιστικό. Στο πρώτο κυριαρχεί η πνευματική σχέση του ανθρώπου με το σύμπαν, όπου κυριαρχεί η θρησκεία και οι μεταφυσικές φιλοσοφίες. Στο ρεύμα του προσωπισμού, το οποίο αναφέρεται και ως ανθρωπιστικό, αναρχικό ή οργανικό, συναντάμε την εσωτερική δυναμική του ανθρώπου: ανάγκες, φιλοδοξίες, επιθυμίες, παρορμήσεις, ενέργεια κ.λπ.

Στον πόλο κοινωνία, μπορούν να τοποθετηθούν οι θεωρίες που περιγράφουν την προτεραιότητα των κοινωνικών και πολιτιστικών δεδομένων της εκπαίδευσης. Σύμφωνα με αυτές η εκπαίδευση είναι κυρίως θέμα κοινωνικών και πολιτιστικών δομών και πρέπει να παίζει ρόλο στη μεταμόρφωση της κοινωνίας και της παιδείας. Δύο ρεύματα ανήκουν σε αυτήν την κατηγορία: το κοινωνιογνωστικό και το κοινωνικό.

Στον πόλο περιεχόμενο ταιριάζουν οι ακαδημαϊκές θεωρίες, σύμφωνα με τις οποίες, ορισμένες γνώσεις που διδάσκονται όπως της κλασικής λογοτεχνίας και των μαθηματικών έχουν μια δομή αντικειμενική και ανεξάρτητη από τον σπουδαστή ή από την κοινωνία. Αυτές οι αξίες είναι ανεξάρτητες από την ανθρώπινη ψυχολογία και τις κοινωνικές δομές.

Μεταξύ των τριών πόλων βρίσκονται οι θεωρίες με χαρακτήρα διδακτικό, στις οποίες μπορούν να διακριθούν τρεις τάσεις. α. Οι τεχνολογικές θεωρίες ενδιαφέρονται για τις αλληλεπιδράσεις ανάμεσα στο υποκείμενο, την κοινωνία και το περιεχόμενο. Το ανθρώπινο ον προσδιορίζεται σαν μια οντότητα, η οποία ασχολείται με την πληροφορία και τρέφεται από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης. β. Οι ψυχογνωστικές θεωρίες αναφέρονται κυρίως στην κonstruktivistική διδασκαλία, η οποία στηρίχτηκε στην ψυχολογία της μάθησης. γ. Οι κοινωνιογνωστικές θεωρίες ενδιαφέρονται για την επίδραση των πολιτιστικών και κοινωνικών παραγόντων στη μάθηση.⁶

Σχήμα 6 : Σύγχρονες θεωρίες της εκπαίδευσης σύμφωνα με τα τέσσερα συνθετικά της ταξινόμησης

⁶ Bertrand (1999), 22

Θεωρίες	Δομικά στοιχεία	Συγγραφείς	Πηγές	Αμερικάνικη Ορολογία
1. Πνευματιστικές	Πνευματικές αξίες, οι οποίες εγγράφονται στο άτομο: μεταφυσική, Ταό, Θεός, διαίσθηση, θρησκευτική διάσταση του σύμπαντος.	Harman, Bucke, Huxley, Fotinas, Emerson, Thoreau, Lao-Tseu, June, Valois, Capra.	Θρησκείες, μεταφυσική, ανατολικές φιλοσοφίες, μυστικισμός, ταϊσμός, βουδισμός.	Cosmic consciousness, perennial philosophy, metaphysics, eastern philosophy.
2. Περσωναλιστικές	Ασυνείδητο, συναισθηματικότητα, επιθυμίες, παρορμήσεις, ενδιαφέροντα, το εγώ, ανάπτυξη του ατόμου.	Rogers, Maslow, Neill, Angers, Paquette, Parè, Freud, Lewin.	Ουμανιστική ψυχολογία, περσωναλισμός, ερμηνευτική ψυχανάλυση.	Romantic humanism, naturalism, non- deterministic, free school, open education.
3. Ψυχογνωστικές	Διαδικασία εκμάθησης, επαγωγή, αναπαραστάσεις, σιλλήψεις, λογική, επιστημολογικό εμπόδιο, γνωστικές συγκρούσεις, προ-επιστημονική κουλτούρα, παιδαγωγικό προφίλ.	Bachelard, Piaget, Giordan, Desautels, Taurisson, De la Garanderie, Bednarz, Larochele.	Πιαζετιανή ψυχολογία, γνωστική ψυχολογία, κονστρουκτιβιστική επιστημολογία.	Cognitive development, misconceptions, developmental psychology.
4. Τεχνολογικές	Πληροφορία, τεχνολογίες της επικοινωνίας, πληροφορική, μέσα επικοινωνίας (media), συστημική προσέγγιση της εκπαίδευσης, εκπαιδευτική τεχνολογία.	Gagnè, Briggs, Carroll, Skinner, Glaser, Dick Et Carrey Pregnent.	Κυβερνητική, συστημική, θεωρία των επικοινωνιών, συμπεριφορισμός.	Systems approach, instructional design, cybernetics, computer instruction, artificial intelligence, minimalist training, behaviorism.
5. Κοινωνιογνωστικές	Κουλτούρα, κοινωνικό περιβάλλον, περιβάλλον χώρος, κοινωνικά προσδιοριστικά της γνώσης, κοινωνικές αλληλεπιδράσεις.	Bandura, Brown, Mclean, Collins, Duguid, Johnson, Slavin, Doise, Housaye, Mugny.	Κοινωνιολογία, ανθρωπολογία, ψυχοκοινωνιολογία.	Socio- conflict, cooperative learning, pragmatism, social cognition.
6. Κοινωνικές	Κοινωνικές τάξεις, κοινωνικοί προσδιορισμοί της ανθρώπινης φύσης, περιβαλλοντικά προβλήματα, σφαιρικές αλλαγές, κοινωνικά προβλήματα.	Bourdieu, Lapassade, Freire, Illich, Dewey, Jaustch, Grand' Maison, Giroux, Toffler.	Επιστήμη του περιβάλλοντος, κοινωνιολογία, οικολογία, μαρξισμός, πολιτικές επιστήμες, κριτική θεωρία, φεμινισμός.	Progressivism, progressive education, reconstructionism, Marxist theory of schooling.
7. Ακαδημαϊκές	Περιεχόμενα, ύλη, γνωστικοί τομείς, θεμελιώδης μόρφωση, δυτική κουλτούρα, παραδόσεις, ελληνο-λατινικές κλασικές επιστήμες, κλασικά έργα, νόηση, γενική μόρφωση, κριτικό πνεύμα.	Adler, Gilson, Domenach, Hutchins, GUSDORF, Henry, Ethier, Bloom, Laliberté, Gadbois.	Κλασική λογοτεχνία, φιλοσοφία, γενική παιδεία.	Basics, classical realism, humanities, essentialism, general education.

**Πίνακας 1. Σύγχρονες θεωρίες της εκπαίδευσης
(Bertrand Y. 1999, 28)**

III. 1. Πνευματιστικές θεωρίες

« Το ερώτημα για το αν υπάρχει ένας Θεός, μια Αλήθεια, μια πραγματικότητα(ανάλογα με την ονομασία που θέλουμε να δώσουμε), δεν μπορεί ποτέ να απαντηθεί από βιβλία, ιερείς, φιλοσόφους ή σωτήρες. Κανείς από εσάς δεν μπορεί να απαντήσει σε αυτήν την ερώτηση, και αυτός είναι ο λόγος που η αυτογνωσία είναι απαραίτητη. Έλλειψη ωριμότητας σημαίνει έλλειψη αυτογνωσίας. Η αυτογνωσία είναι η αρχή της σοφίας»

Krishnamurti⁷

Η πνευματιστική θεωρία, η οποία αγγίζει ιδιαίτερα άτομα, τα οποία ασχολούνται με την έννοια της ζωής και την πνευματική της διάσταση πάνω στη γη, έχει τις ρίζες της στον Πλατωνισμό και τον Νεοπλατωνισμό, στον Ινδουισμό και τις ανατολικές θρησκευτικές φιλοσοφίες, όπως είναι ο Ταοϊσμός και το Ζεν. Οι βασικές αξίες του ρεύματος αυτού είναι η *καλοσύνη*, η *δικαιοσύνη*, η *αγάπη* και η *ομορφιά*. Ο βιομηχανικός πολιτισμός δεν μπόρεσε να ικανοποιήσει την ανθρώπινη ανάγκη για κατανόηση. Διαθέτουμε πολλές πληροφορίες αλλά λίγες εξηγήσεις. Ο άνθρωπος πάντα αναρωτιόταν: « Έχει νόημα η ζωή;». Τα πνευματιστικά κινήματα πολλαπλασιάζονται γιατί μπορούν να απαντήσουν στο ερώτημα καταφατικά: Ναι, υπάρχει κάτι παραπέρα, με το οποίο οφείλουμε να έρθουμε σε επαφή. Η εκπαίδευση έχει ακριβώς ως στόχο να εξοικειώσει τον άνθρωπο με αυτή την πνευματική πραγματικότητα.

Το εκπαιδευτικό αυτό ρεύμα δεν είναι τόσο θρησκευτικό, όσο Κοσμικό⁸, διότι ο Κόσμος αυτός έγινε απρόσιτος στους χριστιανούς που ζούν σε μια σύγχρονη πόλη, αφού η θρησκευτική τους εμπειρία εξατομικεύτηκε και δεν είναι πια ανοιχτή στον Κόσμο. Γι' αυτούς ο Κόσμος έγινε αδιαφανής, ακίνητος, άφωνος, δε μεταδίδει κανένα μήνυμα και δεν σημαίνει τίποτα. Όμως κάθε υπέρβαση της ανθρώπινης κατάστασης σημαίνει την κατάλυση του προσωπικού Κόσμου στον οποίο επιλέξαμε να κατοικήσουμε.

Το πνευματιστικό κίνημα άρχισε να γίνεται γνωστό στις αρχές του 20ού αιώνα. Η εμφάνιση του βιβλίου της Marilyn Ferguson, *Les Enfants du Verseau* (1981), σηματοδότησε την ύπαρξη του κινήματος. Η Ferguson εμπνεύστηκε ιδιαίτερα από τις εργασίες του Harman στο Ερευνητικό Ινστιτούτο του Stanford κατά τη διάρκεια των δεκαετιών 1960-70. Ο Harman εκλαΐκευσε την ιδέα πως υπάρχει ένας πολιτισμός της «νέας αντίληψης», καθώς και τις έννοιες του βιομηχανικού και αναδυόμενου παραδείγματος⁹.

Ο Harman περιέγραψε μια αντίληψη της ανθρώπινης γνώσης, της οποίας τα χαρακτηριστικά είναι:¹⁰

- ▶ Η γνώση θα συμπεριλαμβάνει και δεν θα διαχωρίζεται, θα δώσουμε ίση σημασία τόσο στις υποκειμενικές όσο και στις αντικειμενικές εμπειρίες.

⁷ Krishnamurti (1970)

⁸ Eliade, (1965)

⁹ Harman (1972b)

¹⁰ Harman (1974)

- ▶ Η επιστήμη θα χαρακτηρίζεται από ευρύτητα πνεύματος τόσο στις μεθόδους της όσο και στον ορισμό της. Το ελεγχόμενο πείραμα δεν θα είναι πλέον ο μόνος τρόπος για την προσέγγιση της αλήθειας.
- ▶ Το νέο παράδειγμα της γνώσης θα είναι ανοιχτό σε κάθε απόπειρα για συστηματοποίηση της υποκειμενικής εμπειρίας.
- ▶ Η επιστήμη δεν θα θεμελιώνεται πλέον στη διχοτομία παρατηρητής-παρατηρούμενο ή ερευνητής- υποκείμενο. Θα προσπαθήσουμε να διευκολύνουμε την εμπιστοσύνη στη συνεργασία και στην κοινή έρευνα.
- ▶ Η επιστήμη δεν θα ψάχνει πλέον την αντικειμενική ουδετερότητα, αλλά θα αυτοαναγνωριστεί ως ηθική, εξαρτημένη από την ανθρώπινη ζωή.
- ▶ Η επιστήμη θα αποπειραθεί την υπέρβαση διχοτομιών, όπως ελευθερία-ντετερμινισμός, υλισμός-υπερβατισμός, επιστήμη- θρησκεία.
- ▶ Το νέο παράδειγμα θα λάβει υπόψη του τα διάφορα επίπεδα συνείδησης και τις κατάλληλες έννοιες και μεταφορές.
- ▶ Το μεταφυσικό παράδειγμα θα ευνοήσει τη συνολική θεώρηση διαφορετικών εμπειριών, όπως είναι η δημιουργικότητα, η διαίσθηση, ο μυστικισμός, οι θρησκευτικές εμπειρίες, τα φυσικά φαινόμενα.

Η οργάνωση των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων επικεντρώνεται στο μαθητή. Ο καθηγητής πρέπει να είναι ανοιχτός, πρέπει να αντικρίζει θετικά το μαθητή, πρέπει πάνω από όλα να τον βοηθά να ανακαλύψει τον εαυτό του¹¹. Ρόλος της εκπαίδευσης είναι να διευκολύνει το άτομο να αποκτήσει εκείνη τη διαισθητική γνώση που ονομάζεται σοφία¹². Η Ferguson¹³, προτείνει μια περιγραφή της διαπροσωπικής εκπαίδευσης που είναι απαραίτητη για την πνευματική ανανέωση. Αναφέρεται στον «εσωτερικό εκπαιδευτικό σύστημα. Η Ferguson¹⁴, καταλήγει στο ότι το σχολείο από μόνο του δεν καταφέρνει να δώσει μια ολιστική εκπαίδευση, μόνο μια κοινότητα μπορεί να το πετύχει. Ο Leonard¹⁵, προτείνει μια προσέγγιση της εκπαίδευσης προσανατολισμένης στην ευχαρίστηση και στη ζωή, γιατί η φυσική κατάσταση του ανθρώπινου οργανισμού είναι η χαρά.

Ως ένα γενικό συμπέρασμα από τις πνευματιστικές θεωρίες, μπορούμε να πούμε ότι έχουν σαν στόχο να υπερβούν τους διαχωρισμούς μεταξύ υποκειμένου και σύμπαντος, αφού αυτές οι δύο ενότητες αποτελούν ένα σύνολο. Παρά το γεγονός ότι το άτομο δεν βρίσκεται στο κέντρο αυτής της εκπαιδευτικής προσέγγισης (το «εγώ εξαφανίζεται μέσα στη γενικότερη εμπειρία επαφής με το σύμπαν), ωστόσο η ύπαρξη της παιδαγωγικής αλήθειας έχει άμεση σχέση με τον άνθρωπο.

¹¹ Maslow (1970)

¹² Govinda (1976)

¹³ Ferguson (1987)

¹⁴ Ο.π. (1987)

¹⁵ Leonard, (1987)

III. 2. Περσοναλιστικές Θεωρίες

Οι περσοναλιστικές θεωρίες - αποκαλούμενες και ανθρωπιστικές, αναρχικές, μη-καθοδηγητικές, οργανικές, παρορμητικές, ελεύθερες ή ανοιχτές- στηρίζονται κυρίως στη γνώση του εαυτού, της ελευθερίας και της αυτονομίας του ατόμου. Το άτομο κατά τη διάρκεια της μάθησής του οφείλει να κυριαρχεί στην εκπαίδευσή του, χρησιμοποιώντας την εσωτερική του ενέργεια. Οι εκπαιδευτικές θεωρίες που συγκαταλέγονται σ' αυτήν την κατηγορία εμμένουν στο ρόλο του εκπαιδευτή ως μέσου διευκόλυνσης, ρόλο που πρέπει να έχει στις σχέσεις του με τους μαθητές.

Το 1935 ο Lewin¹⁶ διατύπωσε την ακόλουθη αρχή: η ανάπτυξη βασίζεται σε μια εσωτερική ανάγκη που συγκεκριμενοποιείται σε ένα στόχο, ένα σκοπό, μια ουτοπία και ορίζεται ως προέκταση του ζωτικού χώρου του παιδιού. Ο παιδαγωγός οφείλει να στοχεύει συνεχώς στην αυτοενεργοποίηση του παιδιού. Η άποψη του Rogers¹⁷, παραμένει ένα εύστοχο παράδειγμα αυτής της αντίληψης για την εκπαίδευση. Ο Rogers ενδιαφέρεται γι' αυτό που ονομάζει «εμπειρική μάθηση», της οποίας τα χαρακτηριστικά είναι:

- Η εμπειρική μάθηση είναι καταρχήν μια προσωπική δέσμευση, στην οποία εμπλέκονται όλες οι πλευρές του ατόμου.
- Η μάθηση στηρίζεται στις πρωτοβουλίες του μαθητευόμενου.
- Η μάθηση που γίνεται έτσι, πραγματοποιείται σε βάθος και αλλάζει τη συμπεριφορά, τις στάσεις, και την προσωπικότητα του μαθητευόμενου.
- Ο ίδιος ο μαθητευόμενος αξιολογεί τις γνώσεις του.
- Ο άνθρωπος έχει έμφυτη τη δυνατότητα να μαθαίνει. Είναι περίεργος και θέλει να εξελιχθεί, τουλάχιστο για όσο διάστημα και στο βαθμό που η εμπειρία του από το σχολικό σύστημα δεν καταστρέφει την όρεξη αυτή.
- Η μάθηση αποκτά νόημα όταν ο μαθητευόμενος αντιληφθεί τη χρησιμότητα των προς εκμάθηση γνώσεων.
- Όταν η μάθηση εμπλέκει την αλλαγή της οργάνωσης είτε του εγώ, είτε της αυτοαντίληψης, τότε αυτή γίνεται αντιληπτή ως απειλητική και τείνουμε να της αντισταθούμε.
- Οι γνώσεις που απειλούν το «εγώ» γίνονται πιο εύκολα αντιληπτές, όταν οι εξωτερικές απειλές περιορίζονται στο ελάχιστο.
- Όταν η απειλή προς το εγώ είναι ασθενής, η βιωμένη εμπειρία είναι δυνατό να γίνει αντιληπτή με διαφορετικό τρόπο και η μάθηση τότε είναι δυνατό να πραγματοποιηθεί.
- Η δράση διευκολύνει τη μάθηση με νόημα.
- Η μάθηση διευκολύνεται όταν ο μαθητευόμενος είναι υπεύθυνος για ένα τμήμα της διαδικασίας της μάθησης.

¹⁶ Lewin, (1935)

¹⁷ Rogers (1976)

- Η αυτοπροσδιοριζόμενη διδασκαλία, που επιστρατεύει ολόκληρο το άτομο, τόσο συναισθηματικά όσο και διανοητικά, είναι αυτή που διεισδύει πιο βαθιά και συγκρατείται για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα.
- Ο μαθητευόμενος αποκτά μεγαλύτερη ανεξαρτησία του πνεύματος, περισσότερη δημιουργικότητα και μεγαλύτερη εμπιστοσύνη στον εαυτό του, όταν θεωρεί θεμελιακές την αυτό-κριτική και την αυτό- αξιολόγηση και δευτερεύουσα την αξιολόγηση από το περιβάλλον.
- Η εκμάθηση των διαδικασιών μάθησης είναι στο σύγχρονο κόσμο το πιο χρήσιμο κοινωνικά είδος μάθησης, όπως είναι επίσης χρήσιμο και το να μαθαίνεις παραμένοντας πάντα ανοιχτός στην προσωπική σου εμπειρία και ενσωματώνοντας μέσα σου τη διαδικασία της αλλαγής. Τα άτομα που αποδέχονται την αλλαγή είναι απαραίτητα για την ανανέωση της κοινωνίας μας.

Για τον ρόλο του εκπαιδευτικού ο Rogers¹⁸ αναφέρει:

- Ο εκπαιδευτικός είναι αυτός που «διευκολύνει» τους μαθητές, και ο ρόλος του είναι σημαντικός στη διαμόρφωση του αρχικού κλίματος της τάξης. Θ πρέπει να εμπιστεύεται την ομάδα και τα άτομα.
- Βοηθά τους μαθητές να διαλέξουν και να ξεκαθαρίσουν τόσο τους ατομικούς τους στόχους όσο και της ομάδας.
- Αξιοποιεί την επιθυμία κάθε μαθητή να πραγματοποιήσει εργασίες που να έχουν νόημα για τον ίδιο.
- Προσπαθεί, αφού τις οργανώσει να δώσει στους μαθητές πρόσβαση στη μεγαλύτερη ποικιλία μορφωτικών πηγών: γραπτό υλικό, πρόσωπα, οπτικοακουστικό εξοπλισμό.
- Θεωρεί ο ίδιος τον εαυτό του μορφωτική πηγή, ως σύμβουλο και γνωμοδότη.
- Αντιδρώντας σε ό,τι εκφράζεται στην τάξη, αποδέχεται εξίσου το διανοητικό περιεχόμενο (ορθολογικές σκέψεις), όπως και τις συναισθηματικές συμπεριφορές.
- Στο βαθμό που ένα κλίμα αποδοχής εγκαθίσταται στην τάξη, γίνεται και ο ίδιος ένας συμμετέχων στη συλλογική προσπάθεια για μάθηση.
- Αναλαμβάνει την πρωτοβουλία να κοινοποιήσει στην ομάδα τα συναισθήματα και τις σκέψεις του, με τρόπο που να μην απαιτεί ούτε να επιβάλλει κάτι.
- Στα πλαίσια της λειτουργίας της τάξης, δίνει προσοχή σε εκείνες τις εκδηλώσεις που υποδηλώνουν βαθιά ή βίαια συναισθήματα και αποδέχεται τις εντάσεις στα πλαίσια της ομάδας.
- Λειτουργώντας ως εκείνος που διευκολύνει τη μάθηση ο εκπαιδευτικός πρέπει να αναγνωρίζει και να αποδεχτεί τα προσωπικά του όρια. Δίνοντας ελευθερία στους μαθητές του αποδέχεται ένα ρίσκο που πρέπει να αναλάβει. Πρέπει επίσης να εκφράζει τα άγχη του, τους θυμούς και τους φόβους του.

Σε κάποιες χώρες, όπως ο Καναδάς, η Γαλλία και οι ΗΠΑ εμμένουν σε αυτή την άποψη για την εκπαίδευση, η οποία επιμένει στην ελευθερία του σπουδαστή, στις επιθυμίες του και στη θέλησή του να μάθει. Αυτή η εκπαιδευτική μέθοδος επιδιώκει την ολοκληρωμένη ανάπτυξη της προσωπικότητας του παιδιού.

¹⁸ Ο.π. (1976)

III. 3. Ψυχογνωστικές θεωρίες

Οι Ψυχογνωστικές θεωρίες ασχολούνται με την ανάπτυξη των γνωστικών διαδικασιών στο μαθητή, όπως είναι ο ορθολογισμός, η ανάλυση, η λύση προβλημάτων, η αναπαράσταση, οι προηγούμενες αντιλήψεις, οι νοητικές εικόνες κ.λπ. Οι βάσεις αυτών των εκπαιδευτικών θεωριών συναντώνται πολύ συχνά σε γνωστικές ψυχολογικές έρευνες, οι οποίες αναφέρονται σε διάφορες μορφές μάθησης.

Η ψυχολογία επηρέασε πολύ τις εκπαιδευτικές έρευνες και ο αριθμός των μελετών που ασχολούνται με τις διαδικασίες της μάθησης, τη γνωστική επεξεργασία της πληροφορίας και τα χαρακτηριστικά του μαθητευόμενου διαρκώς αυξάνει. Οι ψυχογνωστικές θεωρίες, ορίζονται συχνά ως *κονστрукτιβιστικές ή δομικές*. Πιο συγκεκριμένα μέσα στο μέσο στο κονστрукτιβιστικό ρεύμα διακρίνονται δύο τάσεις:

1. **Οι θεωρίες που δίνουν έμφαση στις προηγούμενες αντιλήψεις του μαθητευόμενου (οι οποίες χαρακτηρίζονται *κονστрукτιβιστικές*)**
2. **Οι θεωρίες που επεξεργάζονται τα προφίλ των μαθητευόμενων.**

Την αρχή αυτών των ερευνών για μάθηση έκαναν δυο πρόσωπα: ο **Piaget** και ο **Bachelard**. Η συμβολή του Piaget, ο οποίος εργάστηκε πάνω στη γενετική επιστημολογία, τόσο στη γενετική ψυχολογία, όσο και στην εκπαιδευτική έρευνα ήταν σημαντική. Η οπτική του Piaget ήταν κυρίαρχα κονστрукτιβιστική. Προς το τέλος της ζωής του (1896-1980) συμπεραίνει¹⁹: *«Πενήντα χρόνια εμπειρίας μας διδάξαν πως δεν υπάρχουν γνώσεις που να προκύπτουν από μια απλή καταγραφή παρατηρήσεων, χωρίς προσαρμογή σε μια κατασκευή που να οφείλεται στις δραστηριότητες του υποκειμένου. Επίσης (στον άνθρωπο) δεν υπάρχουν εκ των προτέρων έμφυτες γνωστικές δομές: αυτό που είναι κληρονομικό είναι μόνο η λειτουργία του νου, που δεν δημιουργεί δομές παρά μόνο μέσω της οργάνωσης των διαδοχικών δράσεων πάνω στα αντικείμενα. Προκύπτει ότι μια επιστημολογία προσαρμοσμένη στα δεδομένα της ψυχογένεσης δε θα μπορούσε να βασίζεται ούτε στην εμπειρία ούτε σε προκατασκευασμένες δομές, δε θα μπορούσε παρά να είναι κονστрукτιβιστική και να συνοδεύεται από τη συνεχή κατασκευή νέων εγχειρημάτων και δομών.»*

Οι πρώτοι προβληματισμοί για το ρόλο που παίζουν στην επιτυχία της μάθησης η προηγούμενη γνώση του μαθητευόμενου και τα επιστημολογικά εμπόδια, οφείλονται στον Bachelard. Ο Bachelard πιστεύει ότι η γνώση είναι μια αδιάκοπα εξελισσόμενη δόμηση: «Σκεφτόμαστε ορθά την πραγματικότητα όταν επωφελομαστε από τις ιδιότητές της για να μεταβάλουμε και να κινητοποιήσουμε τη σκέψη».²⁰ Η φιλοσοφία του ήταν κυρίως **διαλεκτική** και **κονστрукτιβιστική**. Ένα άτομο οικοδομεί τη γνώση του μέσω της κριτικής εξέτασης των γνώσεων που ήδη διαθέτει και των εμπειριών του. Το άτομο εξελίσσεται μέσα από τον τρόπο που αντιλαμβάνεται την πραγματικότητα. Με αυτή τη σκέψη ο Bachelard εισάγει την έννοια του «επιστημολογικού προφίλ».

¹⁹ Piaget (1979)

²⁰ Bachelard (1940)

III. 4. Κονστрукτιβιστικές διδακτικές μέθοδοι:

A. Η έννοια της προηγούμενης αντίληψης

Οι περισσότερες από τις κονστрукτιβιστικές παιδαγωγικές στηρίζονται στην έννοια της προηγούμενης ή αυθόρμητης αντίληψης. Ο Giordan²¹ και οι Laroche και Desautels²² σημειώνουν ότι η αντίληψη είναι: *«ένα σύστημα αποδοχής και αναφοράς που λειτουργεί ως βάση για τις διαδικασίες μεταμόρφωσης, ένταξης και προσαρμογής των νέων ή των διαφορετικών στοιχείων πληροφόρησης και αναπαράστασης»*²³ *«Στο αντιληπτικό πεδίο, οι αυθόρμητες αντιλήψεις εμφανίζονται ως το αποτέλεσμα ενός συνόλου αλληλεπιδράσεων του υποκειμένου με το περιβάλλον και ως προσωπικές ερμηνείες του υποκειμένου με τις οποίες αυτό περιγράφει ορισμένες από τις αλληλεπιδράσεις του με το περιβάλλον».*

Ο Giordan²⁴ αναφέρει ότι οι προηγούμενες αντιλήψεις είναι περίπλοκες και ότι ο μαθητευόμενος δομεί τη γνώση του με την αλληλεπίδραση των προηγούμενων αντιλήψεων του και των πληροφοριών που είναι δυνατό να προσλάβει μέσω αυτών. Οι προηγούμενες αντιλήψεις δηλαδή δεν αποτελούν ούτε σημεία εκκίνησης για τη δόμηση, ούτε το αποτέλεσμά της, αλλά είναι τα ίδια τα όργανα αυτής της δραστηριότητας.

B. Τα παιδαγωγικά προφίλ

Η μέθοδος των παιδαγωγικών προφίλ είναι ένας άλλος τρόπος προσέγγισης της δόμησης της γνώσης. Στον τομέα αυτό καθοριστική υπήρξε η συμβολή του De la Garanderie,²⁵ ο οποίος παρατηρούσε ότι η εμπειρία μας διδάσκει ότι ο μαθητής διαθέτει σχολικές ικανότητες, μια μέθοδο εργασίας και έναν τρόπο επεξεργασίας της πληροφορίας. Ο νους των μαθητών σύμφωνα με τον De la Garanderie δεν είναι άγραφος πίνακας, αντίθετα αυτοί έχουν εμπειρίες, προφίλοσοφικές αντιλήψεις, διαισθήσεις και έναν τρόπο επιχειρηματολογίας που διαμόρφωσαν ένα είδος παιδαγωγικού υποσυνειδήτου. Ο De la Garanderie μελέτησε ομάδες μαθητών στις σχολικές τάξεις και διαπίστωσε ότι οι μαθητές λειτουργούσαν με τη βοήθεια νοητικών εικόνων ή αναπαραστάσεων που μετατρέπονταν σε γενικές διαδικασίες που εφαρμόζονταν σε κάθε σφαίρα της γνώσης.

«Ο θεμελιώδης παιδαγωγικός νόμος είναι πως για να μάθουμε και να καταλάβουμε, έχουμε ανάγκη από νοητικές εικόνες»²⁶. Προσθέτει πως η ορθολογιστική μας κληρονομιά καταδίκασε τη νοητική εικόνα, χωρίς εικόνα δεν υπάρχει σκέψη και η νοητική εικόνα είναι η πρώτη ύλη για την κατανόηση και την απομνημόνευση.

²¹ Giordan (1990)

²² Laroche, Desautels (1992)

²³ Σύμφωνα με τον Jodelet (1984)

²⁴ Giordan ο.π.

²⁵ De la Garanderie (1980)

²⁶ Ο.π.

III. 5. Τεχνολογικές Θεωρίες

Οι τεχνολογικές θεωρίες, οι οποίες ονομάζονται και τεχνοσυστημικές ή συστημικές, τονίζουν περισσότερο τη βελτίωση του μηνύματος με την βοήθεια της εφαρμοσμένης τεχνολογίας. Η λέξη τεχνολογία εδώ περιλαμβάνει διαδικασίες σαν αυτές των συστημικών προσεγγίσεων και του σχεδιασμού της διδασκαλίας. Προτείνεται η χρήση διδακτικού υλικού της επικοινωνίας και της επεξεργασίας της πληροφορίας: υπολογιστές, τηλεόραση, βίνεο, μαγνητόφωνο, vidéodisque, compact disk κ.λπ. Η σύγχρονη τάση στρέφεται στα Hypermedia, στο εμπλουτισμένο με τα επιτεύγματα της πληροφορικής περιβάλλον της μάθησης και στα αλληλεπιδρόμενα λογισμικά συστήματα (software). Ο σκοπός είναι μια αναπαράσταση σκηνών της πραγματικότητας με τη βοήθεια εννοιών και εργαλείων της τεχνητής νοημοσύνης.

Οι έρευνες αυτές έχουν στηριχθεί επάνω στα επιτεύγματα του υπολογιστή και της επεξεργασίας της πληροφορίας. Ένας άλλος στόχος των ερευνών αυτών (εκτός του εκπαιδευτικού) είναι η βελτίωση της ποιότητας της αλληλεπίδρασης μεταξύ του υπολογιστή και του ανθρώπου.

Πομπός	Ο καθηγητής είναι ένας μηχανικός της επικοινωνίας: ένας ειδικός στην οργάνωση και τη μετάδοση της γνώσης.
Μήνυμα	Το μάθημα είναι ένα σύνολο δομημένων γνώσεων σύμφωνα με μια συγκεκριμένη σειρά (χρονολογική, θεωρητική, λογική).
Μέσον	Κάθε μέσον είναι σημαντικό και αποτελεί μια μορφή παιδαγωγικού λόγου που είναι κυρίως οπτικο-ακουστικός.
Αποδέκτης	Ο σπουδαστής είναι το άτομο που πρέπει να αποκτήσει γνώσεις.
Περιβάλλον	Το σχολείο, η τάξη και το κέντρο των διδακτικών μέσων είναι οι χώροι διδασκαλίας.

Πίνακας 2 : Τεχνολογική αντίληψη της παιδαγωγικής επικοινωνίας²⁷

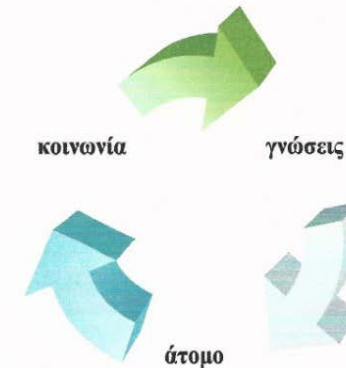
²⁷ Bertrand (1999)

III. 6. Κοινωνιογνωστικές θεωρίες

Ως εφαλτήριο των κοινωνιογνωστικών θεωριών υπήρξε η συνειδητοποίηση από την πλευρά των εκπαιδευτικών της αναγκαιότητας να λάβουν υπόψη τους τις πολιτισμικές και κοινωνικές συνθήκες εκμάθησης. Οι δύο κύριες πηγές αυτού του κινήματος ήταν αφενός η συνειδητοποίηση των εκπαιδευτικών για τη σπουδαιότητα των πολιτισμικών και κοινωνικών συνθηκών εκμάθησης και αφετέρου οι επιρροές άλλων πεδίων γνώσεων, όπως η ανθρωπολογία και η κοινωνική ψυχολογία.

Η κοινωνιογνωστική παιδαγωγική εξελίχθηκε κατά τη διάρκεια του δεύτερου μισού του 20ού αιώνα με τους Αμερικανούς θεωρητικούς της εκπαίδευσης, οι οποίοι κατασκεύασαν αρκετά κοινωνιογνωστικά μοντέλα κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 60'. Τα μοντέλα αυτά τόνιζαν την κοινωνική διάσταση της μόρφωσης και είχαν σαν στόχο την δημιουργία αλληλεπιδρόμενων παιδαγωγικών καταστάσεων για να βελτιωθούν οι δημοκρατικές διαδικασίες.

Ο Thelen²⁸ επεξεργάστηκε το εξής μοντέλο ομαδικής έρευνας, το οποίο λάμβανε υπόψη του τρία σημαντικά στοιχεία:

Σχήμα 7 : μοντέλο ομαδικής έρευνας του Thelen

²⁸ Thelen (1960)

Οι κοινωνιογνωστικές θεωρίες διαφοροποιούνται από το ψυχογνωστικό κίνημα, διότι τονίζουν τους εξωγενείς προς το άτομο παράγοντες, κάτι που δεν συμβαίνει με το ψυχογνωστικό κίνημα, το οποίο ενδιαφέρεται περισσότερο για ό,τι συμβαίνει στο μυαλό. Επίσης οι κοινωνιογνωστικές θεωρίες διαφέρουν από τις κοινωνικές (θα εξεταστούν στην επόμενη ενότητα), διότι οι τελευταίες ασχολούνται λιγότερο με την επιρροή των κοινωνικοπολιτιστικών επιδράσεων πάνω στην εκμάθηση, ενώ αντίθετα δίνουν βαρύτητα στις αλλαγές που πρέπει να πραγματοποιηθούν μέσα στην κοινωνία.

Οι κοινωνιογνωστικές θεωρίες τονίζουν τις αλλαγές που επέρχονται στην εκπαίδευση ανάλογα με τη σχέση της με την κοινωνία. Έτσι μερικές θεωρίες θα επιμείνουν στην ανάλυση των κοινωνικών αλληλεπιδράσεων της συνεργασίας για την οικοδόμηση των γνώσεων και θα προτείνουν μια συνεργατική παιδαγωγική με σκοπό την ευαισθητοποίηση των μαθητών στην συνεργατική εργασία.

III. 7. Κοινωνικές θεωρίες

Οι κοινωνικές θεωρίες βασίζονται στην άποψη ότι η εκπαίδευση οφείλει να επιτρέψει τη λύση των κοινωνικών, πολιτιστικών και περιβαλλοντικών προβλημάτων, και έχει ως πρωταρχικό σκοπό να προετοιμάσει τους μαθητές να βρουν λύσεις γι' αυτά. Τα αγαπημένα θέματα των ερευνητών είναι οι κοινωνικές και μορφωτικές ανισότητες, η κοινωνική και πολιτιστική κληρονομιά, η κοινωνική προέλευση των μαθητών, ο ελιτισμός, τα περιβαλλοντικά προβλήματα, οι αρνητικές επιδράσεις της τεχνολογίας και της εκβιομηχάνισης, η υποβάθμιση της ζωής πάνω στον πλανήτη Γη κ.λπ.

Οι θεωρίες της εκπαίδευσης αποκτούν ένα κοινωνικό όραμα, ο Morin²⁹ αναφέρει χαρακτηριστικά: *«Ο χρόνος δεν πρέπει να αρκείται στη διαπίστωση των οικολογικών καταστροφών. Ούτε να φαντάζεται ότι η πρόοδος των τεχνολογιών θα μπορούσε από μόνη της να διορθώσει και να υπερνικήσει τις μεγάλες δυσλειτουργίες, οι οποίες απειλούν να ταράξουν τον πλανήτη και τη βιόσφαιρα. Το σωτήριο ξάφνιασμα δεν μπορεί να ξεπηδήσει παρά από μια τεράστια ανατροπή των σχέσεών μας με τον άνθρωπο, τα άλλα έμβια και τη φύση. Χρειάζεται μια οικολογική συνείδηση της αλληλεγγύης που θα αντικαταστήσει τον πολιτισμό του ανταγωνισμού και της επιθετικότητας που κυβερνά αυτή τη στιγμή τις παγκόσμιες σχέσεις»*.

---

²⁹ Morin (1989)

III. 8. Ακαδημαϊκές θεωρίες

Οι ακαδημαϊκές θεωρίες επικεντρώνουν την προσοχή τους στη μετάδοση γενικών γνώσεων σε αντίθεση με την εξειδικευμένη μόρφωση. Δύο είναι οι τάσεις που κυριαρχούν: οι παραδοσιακοί και οι γενικιστές. Η πρώτη αποβλέπει στη μετάδοση κλασικών εννοιολογικά περιεχομένων, ανεξάρτητων από την κουλτούρα και τις σύγχρονες κοινωνικές δομές. Η δεύτερη τάση αποβλέπει σε μια γενική μόρφωση που θα στοχεύει στην ανάπτυξη ενός κριτικού πνεύματος, μιας ικανότητας προσαρμογής, μιας ευρύτητας πνεύματος. Και στις δύο αυτές περιπτώσεις ο ρόλος του εκπαιδευτικού περιορίζεται στη μετάδοση γνώσεων και ο ρόλος του μαθητευόμενου να αφομοιώνει.

Η κλασική παιδαγωγική αποσκοπεί στο να προφυλάξει τις αρχαίες ιδέες και να τις μεταδώσει από γενιά σε γενιά. Ο Domenach αναφέρει³⁰: «Τι είναι πραγματικά η ανθρωπιστική παιδαγωγική, αν όχι το εγκώμιο του λόγου (η ρητορική) και ακόμα περισσότερο η εμπιστοσύνη η οποία απορρέει από την έκφραση της αλήθειας μέσα από ένα λόγο, ο οποίος περνά από τις γνώσεις στο μαθητή με τη μεσολάβηση του καθηγητή.»

Αντίστοιχα η γενική εκπαίδευση έδειξε μεγάλο ενδιαφέρον για την έννοια της υπεροχής. Ο παρακάτω πίνακας συνοψίζει τους σκοπούς, τα μέσα και τους τομείς σπουδών του σχολείου της υπεροχής:

Σκοποί	Απόκτηση οργανωμένων γνώσεων και γνωστικών ικανοτήτων, κατανόηση των δημοκρατικών ιδεών και αξιών, προώθηση της υπεροχής, προετοιμασία Για το συναγωνισμό.
Μέσα	Διδασκαλία, εποπτεία, διάλογος, παραδόσεις μαθημάτων, ανάγνωση σημαντικών Έργων, ανταλλαγές, ερωτήσεις και συζητήσεις, διαλέξεις, ασκήσεις.
Τομείς	Γλώσσες, λογοτεχνία, καλές Τέχνες, μαθηματικά, θετικές επιστήμες, ιστορία, Γεωγραφία, μουσική, θέατρο, ζωγραφική.

Πίνακας 3 : Πρόγραμμα σπουδών του σχολείου της υπεροχής.

³⁰ Domenach (1989)

IV. Εκπαιδευτικές Θεωρίες στο Μουσείο

Για να αναπτυχθεί μια εκπαιδευτική θεωρία απαιτούνται τα εξής:

- Θεωρία της γνώσης (τι είναι και πώς αποκτιέται)
- Θεωρία της μάθησης (πώς μαθαίνουν οι άνθρωποι, παθητική ή ενεργητική διαδικασία)
- Θεωρία της διδασκαλίας (πώς θα διδάξουμε τις παραπάνω θεωρίες, στρατηγικές διδασκαλίας)

IV. 1. Θεωρίες της γνώσης

Σχήμα 8: Εκπαιδευτικές Θεωρίες (μετάφρ. από Hein,1998:18.)

IV. 2. Θεωρίες για τη μάθηση

Σχήμα 9 : Εκπαιδευτικές Θεωρίες (μετάφρ. απο Hein,1998:23)

IV. 3. Μοντέλα Εκπαιδευτικών Θεωριών

Σχήμα 10 :Εκπαιδευτικές Θεωρίες (μετάφρ. απο Hein,1998:25.)

Διδακτικό μοντέλο: Χαρακτηριστικά

- ✓ Η διαδικασία της επικοινωνίας είναι γραμμική και μονόδρομη απο αυτόν που κατέχει τη γνώση σ' αυτόν που την προσλαμβάνει.
- ✓ Η γνώση είναι ανεξάρτητη από τον μαθητή
- ✓ Κατακερματισμός της γνώσης
- ✓ Ο «μαθητής» είναι παθητικός δέκτης πληροφοριών, ένα «άδειο δοχείο» που γεμίζει με γνώση από τον «δάσκαλο» (μπορεί να είναι ένα κείμενο, μια έκθεση, ή οτιδήποτε άλλο έμφυχο ή άφυχο υλικό).

Διδακτικό Μουσείο

Τα μουσεία που βασίζονται στο διδακτικό μοντέλο έχουν τα εξής χαρακτηριστικά (στρατηγικές διδασκαλίας):

- ✓ Γραμμικές εκθέσεις με αρχή και τέλος και συγκεκριμένη σειρά των εκθεμάτων που εξιστορούν συγκεκριμένες ιστορίες (δομημένες από τον επιμελητή του

μουσείου) στηριζόμενες στην μια και μοναδική «αλήθεια». (π.χ συλλογές που ταξινομούνται και εκτίθενται σύμφωνα με το γένος και τα είδη-ΜΦΙ και μουσεία επιστημών)

- ✓ Διδακτικά στοιχεία που περιγράφουν μέσα από λεζάντες το τί θα μάθει κάποιος από την έκθεση.
- ✓ Ιεραρχική δομή των θεμάτων από το απλό στο σύνθετο
- ✓ Τα προγράμματα για σχολεία που ακολουθούν το παραδοσιακό αναλυτικό πρόγραμμα έχουν μια ιεραρχική δομή θεμάτων από το απλό στο σύνθετο (συγκεκριμένη η γνώση που θα διδαχτεί).
- ✓ Οι στόχοι των εκπαιδευτικών προγραμμάτων στηρίζονται στο περιεχόμενο της γνώσης (τι θα μάθει κάποιος) και όχι τόσο στη διαδικασία.

Συμπεριφοριστικό μοντέλο: Χαρακτηριστικά

- ✓ Το περιεχόμενο παρουσιάζεται σε στάδια/βήματα τα οποία έχουν σχεδιαστεί με βάση προκαθορισμένα μαθησιακά αποτελέσματα. Έτσι ένα συγκεκριμένο αποτέλεσμα ή συμπεριφορά, που θέλουμε ο μαθητής να κατακτήσει, προκαθορίζεται από το συγκεκριμένο ερέθισμα που θα δοθεί (ελέγχεται το μαθησιακό περιβάλλον!).
- ✓ Ο μαθητής αντιδρά σ' ένα ερέθισμα (π.χ να πατήσει ένα κουμπί, να τσεκάρει ένα κουτάκι) δημιουργώντας ένα ανατροφοδοτικό κύκλωμα που καθορίζει και το επόμενο βήμα (ερέθισμα). Συχνά συναντάται με μορφή ερωτήσεων που τσεκάρουν την πρόοδο και δίνουν μια ανατροφοδότηση με τη μορφή σωστού/λάθους ή πολλαπλών επιλογών.
- ✓ Θετική ανταμοιβή για σωστές/επιτυχημένες αντιδράσεις
- ✓ Περιοδική ενίσχυση προηγούμενης συμπεριφοράς που έχει κατακτηθεί.

Το Συμπεριφοριστικό Μουσείο

Τα μουσεία που βασίζονται στο συμπεριφοριστικό μοντέλο έχουν τα εξής χαρακτηριστικά (στρατηγικές διδασκαλίας):

- ✓ Διδακτικά στοιχεία που περιγράφουν μέσα από λεζάντες το τί θα μάθει κάποιος από την έκθεση.
- ✓ Γραμμικές εκθέσεις με αρχή και τέλος και συγκεκριμένη σειρά των εκθεμάτων για την εξυπηρέτηση των παιδαγωγικών σκοπών
- ✓ Διαδραστικά εκθέματα, όπου ο επισκέπτης πατάει κουμπί, γυρίζει μοχλούς, σηκώνει καπάκια ή τοποθετεί κάποια αντικείμενα στη σωστή σειρά και τον επιβραβεύει για τη σωστή απάντηση (π.χ «Ναι, αυτή είναι η σωστή απάντηση»).

Ανακαλυπτικό μοντέλο: Χαρακτηριστικά

- ✓ Η μάθηση είναι μια ενεργητική (σωματική και πνευματική/ hands-on as well as minds-on) διαδικασία εξερεύνησης (μαθαίνω κάνοντας).

Ενεργητική μάθηση:

«Δώσε μου ένα ψάρι και θα το φάω σε μια μέρα

Μάθε μου να ψαρεύω και θα τρώω για πάντα»

(κινέζικη παροιμία στο Hein, 1998:31)

- ✓ Οι μαθητές εξερευνούν (ανακαλύπτουν) την αλήθεια, τον κόσμο αλληλεπιδρώντας με το περιβάλλον τους
- ✓ Το περιεχόμενο των θεμάτων οργανώνεται όχι με βάση τη σειρά από το απλό στο σύνθετο αλλά με βάση την εμπειρία που θα βιώσει ο μαθητής
- ✓ Η γνώση παραμένει ανεξάρτητη από τον μαθητή.
- ✓ Το εκπαιδευτικό υλικό και οι δραστηριότητες σχεδιάζονται με τέτοιο τρόπο ώστε να οδηγούν στα «σωστά», αποδεκτά συμπεράσματα

Το Ανακαλυπτικό Μουσείο

Τα μουσεία που βασίζονται στο ανακαλυπτικό μοντέλο έχουν τα εξής χαρακτηριστικά (στρατηγικές διδασκαλίας):

- ✓ Επιτρέπουν την εξερεύνηση των εκθεμάτων χωρίς να ακολουθείται μια συγκεκριμένη σειρά/διαδρομή με αρχή και τέλος.
- ✓ Διδακτικά στοιχεία όπως λεζάντες και εισαγωγικά κείμενα διατυπώνουν ερωτήσεις ενισχύοντας τον επισκέπτη να ανακαλύψει τη γνώση
- ✓ Πολλά εκθέματα σχεδιάζονται διαδραστικά με σκοπό να εμπλέξουν τον επισκέπτη ενεργά, να τον προκαλέσουν και να τον κινητοποιήσουν να φτάσει και να κατακτήσει τη νέα γνώση.
- ✓ Σε μερικές περιπτώσεις οι επισκέπτες κατασκευάζουν/συμμετέχουν σε πανομοιότυπα επιστημονικά πειράματα ή δραματοποιούν/ αναβιώνουν ιστορικά γεγονότα, τα οποία έχουν σχεδιαστεί από την αρχή με βάση προκαθορισμένα μαθησιακά αποτελέσματα ώστε οι επισκέπτες να οδηγηθούν στα «σωστά» συμπεράσματα.
- ✓ Τα σχολικά προγράμματα εμπλέκουν της μαθητές σε ενεργητικές δραστηριότητες οι οποίες οδηγούν σε αποδεκτά συμπεράσματα

Το Κονστροκτιβιστικό Μοντέλο

- ✓ Εστιάζεται στο άτομο/μαθητή και της τρόπους που μαθαίνει (πώς) δίνοντας περισσότερο έμφαση στην ποιότητα των εμπειριών και της διαδικασίες διαβίου μάθησης και λιγότερο στο περιεχόμενο της διδασκαλίας (τι).
- ✓ Η μάθηση είναι μια ενεργητική διαδικασία όπου το άτομο κατασκευάζει νοήματα.
- ✓ Δεν υπάρχει μια αντικειμενική γνώση της πραγματικότητας αλλά εναλλακτικές απόψεις που εκφράζονται και διαφέρουν από άτομο σε άτομο σύμφωνα με τα ενδιαφέροντα και της υπάρχουσες γνώσεις του.
- ✓ Η κονστροκτιβιστική μάθηση είναι μια σύνθετη διαδικασία που διαμορφώνεται τόσο από το προσωπικό όσο και από το κοινωνικό και φυσικό περιβάλλον του ατόμου
- ✓ Η μάθηση είναι ολιστική επηρεάζοντας τη γνωστική, σωματική, συναισθηματική, κοινωνική και πολιτιστική ανάπτυξη του ατόμου.
- ✓ Η μάθηση είναι βιωματική, όπου ο ρόλος του δασκάλου είναι να ενθαρρύνει/εμφυλώνει τον μαθητή να εμπλακεί σε ουσιαστικές και αξιωματικές εμπειρίες.
- ✓ Η μάθηση είναι μια κοινωνική διαδικασία όπου το άτομο αλληλεπιδρά με της της.
- ✓ Η νέα γνώση είναι απαραίτητη να συνδυαστεί με της προηγούμενες/υπάρχουσες γνώσεις του μαθητή προκειμένου να δομηθεί και να κατανοηθεί.
- ✓ Η μάθηση χρειάζεται χρόνο.
- ✓ Τα κίνητρα (γιατί) είναι σημαντικοί παράγοντες που ενισχύουν τη μάθηση.

Το Κονστροκτιβιστικό Μουσείο

Τα μουσεία που βασίζονται στο κονστροκτιβιστικό μοντέλο έχουν τα εξής χαρακτηριστικά (στρατηγικές διδασκαλίας):

- ✓ επιτρέπουν την εξερεύνηση των εκθεμάτων χωρίς να ακολουθείται μια συγκεκριμένη σειρά/διαδρομή με αρχή και τέλος.
- ✓ διαθέτει ένα ευρύ φάσμα από ενεργητικές και βιωματικές μεθόδους μάθησης.
- ✓ παρουσιάζουν διαφορετικές απόψεις (δεν υπάρχει μια και μοναδική αλήθεια)
- ✓ δίνουν τη δυνατότητα στον επισκέπτη να εμπλακεί ενεργά με τα αντικείμενα (και ιδέες) συμμετέχοντας σε εμπειρίες και δράσεις που έχουν νόημα για τη ζωή του.
- ✓ τα εκπαιδευτικά προγράμματα για σχολεία προσφέρουν εμπειρίες που επιτρέπουν της μαθητές να πειραματιστούν, να προβούν σε εικασίες και να καταλήξουν σε συμπεράσματα.

Κύριος υποστηρικτής αυτής της μεθόδου είναι ο George Hein, ο οποίος εξηγεί πως το μουσείο μπορεί να ακολουθήσει το κονστροκτιβιστικό μοντέλο στην πράξη.³¹

- Να δημιουργήσει συνδέσεις με αυτά που είναι ήδη οικεία στον επισκέπτη, οι συνδέσεις να ποικίλουν από αισθήματα για το φυσικό χώρο μέχρι απόψεις για ιδέες και νοήματα.

- Οι επισκέπτες πρέπει να αισθανθούν ότι μπορούν να κινηθούν ελεύθερα στο χώρο του Μουσείου και των εκθέσεων. Πρέπει να αισθάνονται άνετα στο περιβάλλον και ασφαλείς.
- Το Μουσείο πρέπει να προσανατολίζει σωστά τους επισκέπτες και να υπάρχει ήρεμη και αποτελεσματική υποδοχή στην αρχή της επίσκεψης.
- Το Μουσείο θα πρέπει να προσφέρει και καινούριες διανοητικές προκλήσεις για μάθηση και εμπλοκή με το άγνωστο, αν θέλει να εκπληρώσει τον εκπαιδευτικό του ρόλο.
- Το κονστροκτιβιστικό Μουσείο συνδέεται με πολλούς τρόπους μάθησης, σχεδιάζοντας εκθέσεις που απευθύνονται σε όσο το δυνατόν περισσότερες αισθήσεις και προσφέροντας ποικιλία ευκαιριών για αλληλεπίδραση με τα εκθέματα και διαφορετικούς τρόπους επεξεργασίας των πληροφοριών.
- Το Μουσείο που ακολουθεί το κονστροκτιβιστικό μοντέλο προσφέρει επιπλέον ευκαιρίες για άντληση πληροφοριών με πολλούς διαφορετικούς τρόπους (γωνίες με πληροφοριακό υλικό, ηλεκτρονικά προγράμματα που δίνουν περισσότερες πληροφορίες κ.λπ.)

³¹ Hein (1998)

IV. 4. Η θεωρία της πολλαπλής νοημοσύνης του Gardner

Μια άλλη θεωρία που εμπνέει τα σύγχρονα εκπαιδευτικά προγράμματα στα Μουσεία είναι η θεωρία της πολλαπλής νοημοσύνης του Gardner³². Με έρευνες που πραγματοποίησε στο Πανεπιστήμιο του Harvard διέκρινε στον άνθρωπο 7 ειδή νοημοσύνης, τα οποία είναι:

1. Η λογικο- μαθηματική νοημοσύνη
2. Η γλωσσική ή λεκτική νοημοσύνη
3. Η χωρο- αντιληπτική νοημοσύνη
4. Η σωματικο- κιναισθητική νοημοσύνη
5. Η μουσική νοημοσύνη
6. Η διαπροσωπική νοημοσύνη
7. Η ενδο- προσωπική νοημοσύνη

Ο Gardner με τη θεωρία της πολλαπλής νοημοσύνης θέλησε να δείξει ότι η μάθηση που πραγματοποιείται στα σχολεία στοχεύει στη βελτίωση μιας μόνο διάστασης της ανθρώπινης νοημοσύνης. Έτσι σύμφωνα με τον Gardner, από το παραδοσιακό σχολείο ευνοούνται μόνο οι δύο πρώτες μορφές νοημοσύνης η λογικο- μαθηματική και η γλωσσική.

Για τον Gardner η εξάσκηση της πολλαπλής νοημοσύνης μπορεί να επιτελείται όχι μόνο στο σχολείο, αλλά και σε άλλον εκπαιδευτικό χώρο, όπου το εκπαιδευτικό πρόγραμμα βασίζεται της ανάγκες, στα ενδιαφέροντα και της ικανότητες των παιδιών. Τα Μουσεία και τα εκπαιδευτικά προγράμματα που αναπτύσσονται σε αυτά αποτελούν ιδανικούς τρόπους για την ανάπτυξη των ειδών νοημοσύνης των παιδιών.

- Σε ένα μουσειακό εκπαιδευτικό πρόγραμμα τα παιδιά ενθαρρύνονται να εξερευνούν ελεύθερα, να κάνουν ερωτήσεις και να ανακαλύπτουν.
- Οι μουσειοπαιδαγωγοί προσφέρουν τη βοήθειά της στα παιδιά, όταν τη χρειάζονται και συγχρόνως τα παρατηρούν και καταγράφουν της παρατηρήσεις της σχετικά με τα ενδιαφέροντα και της δεξιότητές της.³³

³² Gardner (1983, 1991)

³³ Ντολιοπούλου (1999)

IV. 5. Μέθοδος Project³⁴

Τα εκπαιδευτικά προγράμματα, δίνουν τη δυνατότητα να συνδεθεί το Μουσείο με το αναλυτικό πρόγραμμα του σχολείου, μέσω της μεθόδου Project. Ουσιαστικά η μέθοδος αυτή είναι της τρόπος ομαδικής διδασκαλίας, στην οποία συμμετέχουν και την οποία διαμορφώνουν όλοι οι συμμετέχοντες. Το κύριο χαρακτηριστικό της μεθόδου Project είναι η ελευθερία των μελών να προτείνουν ένα θέμα και η από κοινού διαμόρφωση και διεξαγωγή του. Γίνεται σαφές ότι η μέθοδος είναι μια **ανοιχτή διαδικασία μάθησης**, αφού στηρίζεται αποκλειστικά στα ενδιαφέροντα των συμμετεχόντων, καθώς και τα όριά της δεν είναι αυστηρά καθορισμένα.

Ο χρόνος διάρκειας του project ρυθμίζεται και της από τα μέλη της ομάδας και εξαρτάται από την εκάστοτε κατάσταση και τα ενδιαφέροντα των συμμετεχόντων. Μόνο κατά τη διάρκεια του προγράμματος και με την προσωπική εμπλοκή μπορεί κανείς να αντιληφθεί μέχρι που φτάνουν τα όριά της. Ωστόσο θα πρέπει να οριστεί ένα τέρμα, το οποίο θα οδηγήσει σε ένα προϊόν, σε μια έκθεση, ένα βιβλίο, μια εκδήλωση κ.λπ.³⁵

Οι στόχοι της μεθόδου είναι οι εξής:

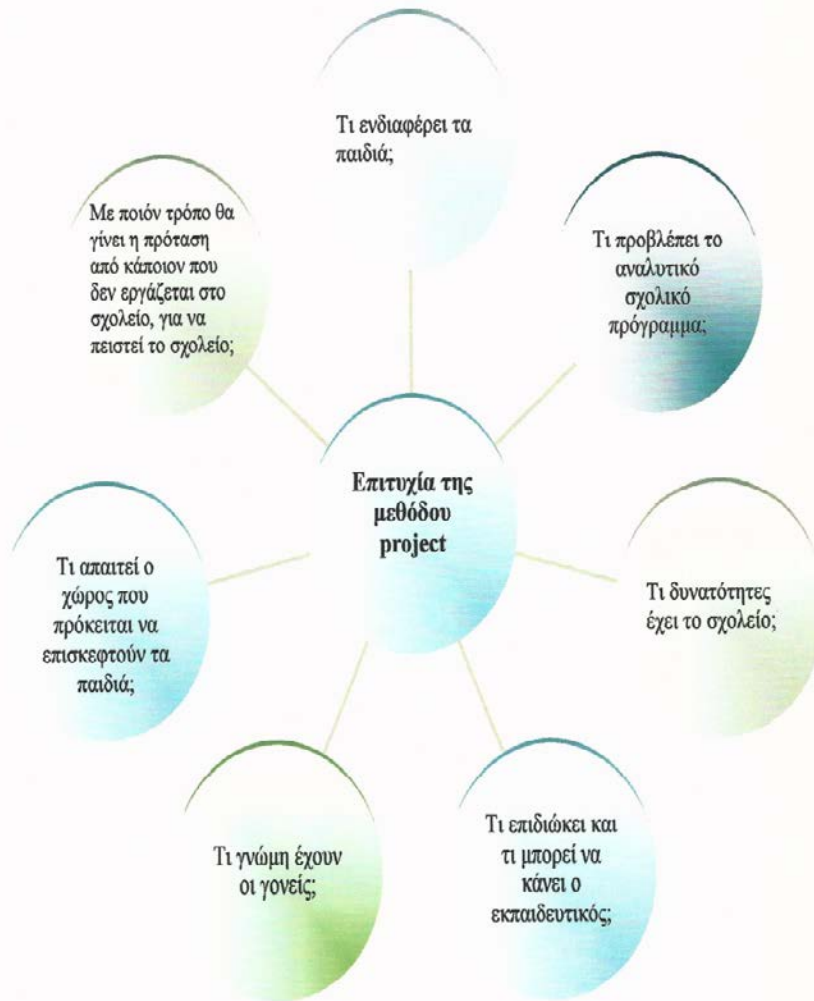
- ✓ Η γεφύρωση του χάσματος μεταξύ καλών και κακών μαθητών.
- ✓ Η ενθάρρυνση των μελών, ώστε να εκφράζονται ελεύθερα και να αναπτύσσουν της ικανότητές της.
- ✓ Η έλλειψη φόβου ή άγχους ότι κάποιος θα επιτιμηθεί ή θα γίνει αντικείμενο αρνητικού σχολιασμού.
- ✓ Οι ευκαιρίες που προσφέρονται στο παιδί να τα «καταφέρει» σε τομείς που δεν έχουν άμεση σχέση με τα σχολικά του καθήκοντα.
- ✓ Ο περιορισμός του ρόλου του ερμηνευτή του προγράμματος σε μια δράση από το παρασκήνιο, στην παροχή βοήθειας, όταν είναι απαραίτητη και στην υπομονή, όχι στην παρέμβαση.
- ✓ Η δημιουργία σε ένα εκπαιδευτικό σύστημα, το οποίο είναι υπερφορτωμένο με εξετάσεις και βαθμολογίες, ελεύθερου χρόνου που θα είναι απαλλαγμένος από τέτοιου είδους επιβαρύνσεις.
- ✓ Η διεπιστημονική συνεργασία κυρίως μέσω των δυνατοτήτων που προσφέρει η μέθοδος για ένα άνοιγμα του σχολείου της την κοινωνία.
- ✓ Η πρόσβαση σε πολλούς και ποικίλους επαγγελματικούς χώρους που μπορούν να προσφέρουν μια ανεξάντλητη πηγή εμπειρίας, γνώσης και αισθητικής καλλιέργειας.
- ✓ Η εκμετάλλευση εμπειριών που μπορούν να προκύψουν από τη διαπολιτισμική επικοινωνία των μελών της κοινότητας.
- ✓ Η κατάθεση διαφορετικών εμπειριών από τα μέλη της ομάδας, τα οποία παρέχουν διαρκώς ερεθίσματα από της χώρους και αφορμές για την ανάληψη πρωτοβουλιών.³⁶

³⁴ Γ. Κακούρου- Χρόνη (2002), 131

³⁵ Frey K. (1998), 7,9

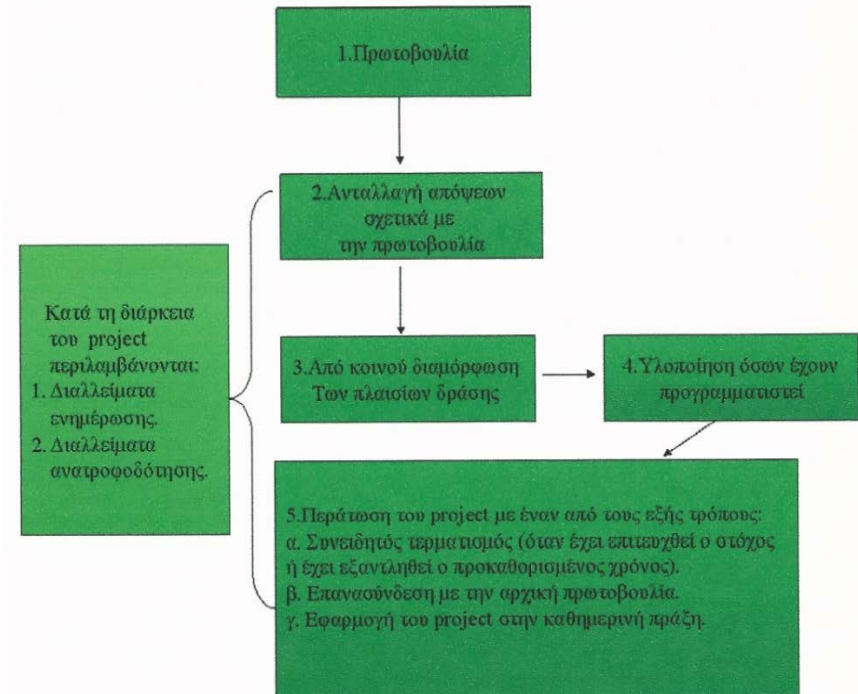
³⁶ Ο.π. 20-21, 80-83

Στη μέθοδο project, όταν την εφαρμόζουμε στη σχολική ζώνη και επιζητούμε τρόπους για να συνδέσουμε το αναλυτικό πρόγραμμα με τις τέχνες, θα πρέπει να συνεκτιμώνται οι εξής παράγοντες:

Σχήμα 11: παράγοντες για να επιτευχθεί η μέθοδος project

Ο Karl Frey³⁷ στην πορεία της project, ως στοιχεία της δομής του διακρίνει τα εξής:

Σχήμα 12: Η βασική δομή της μεθόδου project

³⁷ Frey K. (1998), 17-36

ΣΠΑΘΑΡΕΙΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΘΕΑΤΡΟΥ ΣΚΙΩΝ

Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα στο Σπαθάρειο Μουσείο

Αθήνα 2006

Προτεινόμενες δραστηριότητες στο χώρο του Μουσείου

Οι δραστηριότητες που προτείνονται στο συγκεκριμένο κομμάτι του προγράμματος είναι κυρίως εμπνευσμένες από το **ανακαλυπτικό** και **στρουκτουραλιστικό** μοντέλο μάθησης.

Δραστηριότητα 1: **Συζήτηση** (10 λεπτά)

Τα παιδιά με τον εμπυχωτή μπαίνουν στην αίθουσα α' του Μουσείου και κάθονται στα μαξιλάρια

Ο μουσειοπαιδαγωγός κάνει στα παιδιά διαφόρων ειδών ερωτήσεις:

- ✓ Μνήμης
- ✓ Συγκλίνοσες(τι ακριβώς κάνει, πως λειτουργεί;)
- ✓ Αποκλίνοσες(τι θα γινόταν αν αυτό ήταν διαφορετικό; κ.λπ.)
- ✓ Ερωτήσεις κρίσεως κ.λπ.

Η δραστηριότητα αυτή έχει σαν στόχο να παρατηρήσουν τα παιδιά τα αντικείμενα και να ανακλύψουν πράγματα γι' αυτόν που τα

χρησιμοποιούσε. Τα παιδιά είναι δυνατό να ανακλύψουν μέσα από τις ερωτήσεις τη δυναμική των αντικειμένων στο παιχνίδι των ρόλων και της μεταμόρφωσης.

Δραστηριότητα 2: **Αγγίγμα, παρατήρηση των αντικειμένων**(10 λεπτά)

Στο θεατρικό Μουσείο δεν υπάρχει η δυνατότητα να αγγίξουν τα παιδιά τα αυθεντικά αντικείμενα, όμως θα μπορούσαν να αγγίξουν αντίγραφα αυτών. Τα παιδιά καλούνται να γνωριστούν με καθημερινά αντικείμενα που χρησιμοποιεί ένας ηθοποιός και το «ρόλο» τους. Σε αυτή τη δραστηριότητα ακολουθείται κυρίως το βιωματικό μοντέλο μάθησης, αφού οι μαθητές καλούνται να ανακλύψουν τη μορφή ενός αντικειμένου και να το παρατηρήσουν προσεκτικά. Μάλιστα ο εμπυχωτής μπορεί να τυλίξει το αντικείμενο με ένα χοντρό ύφασμα, προτρέποντας τα παιδιά με ένα παιχνίδι αφής να βρουν ποιο αντικείμενο είναι.

Παιχνίδι: Τα παιδιά χωρίζονται σε δυάδες, ο ένας γυρνά την πλάτη στον άλλο και ο άλλος διαλέγει ένα αντικείμενο του Σπαθάρη. Αυτός που έχει γυρισμένη την πλάτη κάνει ερωτήσεις στον άλλον προσπαθώντας να μάθει ποιο αντικείμενο διάλεξε. Ο δεύτερος μαθητής απαντά μόνο με **ναι** ή **όχι**.

Δραστηριότητα 3: **Θεατρικό παιχνίδι: αυτοσχεδιασμός** (20 λεπτά)

Δίνονται στα παιδιά αντικείμενα, με τα οποία είναι δυνατό να επιτευχθεί μεταμόρφωση: καπέλα, μπαστούνια, γυαλιά, μαντήλια, κλπ. Τα παιδιά καλούνται να αυτοσχεδιάσουν και να δημιουργήσουν μία δική τους ιστορία, φτιάχνοντας ρόλους. Ο μουσειοπαιδαγωγός μπορεί να προτείνει κάποιες λέξεις στα παιδιά για να τους βοηθήσει στο σενάριο. Σκοπός αυτής της δραστηριότητας είναι τα παιδιά να λειτουργήσουν με τη φαντασία τους και το σώμα τους.

Δραστηριότητα 4: **κουκλοθέατρο**

Αυτή η δραστηριότητα προτείνεται για μικρότερης ηλικίας παιδιά, κυρίως για νηπιαγωγείο. Τα παιδιά προσπαθούν να ανακλύψουν το παρασκήνιο του κουκλοθέατρου, όπου παρατηρούν τις κούκλες (αντίγραφα), τις αγγίζουν και τις φοράνε στο χέρι τους, διαλέγουν ρόλους για τις κούκλες και μπορούν να

αυτοσχεδιάσουν με μια παράσταση. Σκοπός είναι να χρησιμοποιήσουν τη φαντασία τους και να ανακαλύψουν. Χώρος υλοποίησης αίθουσα δ.

Δραστηριότητα 5: Μάσκα - μουσειακό αντικείμενο (15 λεπτά)

Τα παιδιά περνούν στην αίθουσα β, είναι ο χώρος του κυρίως θεάτρου. Τα παιδιά σε αυτόν τον χώρο θα μάθουν μέσα από ένα παιχνίδι κατασκευής για τη μάσκα (χρήση, σκοπός, υλικά κατασκευής). Οι μαθητές κάθονται σχηματίζοντας έναν κύκλο, στη συνέχεια ενθαρρύνονται να ρωτήσουν τον εμψυχωτή οτιδήποτε θέλουν να μάθουν για τη μάσκα. Ο εμψυχωτής προσπαθεί με τη μέθοδο της μαιευτικής να τους κάνει να απαντήσουν μόνοι τους στις ερωτήσεις. Στα παιδιά δίνεται υλικό κατασκευής της δικής τους μάσκας.

Στο τέλος ο μουσειοπαιδαγωγός δίνει στα παιδιά κάποιες κάρτες, οι οποίες απεικονίζουν αντικείμενα Σπαθαρείου Μουσείου και έναν μεγάλο χάρτη που απεικονίζει τις θεματικές ενότητες του Μουσείου. Τα παιδιά καλούνται να αντιστοιχήσουν τις κάρτες με τις θεματικές ενότητες. (παιχνίδι μνήμης)

Καθ' όλη τη διάρκεια του εκπαιδευτικού προγράμματος πρέπει οι παρακάτω παράγοντες να «συνεργάζονται» αρμονικά:

- ✓ **Κίνηση:** να ενθαρρύνονται τα παιδιά να κινηθούν, να καθίσουν, να ξαπλώσουν στο πάτωμα, να παίξουν θεατρικό παιχνίδι κ.λπ.
- ✓ **Άνεση:** οι αισθήσεις θα πρέπει να δέχονται διαρκώς ερεθίσματα, το Μουσείο διαθέτει αυτή την ατμόσφαιρα, για ολιστική προσέγγιση του αντικειμένου.
- ✓ **Δυνατότητες:** να προταθούν τουλάχιστο τρεις δυνατότητες των παιδιών: οπτικές, ακουστικές, κινητικο-αισθητικές.
- ✓ **Έλεγχος:** πρέπει να εξασφαλίζονται όροι ασφάλειας και ησυχίας.³⁹

Στάδιο 3^ο: Μετά την επίσκεψη

- ✓ Ο εκπαιδευτικός συζητά με τα παιδιά την εμπειρία της επίσκεψης και ανακαλεί τις γνώσεις των παιδιών.
- ✓ Τα παιδιά είναι διατεθειμένοι την άποψή τους για το πρόγραμμα.
- ✓ Ο εκπαιδευτικός ρωτά τα παιδιά τι δραστηριότητες θα ήθελαν να κάνουν ως συνέχεια του εκπαιδευτικού προγράμματος στο σχολείο.
- ✓ Ο μουσειοπαιδαγωγός δίνει έχει ετοιμάσει ένα πακέτο με έτοιμες δραστηριότητες σε περίπτωση που τα παιδιά θέλουν να το χρησιμοποιήσουν. Μπορεί επίσης να δώσει κάποια κίνητρα στα παιδιά για διάδραση μεταξύ Μουσείου σχολείου π.χ. να ετοιμάσουν ένα ντοκιμαντέρ - χρονικό, στο οποίο να δείχνονται τα στάδια της προετοιμασίας της σχολικής θεατρικής παράστασης (σε όποιο σχολείο γίνεται σχολική παράσταση) στο τέλος της χρονιάς, όπου θα υπάρχουν σκηνές από την προετοιμασία των ρόλων, των κοστούμιών, των σκηνικών κλπ. Το θεατρικό Μουσείο μπορεί να δώσει κίνητρο στα παιδιά διοργανώνοντας έναν διαγωνισμό του καλύτερου ντοκιμαντέρ, μαζεύοντας υλικό από τα σχολεία που έχουν επισκεφτεί το χώρο.

Στάδιο 4^ο: Αξιολόγηση

Η αξιολόγηση ως τελικό στάδιο του εκπαιδευτικού προγράμματος είναι απαραίτητη, γιατί μπορούμε να δούμε αν

- ✓ οι προσδοκώμενοι στόχοι επιτεύχθηκαν
- ✓ Υπήρχαν λάθη στο σχεδιασμό και την υλοποίηση του προγράμματος
- ✓ Τα υλικά που χρησιμοποιήθηκαν ήταν κατάλληλα
- ✓ Ο ρόλος του μουσειοπαιδαγωγού ήταν εμψυχωτικός και καθοδηγητικός
- ✓ Το πρόγραμμα χρειάζεται επανεξέταση

Η ποιότητα της έρευνας της αξιολόγησης εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τον τρόπο που σχεδιάζεται η μεθοδολογία της και συλλέγονται τα δεδομένα στην πράξη. Υπάρχουν διάφοροι μέθοδοι αξιολόγησης:

- Ερωτηματολόγια. Τα ερωτηματολόγια είναι η πλέον συχνη και δημοφιλής μέθοδος αξιολόγησης στα Μουσεία. Χρησιμοποιούνται σε συνεντεύξεις πρόσωπο με πρόσωπο, τηλεφωνικές, ταχυδρομικές και σε έρευνες όπου συμπληρώνονται από το κοινό.
- Παρατήρηση. Συγκεκριμένες παρατηρήσεις (π.χ. η διαδρομή που ακολουθούν οι επισκέπτες, ή χρόνος που αφιερώνουν), μπορεί να καταγραφεί σε ειδικά προσχεδιασμένα φυλλάδια. Επιπλέον η μαγνητοσκόπηση μπορεί να καταγράψει πλήθος πληροφοριών.
- Συνεντεύξεις. Αυτές μπορεί να είναι ελεύθερες και ανοιχτές σε μορφή συζήτησης του ερευνητή με τους συνεντευξιζόμενους αλλά και πιο δομημένες ακολουθώντας ένα δομημένο ερωτηματολόγιο.

³⁹ Γ. Κακούρου- Χρόνη (2002), 140

VI. Βιβλιογραφία

Ξενόγλωσση

Bachelard, G. (1940). *La philosophie du non. Essai d' une philosophie du nouvel esprit scientifique*. Paris, PUF.

Cameron D., “A viewpoint: the museum as a communications system and implications for museum education”, *Curator* 11. (1968), ss. 33-40.

Dewey, J. (1938). *Experience and Education*, New York, Macmillan.

Domenach, J.-M. (1989). *Ce qu' il faut enseigner*. Paris, Seuil.

Eliade M. (1957, 1965). *Le sacré et le profane*. Paris, NRF.

Eilean Hooper- Greenhill, “A new communication model for museums” στο *Museum Languages: Objects and Texts*. Gaynor Kavanagh (επιμ.) Leicester University press, 1991, 49-61.

Eisner, E., Vallance, E. (Eds) (1973). *Conflicting Conceptions of Curriculum*. Berkeley, CA, McCutchan.

Ferguson M. (1981, 1987) *Les Enfants du Verseau pour un nouveau paradigme*. Paris: Calman-Lévy. Η δεύτερη έκδοση στα Αγγλικά το 1987.

Garanderie , A, de la . (1980). *Les profils pédagogiques*. Paris, Centurion.

Giordan, A. (1990), *Le modèle allostérique*. Διάλεξη που ανακοινώθηκε στο πανεπιστήμιο του Μόντρεαλ 15 Μαρτίου.

Govinda, L. (1976). *Creative Meditation and Multidimensional Consciousness*. London, The Theosophical Publishing House.

Harman, W. (1972b). “*La société américaine en changement: ce qu' il en résulte pour l' école*”. Στο *Perspectives différentes d' avenir de l' enseignement aux Etats-Unis et en Europe: problèmes et incidences en matière de politique*. Paris, O.C.D.E.

Hein E. G. *Learning in thw Museum*, Routledge, London 1998.

Jodelet, D. (1984). “*Réflexions sur le traitement de la notion de representation sociale en psychologie sociale*”. *Communication Information*, 6, 2-3, σ σ. 15-42.

John H. Falk and Lynn D. Dierking, *The museum Experience*. Washington, DC: Whalesback Books, 1992.

Joyce, B., Weil, M. (1972, 1980, 1986). *Models of Teaching*. Englewood Cliffs, N. J., Prentice- Hall.

Krishnamurti (1970). *Se libérer du connu*. Paris, Stock.

Lapp, D., Bender, H., Ellenwood, S. John, M. (1975). *Teaching and Learning: Philosophical, Psychological, Curricular Applications*. New York, Macmillan Publishing Co.

Larochelle, M., Dasautels, J. (1992). *Autour de l' idée de science*. Quebec, Les Presses de l' Université Laval.. Bruxelles, de Boeck- Wesmall.

Leonard, G. (1987). “Playing for Keeps. The Art of Mastery In Sport and Life”. *Esquire*, may, σς. 13-116.

Lewin K., (1935). *A dynamic Theory of Personality*. New York, McGrawhill.

Maslow A. (1966/1970). *The Psychology of science*. Chicago, H. Regnery.

Morin, E. (1989) “Pour une nouvelle conscience planétaire” *Le Monde diplomatique*, 427, octobre.

Piaget J.(1979). “La psychogénése des connaissances et sa signification épistémologique”. Στο Centre Royamont pour une science de l' home. *Théories du langage, Théories de l' apprentissage*. Paris, Seuil.

Rogers, C. (1976). *Liberté pour apprendre?* (Μετάφραση του έργου του Freedom to Learn 1969). Paris, Dunod.

Thelen, H. A. (1960). *Education and the human Quest*. New York, harper and Row.

Vallance, E. (1986). “*A second Look at Conflicting Conceptions of Curriculum*”, *Theoty into Practice*, Winter.

Ελληνόγλωσση

Bertrand Y., Σύγχρονες εκπαιδευτικές θεωρίες, γ' έκδοση, μτφρ. Σιπητανίδου Α., Λινάρδου Ε., εκδ. Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 1999.

Γιόφτσαλη Κ. Παρουσίαση για το μάθημα «Επικοινωνία και Εκπαίδευση στο Μουσείο» των ενοτήτων «Σχεδιασμός εκπαιδευτικής πολιτικής και προγραμμάτων» και «Εκπαιδευτικές Θεωρίες». Μ.Π. Μουσειακών Σπουδών, 2006-2007.

Γλύτση Ε., Ζαφειράκου Α., Κακούρου - Χρόνη Γ., Πικοπούλου- Τσολάκη Δ. Οι διαστάσεις των πολιτιστικών φαινομένων, τόμος γ' Πολιτισμός και εκπαίδευση. Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα 2002.

Νικονάκου Ν. Ο ρόλος της μουσειοπαιδαγωγικής στα σύγχρονα Μουσεία. Τετράδια Μουσειολογίας, Τεύχος 2, 2005 εκδ. Μεταίχμιο.

Ντολιοπούλου Ε. *Σύγχρονες τάσεις Προσχολικής εκπαίδευσης*, εκδ. Τυπωθήτω- Γ. Δάρδανος, Αθήνα 1999.

Οικονόμου Μ. Μουσείο: Αποθήκη ή ζωντανός οργανισμός; Μουσειολογικοί προβληματισμοί και ζητήματα, εκδ. Κριτική, Αθήνα 2003.

Σαλή Τ. 2002 *Μουσειολογία 1. Βασικές αρχές τήρησης μουσειακών συλλογών*, 2^η έκδοση, εκδ. Παπαδήμα, Αθήνα.

Frey K., Η μέθοδος Project, *Μια μορφή συλλογικής εργασίας στο σχολείο ως θεωρία και πράξη*, μτφρ. Μάλλιου Κ., εκδ. Αφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1998.

α ι θ ο υ σ α α

Η παλαιά αθήουσα και ο διάδοχος περιλαμβάνει τον φυγόντα από χερσόνη και σπηλιά που είναι οραλλήνται με ηρωισμό.

Οι οραλλήνται αυτές φυγόντες θεωρούνται και οι πιο γρήγορες της τζήγης του βάρου οραλλών. Η ίδια αθήουσα μας παρουσιάζει μιαν σπηλιά, από την γρήγωση μιας παραστάσης Καρογιάκι, από τα μυστικά όργανα και τα ερπετά που την ναιστώνται, καθώς επίσης από τα ερπετά και τα αέθουρα κατασκευής μιας φυγόντας.

TAMPIA O AI

1. Το μαγεμένο ποδι. - Φυγόντα Σωτήρη Σιαθόβρη (1943)
2. Εγνή και κατάρα. - Φυγόντα Σωτήρη Σιαθόβρη (1944)
3. Το στοιχειωμένο βουνό. - Φυγόντα Σωτήρη Σιαθόβρη (1945)
4. Σκελετός. - Φυγόντα Σωτήρη Σιαθόβρη (1938)
5. Κόλαση. - Φυγόντα Σωτήρη Σιαθόβρη (1939)
6. Σκελετός. - Φυγόντα Σωτήρη Σιαθόβρη (1941)
7. Ον της σελήνης. - Φυγόντα Σωτήρη Σιαθόβρη (1946)
8. Αιμοχάρης μάγος της Αντρολις. - Φυγόντα Σωτήρη Σιαθόβρη (1946)
9. Ο τρυφός στυπητός Βελισσόφρος. - Φυγόντα Σωτήρη Σιαθόβρη (1935)
10. Ο όφρας. - Φυγόντα Σωτήρη Σιαθόβρη (1946)
11. Ο κρητισμένος. - Φυγόντα Σωτήρη Σιαθόβρη (1942)

T A M Π A O B I

"Οι έξοι καταστητές"

1. Ο θρόνος της έξουσίας. - Φυγόντα Σωτήρη Σιαθόβρη (1937).
2. Ο οσοματοφύλακας, πιστός της έξουσίας. - Φυγόντα Σωτήρη Σιαθόβρη (1948).
3. Ο αετός, οδηγός του κατακτητή. - Φυγόντα Ευγένιου Σιαθόβρη (1943).
4. Το σπαρά του πιστού. - Φυγόντα Ευγένιου Σιαθόβρη (1974)

T A M Π A O T I

1. Κατάρα της ζούγκλας. - Φυγόντα Σωτήρη Σιαθόβρη (1953)
2. Η ταπεινότητα των εμπόρων. - Φυγόντα Σωτήρη Σιαθόβρη (1960)
3. Ο μπόγας και ο σκόλιος που εκδουλεύεται. - Φυγόντα Σωτήρη Σιαθόβρη (1935)
4. Η θρυαλί κατάρα του Καρογιάκι. - Φυγόντα Σωτήρη Σιαθόβρη (1967)
5. Ο Κοληλητής διανοκός. - Φυγόντα Σωτήρη Σιαθόβρη (1941)

T A M Π A O AI

Φυγόντες παλαιών κρητιστών κατασκευασμένες από τον Σωτήρη Σιαθόβρη (μετάξυ 1948-1950), ο οποίος είχε παρακολουθήσει τις παραστάσεις τους.

1. Ο Καρογιάκι της του Γιάννη Μιράγκιλη
2. Ο Καρογιάκι της του Μήτσου
3. Ο Κοληλητής του Μήτσου
4. Ο Καρογιάκι της του Γιάννη Ρούλια
5. Ο Καρογιάκι της του Μέρου Χριστοδούλου
6. Ο Καρογιάκι της του Θεόδωρου Θεόδωρου
7. Ο Καρογιάκι της του Σωτήρη Σιαθόβρη
8. Ο Καρογιάκι της του Γιάννη Μόφου
9. Ο Καρογιάκι της του Αντώνη Μόλλα

α ι θ ο ο σ α α

10. Ο Καργακιάς του Κώστα Νταγκιάση
11. Ο Κομπής του Δημήτρη Μενολιάσου
12. Ο Καργακιάς του Δημήτρη Μενολιάσου
13. Ο Μιρκώκος του Δημήτρη Μενολιάσου
14. Ο Καργακιάς του Μάρκου Εάνθου

Τ Α Μ Π Λ Ω Ε Ι

*Οι ηρώες πέριε άρχεις γυρομας είναι του Γιάννη Μπαράκη, όμοσ αρχικός τής εΐθε ο Σωτήρης Σιαδάκης όταν παρκο-
λοθήρε παρματάειτε του και οι υνόμενες, τών άλλων καργακιάσων. Όλες κατασκευάσθηκαν από τον Σωτήρη Σια-
δάκη μετάξ 1948 - 1950.*

1. Η Χωροΐμασα. - Φυοόρα Σωτήρη Σιαδάκη (1948 - 1950)
2. Ο Πιαός. - Φυοόρα Σωτήρη Σιαδάκη (1948 - 1950)
3. Ο Βεληγέτας. - Φυοόρα Σωτήρη Σιαδάκη (1948 - 1950)
4. Ο Χατζιβάτης. - Φυοόρα Σωτήρη Σιαδάκη (1948 - 1950)
5. Ο Μνήης. - Φυοόρα Σωτήρη Σιαδάκη (1948 - 1950).
6. Ο Μιόριμα - Τιάγος, που ετοιμάγε στον Καργακιά ο Γιάννης Ρούλιας
7. Ο Μέγας Διέξενδρος, που ετοιμάγε στον Καργακιά ο Μίμιαρος
8. Ο Σορ - Αιούστος, που ετοιμάγε στον Καργακιά ο Μίμιαρος
9. Ο Σαυρακός, που ετοιμάγε στον Καργακιά ο Γιάννης Μάιος
10. Ο Μορφονός, που ετοιμάγε στον Καργακιά ο Αντώνης Μάιος
11. Ο Εβραίος Σολομών, που ετοιμάγε στον Καργακιά ο Γιάννης Πρεβέζάνος
12. Ο κρητέας Μανούσος, που ετοιμάγε στον Καργακιά ο Μάρκος Εάνθος
13. Ο Πεπόνιος, που ετοιμάγε στον Καργακιά ο Αντώνης Μάιος

Τ Α Μ Π Λ Ω Ε Τ Ι

*Διασκευή της ηρωΐδας του Ερωτήδη "Γηγένεια εν Ακλή" με το όεατρο οσών του Εγώνου Σιαδάκη.
Το έργο εκβιάστηκε το 1978 με τήν συνεργασία του τότε Διευθυνή του γήτου προγράμματος της ΕΡΤ, Μάσου Χατζήδεια
και είχε μεγάλη επιτυχία.*

1. Ο Αγαμέμνωνς
2. Η Κλυταιμηνίτρα
3. Ο Αχιλλέας
4. Ο Μενέλαος
5. Ο μίανης Κάλχας
6. Η Ιφιγένεια

Β Ι Τ Ρ Ι Ν Α Ι

Ερωΐδα και υνόμενες ηρωΐσων κατά χρονολογική σειρά γήσης.

1. Κερδάη έθου από τοίγκο (από 1894 μέχρι 1916)
2. Ο Ουεδισομός της φυοόρας πάνω σε χυρτόν (1894 - 1923)
3. Τα "κοιόδα" με τα όμοια ασκιάζεται μια χυρτόννη φυοόρα
4. Εξορτήματα και τρώος ανόδοσης τών πελάδ μιας φυοόρας
5. Ο τρώος ασκιοματος της φυοόρας
6. Κερδάη από ζεκάτση (1923 - 1925)

α ι θ ο υ ο α α

7. Η Δελτία Κελαιτική που χρησιμοποιούσαν οι καταγωγόμενιτες για να δώσουν Χρόνια στο Ύψιστον.
8. Η εντεταγμένη τουδερμία (από το 1923)
9. Η οριζική μελέτη με την οποία χρησιμοποιούσαν δερμάτινες φυλάξεις
10. Δελτία δερμάτινα φυλάξεις
11. Δελτία δερμάτινα φυλάξεις (1953)

Β Ι Τ Ρ Ι Ν Α Ι Ι

Ο πρώτος του "μυρτα" κατά χρονολογική σειρά χρήσης

1. Το κερατό (1800)
2. Το Λυγύρι (μέχρι το 1908)
3. Η ασημένια (μέχρι το 1908)
4. Το ασημένιο (μετά το 1908)
5. Η κόπια κερατοειδούς (μετά το 1908)
6. Η ηλεκτροκή κόπια (1918)
7. Η λάμπα που χρησιμοποιούσαν για την παραγωγή Χρωματιστών φώτες

Β Ι Τ Ρ Ι Ν Α Ι Ι Ι

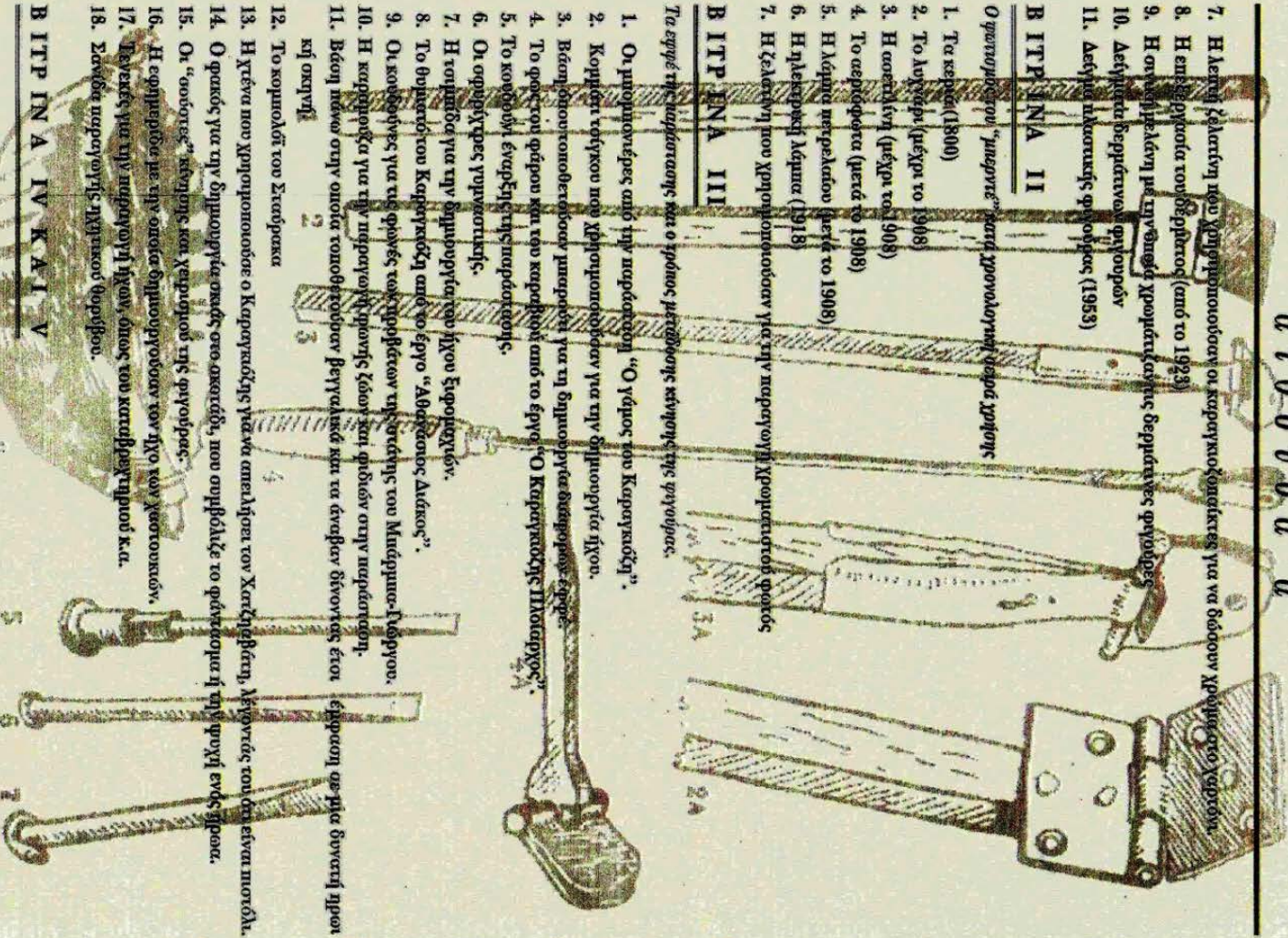
Τα εργαλεία της μαρτυρίας και ο τρόπος μεθόδους κίνησης της φυλάξης.

1. Οι μηχανισμοί από την παραγωγή "Ο γέμος του Καταγωγικού".
2. Κορίντι τουρκου που χρησιμοποιούσαν για την δημιουργία ήχου.
3. Βασίλειο τονοειδικού μηχανισμού για τη δημιουργία διαφόρων ήχων.
4. Το φασόλι φάρου και το κερατό από το έργο "Ο Καταγωγικός Ηλιαρχός".
5. Το κοροβόλι ένεξη της παραγωγής.
6. Οι σφαιρικές γυμναστικές.
7. Η τομίδα για την δημιουργία του ήχου Ξφουριχτών.
8. Το θυματίου Καταγωγικού από το έργο "Αδελφικός Διάκος".
9. Οι κοροβόλι για τις φωνές των αρβάντων της στάσης του Μιτρίμια-Γαργίου.
10. Η καταγωγή για την παραγωγή ήχων και φωνών στην παραγωγή.
11. Βάση ήχου στην οποία τονοειδικού βεγγαδικά και τα άσπρα δίνοντας είναι έμφυση σε μία δυνατή ήχο κή σελήνη

12. Το κοροβόλι του Σταυρακι
13. Η χύτρα που χρησιμοποιούσε ο Καταγωγικός για να απειλήσει τον Χατζηβέρτη. Λέγοντας του ότι είναι ποτάκι.
14. Ο φάρος για την δημιουργία ήχων στο ακατόλι, που συμβόλιζε το φάντασμα ή της φυλάξης ενός ήχου.
15. Οι "σοδοίτες" κίνησης και χειρισμό της φυλάξης.
16. Η σφαιρική με την οποία δημιουργούσαν τον ήχο των χρονοκλών.
17. Ένεξη για την παραγωγή ήχων, όπως του καταγωγικού ήχου κ.α.
18. Στάσιος παραγωγής ήχων του θορύβου.

Β Ι Τ Ρ Ι Ν Α Ι V Κ Α Ι V

Τα πιο επινοημένα κατά σειρά των καταγωγικών που κατασκευάζονται, γιατί όπως είναι γνωστό, μια παράσταση Καταγωγικού συνδυάζονται από έναν ή περισσότερους εργαζομένους και γράφονται.

Τ Α Μ Π Λ Ο Α Ι

Φιγούρας Σωτήρη Σινδόδη (1929)

1. Βάρκα στο σεργιάνι
2. Ο Καργακός στο Δερόστιο
3. Μονόβολο της Ξούγκλας
4. Αργαία ασιτιά του Καργακώλη
5. Αγγλικό αυτιορηλικό
6. Το καρβέλι του Καργακώλη

Τ Α Μ Π Λ Ο Β Ι

"Το ελληνικό καρναβάλι"

1. Ο Μισοδόλης - Φιγούρα Ευγένιου Σινδόδη (1945)
2. Ο Μπαζμής ο Δούρτζος - Φιγούρα Ευγένιου Σινδόδη (1943)
3. Το δάλογο - Φιγούρα Σωτήρη Σινδόδη (1930)
4. Ο μάγκας - Φιγούρα Ευγένιου Σινδόδη (1945)
5. Ο Καργακός γυναικά - Φιγούρα Ευγένιου Σινδόδη (1968)
6. Ο μασκαράς - Φιγούρα Σωτήρη Σινδόδη (1944)
7. Ο τυμπανιστής - Φιγούρα Ευγένιου Σινδόδη (1943)
8. Η κληίδα με τα τσάκαρα - Φιγούρα Σωτήρη Σινδόδη (1941)

Τ Α Μ Π Λ Ο Γ Ι

Ο Καργακός στην ελληνική τηλεόραση, φιγούρας του Ευγένιου Σινδόδη (1966 - 1972).

1. Ο Εκτορας
2. Ο Δεινόταυρος
3. Ο Αρετινός
4. Το "άνγκ"
5. Αντίφτης της Κύπρου
6. Ο Περσέας
7. Ο πρώτος Καργακός που προβλήθηκε το 1966 στον Ελληνικό Πειραματικό Σταθμό Τηλεόρασης.
8. Η "μεροπενός" του Καργακώλη
9. Οι μουσικές
10. Η Τσίτα
11. Ο γοβάς
12. Ο γέρο - τσαντιάλης
13. Ο μάγκας τριφυλιάρης

ΚΑΙ ΘΑ ΟΥΔΕ Α

Η αθηναϊκή, ευρωπαϊκή την εποχή της, ζωγραφική του 19ου αιώνα του γαλλικού χαρακτήρα από την έκτακτη της φάση ηρωική φάση στην ελεύθερη την ελεύθερη ή κορυφαία φάση της θεοδραματικής φάσης του 1923). Η ζωγραφική που θέλουμε να δείξουμε από την ελληνική ζωγραφική.

ΤΑΜΠΑΚΟ ΑΝΘ

Τα επιτεύγματα του Καρυγιάννη: ηρωικές, του Ε. Σουλίου, από τις ελαστικές κομπίλες του Ιακώβου του 1984 (1973-1988)

1. Ο Καρυγιάννης μάχης
2. Ο Καρυγιάννης ηρωικής
3. Ο Καρυγιάννης ηρωικός
4. Ο Καρυγιάννης ηρωικός
5. Ο Καρυγιάννης ηρωικός
6. Ο Καρυγιάννης ηρωικός
7. Ο γάμος της "μερικής" του Καρυγιάννη
8. Ο Καρυγιάννης του 1984
9. Ο Καρυγιάννης ηρωικός
10. Ο Καρυγιάννης ηρωικός στην Γερμανία
11. Ο Καρυγιάννης ηρωικός στην Γερμανία
12. Ο Καρυγιάννης ηρωικός στην Γερμανία
13. Ο Καρυγιάννης ηρωικός στην Γερμανία

ΤΑΜΠΑΚΟ ΕΙ

- "Καρυγιάννης και Φίλιππος"
- Φημιές Ευγένιος Σουλίου από την ηρωική ηρωική φάση που ηρωική στην ΕΡΤ το 1984.
1. Ο Οδοσίου Σουλίου
  2. Η κομπίλες Σουλίου
  3. Ο Οδοσίου Σουλίου
  4. Η Πηγάδι
  5. Η Σουλίου
  6. Ο Καρυγιάννης ηρωικός
  7. Ο Μορφογιάννης ως ένας από τους ηρωικούς της Πηγάδι
  8. Η μάχη Κίρην
  9. Ο Οδοσίου Σουλίου τον Κίρην Ηολόσημο
  10. Εξόδος του Οδοσίου από την ομιλία του Κίρην με ένα από τα σπινά του

ΤΑΜΠΑΚΟ ΠΙ

- "Οι εβίλα του Ηρώνα" "Ηρώνα και Αδελφός"
- Φημιές Ευγένιος Σουλίου από την ηρωική ηρωική φάση που ηρωική στην ΕΡΤ (1984).
1. Η Αδελφός
  2. Ο φημιές Ηρώνα
  3. Ο Ηρώνα ηρωικός και ο Καρυγιάννης ηρωικός στην Ηρώνα
  4. Η Ηρώνα
  5. Η Ηρώνα ηρωικός
  6. Ο Ηρώνα ηρωικός στην Αδελφός

ΤΑΜΠΑΚΟ ΑΝ

Φημιές Ευγένιος Σουλίου από τις ηρωικές φάσεις "Αδελφός και Αδελφός" - "Φημιές και Μωσαϊκός" για την ΕΡΤ που ηρωική στην ΕΡΤ

αίθουσα β'

1. Ο Δαδάλος
2. Ο Ιάκωβος
3. Ηοική κοοφερώντα του Μελισσηνού
4. Δάουλον τα φρεσά του Ιακώβου
5. Ο Θηοότας
6. Ο Μίνωας
7. Ο Θηοότας και ο Μινώταυρος
8. Η Αριάδνη με το κοοφάρι

T A M Π I A O E T I

Διασκευή της κωμωδίας του Αριστοφάνη "Ορνίθες" που ανεβίαστηκε στην ΕΡΤ το 1985 με τον Εργάτη Σιαδάκη.

T A M Π I A O E T I

Διασκευή της τραγωδίας του Ευριπίδη "Τρωίςνα εν Ακάλει" με το θέατρο οκτών του Εργάτη Σιαδάκη.

Το έργο ανεβίαστηκε το 1978 με την συνεργασία του τότε διευθυντή του γράφου ηθοποιών της ΕΡΤ, Μένου Χατζήδρα και είχε μεγάλη επιτυχία.

1. Ο Μέντης Κάλχως
2. Η Πηνελόπεια
3. Το νερό λάδι της Αφρείτης
4. Ο Μενέλαος
5. Ο Αγκλέας
6. Ο Αγαμέμνωνας

T A M Π I A O E T I

Διασκευή της κωμωδίας του Αριστοφάνη "Βίτρυχοι" με το θέατρο οκτών του Εργάτη Σιαδάκη. Και αυτό το έργο παρουσιάστηκε το 1978 με την συνεργασία του Μένου Χατζήδρα και ήταν το καλύτερο σε όσον αφορά την δημοτικότητα. Το έργο είχε μεγάλη επιτυχία και τον Ιωάννη Παπαδόπουλο και τον Εργάτη Σιαδάκη ενώ τα τραγούδια ερμήνευσε ο Νίκος Δημητριάδης.

1. Ο Χάρος
2. Οι βίτρυχοι
3. Ο Μέντης Θεοδόσιος "Αλογυλάκης"
4. Ο Στρωτός στον κόλπο κόλπο
5. Ο Μέντης Χατζήδρας σε "Εργασίδες"
6. Ο Χάρος, ο Υπουργός Πολιτισμού Διογ. - Διονύσιος και ο Κεραυνικός

B I T P I N A

Από το έργο "Ερωτόκριτος" του Γεωργίου Παρθέου στο ομαδικό δημοτικό σχολείο παιδικά, που ανεβίαστηκε στην ΕΡΤ με τον Εργάτη Σιαδάκη και το θέατρο οκτών οκτώ 1988, κέρδισε τον καλύτερο μισήντζε.

B I T P I N A

Ακόμα και σημαντική ενδειξη ονόματι για τον Κεραυνικό από παιδικά μας, γιατί το λόγο, δημοσίευσε τις δικές τους τραγωδίες.

B I T P I N A

Σήμερα Κεραυνικός που ηρωτοκρίτησαν από τις επιδόσεις "Αθήνας" και "Σαλαμίνας" το 1930, θύναμα τη δημοτικότητα σε μαθητές παιδικούς να κερδίσουν την πρώτη και να κερδίσουν την πρώτη, παραστάσεις του Ακρόαση μας ήμαρ. Εκτός, διακρίθηκαν τα βιβλία που παρουσίασαν τα καλύτερα των έργων.

αίθουσα γ'

Τ Α Μ Π Λ Ω Α Ι

Από το έργο "Αθηναιοπούλας" που έγραψε ο Σωτήρης Σιαδάκης το 1930, δημιουργήσες από την αληθινή ιστορία του διολογοημένου Μίμη Αθηναιοπούλου.

Οι χαρακτήρες φηγοφες του έργου είναι επίσης του Σωτήρη Σιαδάκη:

1. Ο Χωροφύλακας
2. Τα παιδιά του Αθηναιοπούλου
3. Ο αστυνομικός
4. Ο Μίμης Αθηναιοπούλος
5. Ο οπιστυνόμεος
6. Ο τερηχτοφός του Αθηναιοπούλου
7. Η κακοφύγε νεφερά Κόστρου

Τ Α Μ Π Λ Ω Β Ι

"Καραγκιάδες και Βυζάντιο"

Φηγοφες από ζέλιτην του Εργαστο Σιαδάκη κατασκευασμένες ειδικά για την οπείνηνη τηλεοπτική σειρά παραγωγής ΕΡΤ το 1989.

1. Ο Σουλαττός της Πάλης
2. Ο Μέγας Κωνσταντίνος
3. Ο Υπασπιστής του Σουλαττού
4. Το Δέφραο "Έντοτώ ντά" και ένας στρατιώτης
5. Ο Αυτοκράτορας Ιουστινιανός
6. Ο Πιτρυάλης της Πάλης
7. Η Αυτοκράτειρα Θεοδώρα

α ί θ ο ο υ σ α γ '

Τ Α Μ Π Ι Α Ω Γ Ι

"Ο Καρναβάλος και οι παρασκευές του Μεγάλου Αλεξάνδρου"

Φινύδες από ζέλατηνη του Ερρίκου Σιλάδου για την εθνολογικό-παιδαγωγική σειρά της ΕΠΤ (ημερομηνία 1989).

1. Ο Μένυας Αλέξανδρος
2. Η Ροξάνη
3. Ο Δαρειός
4. Από τον στρατό του Μ.Αλεξάνδρου

Τ Α Μ Π Ι Α Ω Δ Ι

Παιδικά έργα εμπνευσμένα από την ελληνική επανάσταση του 1821, τα οποία έγιναν ιδανίδια για επίδειξη στο λαό μας.

Φινύδες από ζέλατηνη των Ερρίκου Σιλάδου (1968).

1. Ο Κωνσταντίνος Δοβρονιάτης
2. Ο Αθανάσιος Διάκος
3. Ο οπλαρχηγός Γκούρας
4. Η Δέσποινα
5. Η κυρά - Φρουσίνη στη βάρκα του θανάτου
6. Ο Δημήτριος

Τ Α Μ Π Ι Α Ω Ε Ι

"Το έτος του 1940"

Φινύδες από ζέλατηνη των Ερρίκου Σιλάδου (1969).

1. Ο Μορμυρόντις στρατιώτης
2. Η μεταφορά των πυρομεχάνων
3. Η υπεράσπιση φορτωμένη με πολυμορφόδια

αίθουσα γ'

4. Ημεροίτης
5. Ο Καρχαλιός της Λοχίας
6. Η ημεροίτιση των Ιραλών
7. Ο Διονύσιος στρατιώτης
8. Έλληνας λοχίας
9. Ο ροκιάς Μιράμπου - Ιωάννου
10. Ιρανοί ετών πενήτων

Τ Α Μ Π Λ Ο Σ Τ Ι

"Γερμανική παύση (1940 - 1944)"

Φυγόντες από ξέλαση του Εργένου Σινδέρη (1944)

1. Ο Μουσοκην
2. Τα στούκος
3. Ο Χιτάερ
4. Αξίωμα της Κομρατουέρ
5. Γυναικάξίωμα της
6. Τυγριάρης των Ες - Ες

Τ Α Μ Π Λ Ο Σ Ι

"Αντίσταση ΕΑΜ και Κόμπος" Το έργο αναφέρεται στη Δοκίμα, το 1974 και τα έσοδα της παράστασης διατέθηκαν στην Κόλη, με σκοπό την απόδοση ενίσχυση της ηθοποιού της.

Φυγόντες από ξέλαση του Εργένου Σινδέρη

1. Ένας κρητικός (1975)
2. Ένας αποφυλακισμένος (1975)
3. Αντίστροφο ΕΑΜ (1975)
4. Κύπριος αγρότης (1974)
5. Η κήρυκος της Κρήτης και του Παρισιού (1974)
6. Ο Μακέρβιος (1974)

αίθουσα γ'

Τ Α Μ Π Λ Ω Η !

Από το έργο "Ο Καρχακιάκης Αστροναύτης" που έγραψε ο Ευγένιος Σπαθόλης το 1958 με την ευκαιρία της επίσκεψής του

Γιαπωνέζου στην Αθήνα.

Φηγορές από έκτακτη του Ευγένιου Σπαθόλη από κατασκευαστήσαν την ίδια εποχή.

1. Η Σελήνη
2. Ο πύραυλος του Καρχακιάκη
3. Ο Μιτάριμα-Τιόγος Αστροναύτης
4. Ο Μοργγονός Αστροναύτης
5. Το άστρο στο διάστημα
6. Ο Καρχακιάκης επισφαλής Αστροναύτης
7. Ο Διονύσιος Αστροναύτης
8. Κίτροκος της οελήνης
9. Κόρη της γης στη σελήνη
10. Ο απαγωγέας της κόρης
11. Ο εξογήμενος

Τ Α Μ Π Λ Ω Θ !

Σκιά της Ώδηχελος και μυθικά τέρατα για διάφορες παρουσιάσεις του θεάτρου σκιάς. Φηγορές από έκτακτη και πλαστικό του Ευγένιου Σπαθόλη (1984 - 1989).

1. Η μυθική Σκόλια
2. Ο Δράκος
3. Η μυθική Χάριση
4. Το τέρας της θάλασσας
5. Η κρημλοπαράδειση
6. Ο μινώταυρος

Β Ι Τ Ρ Ι Ν Α Ι

Η παρουσίαση της "σοβιέτικης του Αθανασίου Διάκου" στον μπαρντέ.

Β Ι Τ Ρ Ι Ν Α ΙΙ

Πρόγραμμα και μετέλλαι που ανεπιτήρησαν στον Ευγένιο Σπαθόλη τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό για την πολε-
χωση και πολιτική παρουσία του στην τέχνη του ελληνικού θεάτρου σκιάς.

α ι θ ο υ σ α δ

Περλαρημένες τους γνωστούς ήρωες του ελληνικού θάνατου σπάνιων κατασκευασμένων από δέρμα και δίνει μια εικόνα της σημερινής εποχής που η πολιτική αποτελεί έκδηλο σημάδι ενώ η σάτιρα και ηρωικά ο σατυρικός Καργαζιώκης είναι παντοτιά επίκαιρα. Τέλος, μας φέρνει σε επαφή με μερικά έθνη θάνατου σπάνιων επιπέδωντάς μας να πληροφορηθούμε τις γνώσεις μας.

Τ Α Μ Π Α Ω Α Ι

1. Η Ανάστα. - Δερμάτινη φυγούρα του Ευγένιου Σιαθόδη (1935)
2. Ο Κοληγητής. - Δερμάτινη φυγούρα του Ευγένιου Σιαθόδη (1935)
3. Ο Κορητής. - Δερμάτινη φυγούρα του Ευγένιου Σιαθόδη (1935)
4. Ο Μπαρκόκος. - Δερμάτινη φυγούρα του Ευγένιου Σιαθόδη (1935)
5. Ο Μπέης Σαμπανασάς. - Δερμάτινη φυγούρα του Ευγένιου Σιαθόδη (1950)
6. Η γυνούρα Φατμέ. - Δερμάτινη φυγούρα του Ευγένιου Σιαθόδη (1930)
7. Ο εβραϊός Σολωμός. - Δερμάτινη φυγούρα του Ευγένιου Σιαθόδη (1962)
8. Ο Ησακλής. - Δερμάτινη φυγούρα του Ευγένιου Σιαθόδη (1980)
9. Η οραία Ελένη. - Δερμάτινη φυγούρα του Ευγένιου Σιαθόδη (1980)

Τ Α Μ Π Α Ω Β Ι

1. Ο γιος του καταραμένου φιδιού, ή, Νικοκύρης σύμφωνα με τον Κοληγητή. - Δερμάτινη φυγούρα του Ευγένιου Σιαθόδη (1980)
2. Ο Χατζηβέτης. - Δερμάτινη φυγούρα του Ευγένιου Σιαθόδη (1980)
3. Ο Καργαζιώκης. - Δερμάτινη φυγούρα του Ευγένιου Σιαθόδη (1980)
4. Ο Πασάς. - Δερμάτινη φυγούρα του Ευγένιου Σιαθόδη (1980)
5. Ο Μέγας Δεξινός και το Καταραμένο Φίδι. - Δερμάτινες φυγούρες του Ευγένιου Σιαθόδη (1980)
6. Ο Υπασπιστής του Πασά, Τζαχέ. - Δερμάτινη φυγούρα του Ευγένιου Σιαθόδη (1930)
7. Ο Σιαυρόκας. - Δερμάτινη φυγούρα του Ευγένιου Σιαθόδη (1930)
8. Ο Μπαρμπε-Γιόργος. - Δερμάτινη φυγούρα του Ευγένιου Σιαθόδη (1980)
9. Ο Βεληκέκας. - Δερμάτινη φυγούρα του Ευγένιου Σιαθόδη (1962)

Τ Α Μ Π Α Ω Γ Ι

“Ο Καργαζιώκης και η πολιτική”

Πλαστικές φυγούρες του Ευγένιου Σιαθόδη από την εμπνευσμένη σάτιρα, που ανεβάζτηκε στο θέατρο ΡΕΣ τον χειμώνα του 1992, στα πλαίσια της συνεργασίας του με τον Διονύση Σαββανόλο.

α ἰ θ ο υ ς α δ

1. Ο Βαγγέλης Γιαννινοπούλος
2. Ο Αντώνης Γρίτσος

3. Ο Κυργιανδής υφένεως με το πείγμα της ενοχής

Τ Α Μ Π Ι Α Ω Δ Ι

“Ο Καθηγητής και η πόλη”

1. Ο Δεωνίδας Κύρκος και ο Χαρίλαος Φλαρδάκης
2. Ο Μακάριος Εβερτ
3. Ένας Γραμματέας Υπουργείου

Τ Α Μ Π Ι Α Ω Ε Ι

“Ο Καθηγητής και η πόλη”

1. Ο Γεώργιος Μητροστάκης
2. Ο Ανδρέας Παναγόπουλος
3. Ο Μάνος Χατζιδάκις

Τ Α Μ Π Ι Α Ω Σ Τ Ι

1. Ο Διονύσιος Σββόπουλος
2. Ο Κωνσταντίνος Καρυφινλής
3. Ένας Γραμματέας της Βουλής

Β Ι Τ Ρ Π Ι Ν Α Ι

(Λακιά)

Από τις ηρώτες γυνώκες του θεάτρου ορκιών της Κίνου μετασκευασμένες από ηρωτά.

(Αρωταρά)

Παλιές δευτέρινες γυνώκες του θεάτρου ορκιών της Λάβας.

Β Ι Τ Ρ Π Ι Ν Α Ι Ι

(Λακιά)

Δευτέρινες γυνώκες του θεάτρου ορκιών Ταβιλάνδης

(Κέντρο)

Δευτέρινη γυνώκα του θεάτρου ορκιών Μπακί.

(Αρωταρά)

Δευτέρινες γυνώκες του θεάτρου ορκιών Τσιριτάς.

Β Ι Τ Ρ Π Ι Ν Α Ι Ι Ι

Δευτέρινες γυνώκες του θεάτρου ορκιών Ταβιλάνδης.

III. Μουσειολογία και Ψηφιακή Τεχνολογία στους Αρχαιολογικούς Χώρους (Σπουδή στην **Ανασκαφή** του “ΛΥΚΕΙΟΥ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ”)

Η εν λόγω εργασία περιλήφθηκε ως τμήμα
των **Σημειώσεων των Παραδόσεων**
στο Μεταπτυχιακό του Ιονίου Πανεπιστημίου
«Πολιτισμική Κληρονομιά και Νέες Τεχνολογίες»

Η τρίτη, τέλος, κατά σειράν απαίτηση, που θα διερευνήσουμε στη παρούσα εργασία, βρίσκει ιδανικό περιβάλλον εφαρμογής σε ότι έχουμε προτείνει στα πλαίσια ερευνητικής μας πρότασης για τις **Αρχαιολογικές Ανασκαφές και την χωρική διαχείριση των Αρχαιολογικών Μουσείων Ανοικτού Χώρου** (Open Air Museums), όπου:

ΓΕΝΙΚΑ

Μία προσιδιάζουσα στο χαρακτήρα της χώρας μας αρχιτεκτονική έκφραση αποτελούν οι **ημιυπαίθριοι χώροι**, που, καλυμμένοι μερικώς, βρίσκονται σε άμεση επαφή με τον περίγυρο τους σε ένα διαρκές παιχνίδι εσωτερικού και εξωτερικού περιβάλλοντος. Τέτοιας φιλοσοφίας χώρους συνιστούν τα «υπαίθρια μουσεία», που στην Ελλάδα είναι, ως επί το πλείστον, αρχαιολογικοί χώροι.

A. Η ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ Η ΑΒΛΑΒΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΣΤΑ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ ΜΟΥΣΕΙΑ

(Υπόθ. Εργασ.: **Ανασκαφή στο “Λύκειον Αριστοτέλους” Αθηνών**)

Ο πρώτος βασικός στόχος ενός υπαίθριου μουσείου είναι η ψυχική επαφή των ανθρώπων με τα αντικείμενα που εκτίθενται, και ο σκοπός αυτός καλύπτεται από την αυθεντικότητα του αρχαιολογικού περιβάλλοντος.

Ο δεύτερος όμως στόχος, εξ ίσου σημαντικός, είναι η πνευματική επαφή του κόσμου με την ιστορικότητα των μνημείων αυτών. Εδώ η σύγχρονη τεχνολογία διευκολύνει ιδιαίτερα τη συγκεκριμένη διαδικασία αναβαθμίζοντας την ερμηνευτικότητα των μνημείων και την αναγνωσιμότητα του αρχαιολογικού χώρου.

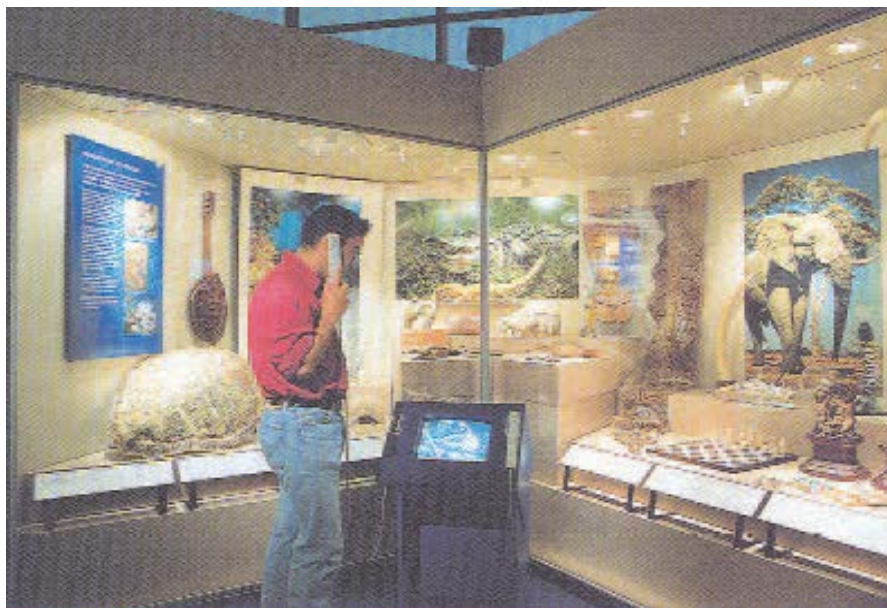
Σήμερα πλέον, ο μέσος επισκέπτης αντιλαμβάνεται το Μουσείο ως χώρο όχι μόνο προστασίας και διατήρησης του πολιτισμικού αγαθού αλλά και ως χώρο ανάπτυξης γνώσεων και πρωτοβουλιών σχετικά με το αγαθό αυτό.

Μέσω της τεχνολογίας, μεταξύ των άλλων, είναι δυνατή η μετατροπή της στατικότητας των μουσειακών εικόνων σε δυναμική πρόκληση, με την ένταξη των μνημείων στο πλαίσιο ενός διαδραστικού περιβάλλοντος.

Η σύγχρονη τεχνολογία επιτρέπει σε όλους τους επισκέπτες (και σε καθένα ξεχωριστά) να προβάλλουν τις δικές τους αντιλήψεις σύμφωνα με το δικό τους υπόβαθρο προσωπικότητας και επιπέδου.

Η σύγχρονη μουσειολογική συγκρότηση εν γένει των εκθεσιακών χώρων προτρέπει τον επισκέπτη να προσφεύγει στα διαθέσιμα τεχνολογικά εργαλεία, που εγκαθιστούν ένα ευανάγνωστο είδος επικοινωνίας μεταξύ του επισκέπτη και του παραπληρωματικού υλικού των εκθεμάτων.

Υποστηρίζουμε σταθερά την προσφυγή στη σύγχρονη τεχνολογία, που είναι θεμιτή, όταν οι δυνατότητες πρόσβασης στο αυθεντικό αρχαιολογικό αντικείμενο είναι περιορισμένες λόγω καταστροφής, απώλειας συντήρησης και εν γένει αδυναμίας έκθεσής του. Όπου δεν είναι δυνατή η άμεση επαφή, ας φθάνει τουλάχιστον η γνώση, δεδομένου ότι συχνά τα αρχαιολογικά κατάλοιπα στη χώρα μας εμφανίζουν αποσπασματική διατήρηση.

Χρήση διαδραστικού υλικού στο Ναυτικό Μουσείο στο Liverpool της Αγγλίας

Η δυνατότητα ερμηνείας και προβολής των μνημείων μπορεί με ασφάλεια να αναβαθμισθεί μέσα από τη λελογισμένη χρήση της σύγχρονης ηλεκτρονικής τεχνολογίας, καθότι οι οπτικές αναπαραστάσεις του ελλείποντος περιβάλλοντος είναι χρήσιμες, εφόσον δεν βλάπτουν και δεν προσβάλλουν τα εκθέματα.

Οι πάσης φύσεως προσομοιώσεις του περιβάλλοντος δημιουργούνται πάντοτε για να υποστηρίζουν το έκθεμα, χωρίς να το επισκιάζουν. Η δε μουσειογραφική λειτουργία μπορεί θαυμάσια να συνεπικουρείται και μόνο από την τεχνολογία, χωρίς να χρειάζεται να εκχωρεί ποιοτικά κεκτημένα.

Με τη χρήση των πολυμέσων η σημειωτική του μουσειακού χώρου αναβαθμίζεται αισθητά και μάλιστα αβλαβώς για το μνημείο, εφόσον δεν χωρούν κανενός είδους αποκαταστάσεις επάνω στο ίδιο το σώμα του μνημείου. Τα πολυμέσα αξιοποιούν την ανθρώπινη αντιληπτικότητα επιτυγχάνοντας την αρτιότερη, πληρέστερη και ευχερέστερα διαμορφούμενη από το μουσειολόγο της έκθεσης ποιότητα των προσλαμβανομένων μηνυμάτων.

Η τεχνολογία, πλέον, μπορεί να δημιουργεί, **αζημίως για το μνημείο, το απαραίτητο συμφραστικό περιβάλλον, που θα ολοκλήρωνε με επάρκεια την ενδεχομένως ασαφή σημερινή εικόνα του μνημείου στην αντίληψη του θεατή.**

Επιπροσθέτως, οι διαφορετικές ιστορικές φάσεις του μνημείου μπορούν εύκολα να ζωντανέψουν **μπροστά στα μάτια του επισκέπτη**, με όποια αξιολογική σειρά, χρονολογική ή άλλη, επιθυμεί ο μουσειογράφος, και με απόλυτη φυσική άνεση γι αυτόν.

Γι' αυτούς τους λόγους μπορούν να χρησιμοποιηθούν οι εξής τεχνολογικές λύσεις:

Τεχνολογίες προσαυξανόμενης πραγματικότητας

Ένας από τους βασικούς στόχους του μουσείου είναι να παρέχει γνώση στους επισκέπτες και επομένως οι τεχνικές παροχής πληροφοριών είναι πολύ σημαντικές.

Στα συμβατικά μουσεία η πληροφορία και η επεξήγηση των εκθεμάτων παρουσιάζεται σε πινακίδες ή έντυπα. Η μέθοδος όμως αυτή έχει αρκετά μειονεκτήματα επειδή παρέχει έναν πολύ συγκεκριμένο και συνήθως μικρό όγκο δεδομένων, ο οποίος ελέγχεται από το φυσικό μέγεθος της πινακίδας ή του εντύπου.

Επίσης, όταν υπάρχει συνωστισμός πολλοί επισκέπτες δεν μπορούν να παρατηρήσουν την ίδια στιγμή την πινακίδα αυτή, η οποία αρκετές φορές διαταράσσει τη φυσική ομορφιά του ίδιου του εκθέματος. Γι' αυτό το λόγο η χρήση της προσαυξανόμενης πραγματικότητας είναι επιτακτική σε ένα σύγχρονο Μουσείο, καθότι βασίζεται στην αρχή της απεικόνισης δεδομένων στο πραγματικό περιβάλλον.

Τυπικό PDA με περιβάλλον Windows και δυνατότητα ασύρματης διασύνδεσης

Τέτοιου είδους τεχνολογικό προϊόν είναι οι προσωπικοί ψηφιακοί βοηθοί (Personal Digital Assistant), οι οποίοι είναι συσκευές χειρός με οθόνη, οι οποίες έχουν την επεξεργαστική ισχύ ενός προσωπικού υπολογιστή.

Επειδή οι συσκευές αυτές έχουν τη δυνατότητα ασύρματης επικοινωνίας, αναγνωρίζουν αυτόματα εκθέματα, στα οποία έχουν τοποθετηθεί ψηφιακές ετικέτες και παρουσιάζουν στον επισκέπτη εκτενείς πληροφορίες, οι οποίες ελέγχονται από έναν κεντρικό ηλεκτρονικό διακομιστή στο Μουσείο.

Τα πλεονεκτήματα τέτοιων συσκευών για τη χρήση σε μουσεία είναι πραγματικά εντυπωσιακά διότι μπορούν να λειτουργήσουν σαν προσωπικές ηλεκτρονικές εγκυκλοπαίδειες χειρός.

Για να επικεντρωθούμε στην παρούσα υπόθεση εργασίας μας, όσον αφορά στο χώρο του «Λυκείου του Αριστοτέλους», μία τέτοια συσκευή μπορεί να δικαιολογήσει τη χρήση της από τη στιγμή που ο χώρος αυτός διαθέτει τη μεγαλύτερη προσωπική βιβλιοθήκη της αρχαιότητας.

Οι συσκευές αυτές είναι πλήρως προσαρμοζόμενες από πολλές πλευρές και τα πλεονεκτηματά τους μπορούν να συνοψισθούν στα εξής:

- Η πολυπλοκότητα της χρήσης του εξαρτάται κυρίως από την εφαρμογή που επιλέγεται
- Προβάλλουν εικόνες και κείμενο μαζί έτσι ώστε να παρέχουν σημαντική πληροφόρηση για τα εκθέματα
- Με τη χρήση συνδέσμων μέσα στο κείμενο, μπορούν να παραπέμπουν σε παρεμφερείς πληροφορίες για τα εκθέματα

- Με ασύρματη σύνδεση στο διαδίκτυο μετατρέπονται εύκολα σε εγκυκλοπαίδειες χειρός, οι οποίες μπορούν ανά πάσα στιγμή να ανακτήσουν επιπλέον πληροφορίες από αυτές που παρέχει το Μουσείο
- Πλήρως προσαρμοζόμενα για άτομα με ειδικές ανάγκες. Με τη χρήση ήχου και προσαρμοζόμενης εικόνας μπορούν να καλύψουν ένα ευρύ φάσμα επισκεπτών με ειδικές ανάγκες (ήχος για τυφλούς, μεγέθυνση γραμματοσειράς για άτομα με περιορισμένη όραση, ηλεκτρονικός ξεναγός για κωφάλαλους κ.λπ.)
- Προσωποποίηση της ξενάγησης για διαφορετικές κοινωνικές ομάδες επισκεπτών (διαφορετικές πληροφορίες για παιδιά, για διαφορετικά επαγγέλματα, γενικού ενδιαφέροντος, κ.λπ.)
- Επιλογή διαφορετικών γλωσσών απεικόνισης και ομιλίας
- Ανάκτηση δεδομένων από τις ξεναγήσεις των επισκεπτών για βελτιστοποίηση του λογισμικού

Άλλο ένα είδος προσαυξανόμενης πραγματικότητας είναι η χρήση ειδικών «γυαλιών», τα οποία ενσωματώνουν μικρές ημιδιαφανείς ψηφιακές οθόνες, στις οποίες ο επισκέπτης μπορεί να δει πληροφορίες μπροστά από την πραγματική εικόνα.

Με την ενσωμάτωση αισθητήρων και ψηφιακών ετικετών, καθώς και με την προσθήκη ακουστικών, ο επισκέπτης μπορεί να έχει ταυτόχρονα και οπτική, αλλά και ακουστική πληροφορία για το κάθε έκθεμα που βλέπει ή που πλησιάζει, μετατρέποντας το σύστημα αυτό σε έναν ψηφιακό ξεναγό.

Στη περίπτωση του «Λυκείου του Αριστοτέλους» ένα τέτοιο σύστημα μπορεί να προσδώσει στον επισκέπτη τη μορφή της διδασκαλίας των περιπατητικών φιλοσόφων της εποχής, ενισχύοντας τη μνήμη των αρχαίων λειψάνων.

«Γυαλιά» προσυξανόμενης πραγματικότητας

Τεχνολογίες εικονικής πραγματικότητας

Σε αντίθεση με τις τεχνολογίες προσυξανόμενης πραγματικότητας, οι οποίες παρουσιάζουν δεδομένα σε πραγματικό περιβάλλον, οι τεχνολογίες εικονικής πραγματικότητας προσπαθούν να αναπαραστήσουν ρεαλιστικές εικόνες σε ψηφιακό περιβάλλον. Οι τεχνολογίες αυτές βασίζονται στην απεικόνιση του εικονικού περιβάλλοντος και επομένως ανάλογα με το μέσο της απεικόνισης επιτυγχάνεται και το αντίστοιχο αποτέλεσμα.

Η τεχνολογία της εικονικής πραγματικότητας μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να παρουσιάσει υποθετικές καταστάσεις ενός εκθέματος βασισμένη σε έγκυρες επιστημονικές πηγές, τις διάφορες μεταβολές του ανά τους αιώνες, καθώς και τις διαφορετικές χρήσεις που μπορεί να είχε κατά τη διάρκεια αυτών των περιόδων.

Γι' αυτό και ενδείκνυται για υπαίθρια μουσεία όπως το «Λύκειον του Αριστοτέλους», το οποίο αποτελείται από αρχαία λείψανα, για τα οποία η πορεία τους από την κατασκευή τους και τις προσθήκες τους μέχρι και την καταστροφή τους δεν είναι ακριβώς γνωστή, αλλά βασίζεται -σε επιστημονικές μεν αλλά- υποθέσεις.

Για παράδειγμα γνωρίζουμε ότι τα σωζόμενα κτίρια κατασκευάστηκαν γύρω από την παλαίστρα και ότι υπήρχαν υπαίθριες στοές στις οποίες δίδασκαν οι περιπατητικοί φιλόσοφοι, όμως δεν γνωρίζουμε τις λεπτομέρειες της κατασκευής τους, τα χρώματα που χρησιμοποιούνταν, κ.λπ.

Όλες αυτές οι πτυχές των εκθεμάτων μπορούν να απεικονισθούν με την τεχνολογία της εικονικής πραγματικότητας χωρίς να προσβάλλουν τα εκθέματα.

Υπάρχουν δυο μορφές εικονικής πραγματικότητας, η αφηγηματική και η διαδραστική. Στην πρώτη περίπτωση απεικονίζεται το τρισδιάστατο μοντέλο του αντικειμένου που θέλουμε να παρουσιάσουμε με ρεαλιστικό φωτισμό, σκίαση, υφή, καθώς και άλλες τεχνικές, που συμβάλλουν στην όσο το δυνατόν ρεαλιστικότερη απόδοσή του σε μορφή κινούμενων εικόνων (βίντεο).

Η πορεία του θεατή σε αυτήν την απεικόνιση είναι προκαθορισμένη και ο δημιουργός ουσιαστικά εκτελεί χρέη σκηνοθέτη, έτσι ώστε να δημιουργήσει ένα ρεαλιστικό εικονικό περιβάλλον.

Οι θεατές μπορούν να παρακολουθήσουν αυτήν την αφήγηση με πολλούς και διάφορους τρόπους. Ο πιο συνηθής τρόπος απεικόνισης ταινίας εικονικής πραγματικότητας είναι μέσω οθονών, οι οποίες, στην περίπτωση των μουσείων, είναι συνδεδεμένες με ένα κεντρικό ηλεκτρονικό υπολογιστή, που ελέγχει και τις προβολές σε κάθε οθόνη ξεχωριστά. Κατ' αυτόν τον τρόπο, η τεχνολογία αυτή σε συνδυασμό με τις τεχνολογίες προσαυξανόμενης πραγματικότητας μπορεί να παρέχει τη δυνατότητα προσωπικών επιλογών, για κάθε επισκέπτη.

Για παράδειγμα, σε περίπτωση που η συσκευή του θεατή έχει τις προσωπικές του προτιμήσεις καταχωρημένες, όταν πλησιάσει σε κάποιο έκθεμα, η οθόνη μπορεί να προβάλλει και εικόνες επεξηγηματικές ως προς τις δικές του προτιμήσεις. Ακόμη, σε περίπτωση που οι επισκέπτες είναι παιδιά, η απεικόνιση μπορεί να έχει χαρακτήρα περισσότερο επεξηγηματικό για τα ηλικιακά τους δεδομένα. Έτσι, ο δημιουργός – σκηνοθέτης των κινούμενων εικόνων έχει τη δυνατότητα να δημιουργήσει ένα μεγάλο πλήθος μικρού μήκους ταινιών εικονικής πραγματικότητας, οι οποίες να μπορούν να εξυπηρετήσουν, η καθεμία με το δικό της αφηγηματικό τρόπο, ένα μεγάλο πλήθος διαφορετικών περιπτώσεων επισκεπτών.

Το ίδιο αποτέλεσμα μπορεί να επιτευχθεί και με ψηφιακούς προβολείς οι οποίοι έχουν τη δυνατότητα να αναπαριστούν το περιβάλλον στερεοσκοπικά, έτσι ώστε με ειδικά «γυαλιά» να έχουν την εντύπωση οι επισκέπτες ότι βλέπουν πραγματικά μία τρισδιάστατη απεικόνιση.

Η δεύτερη περίπτωση εικονικής πραγματικότητας αφορά στη διαδραστική μορφή της. Σε αυτήν την περίπτωση, η όλη διαδικασία είναι πολύπλοκη επειδή απαιτούνται ισχυροί ηλεκτρονικοί υπολογιστές, αλλά και σύγχρονα μέσα απεικόνισης όπως στερεοσκοπικές οθόνες μεγάλου μεγέθους ή κράνη εικονικής πραγματικότητας, γεγονός που κάνει δύσκολη την εφαρμογή της, (απαιτείται συνήθως και ειδικός χώρος για την εφαρμογή της).

Η διαφορά αυτής της μεθόδου από την προηγούμενη είναι ότι η περιήγηση στο τρισδιάστατο μοντέλο πραγματοποιείται σε πραγματικό χρόνο, γεγονός που αυξάνει τη βιωματική εμπειρία του επισκέπτη αφού εκείνος είναι αυτός που επιλέγει την όποια πορεία θέλει να ακολουθήσει στο προσφερόμενο εικονικό περιβάλλον.

Τεχνολογίες βάσεων δεδομένων και δικτύων

Όλες οι ανωτέρω αναφερθείσες τεχνολογίες θα πρέπει να στηρίζονται σε ένα κεντρικό σύστημα ηλεκτρονικών υπολογιστών, το οποίο και θα διαχειρίζεται όλες τις λειτουργίες του μουσείου, από την ασφάλεια μέχρι την παρουσίαση των εκθεμάτων. Έτσι, κρίνεται επιτακτική η δημιουργία μιας βάσεως δεδομένων, από την οποία θα αντλούν πληροφορίες και όλες οι προαναφερθείσες τεχνολογικές εφαρμογές.

Μία τέτοια βάση δεδομένων, θα πρέπει να περιλαμβάνει όλα τα πιθανά κείμενα και τις εικόνες για την παρουσίαση των εκθεμάτων σε διαφορετικές κοινωνικές ομάδες, να είναι συνδεδεμένη με το διαδίκτυο για την άμεση ανάκτηση επιπλέον πληροφοριών που μπορεί να χρειάζονται οι επισκέπτες, καθώς επίσης και να διασυνδέεται με βάσεις δεδομένων άλλων μουσείων ανά τον κόσμο με παρεμφερές αντικείμενα έρευνας, έτσι ώστε να αντλεί πληροφορίες για άλλες συναφείς περιπτώσεις εκθεμάτων. Έτσι, με διάφορους τρόπους ανάκτησης πληροφοριών, όπως οι οθόνες αφής, οι επισκέπτες θα μπορούν να έχουν πρόσβαση σε ένα πρακτικά απεριόριστο πλήθος πληροφοριών για οποιαδήποτε θεματική ή χρονολογική ενότητα επιθυμούν.

Επίσης, θα πρέπει να περιλαμβάνεται και η ιστοσελίδα του μουσείου, η οποία θα μπορεί να αντλεί πληροφορίες από την κεντρική βάση δεδομένων και κατ' επέκταση να παρουσιάζει και την εικονική απεικόνιση του μουσείου σε πραγματικό χρόνο, απλοποιημένη και βελτιστοποιημένη όμως για χρήση στο διαδίκτυο. Αυτές οι σκέψεις αποτελούν και τη βάση για τη δημιουργία ενός «διανεμόμενου» (distributed) μουσείου.

Επιπροσθέτως, λαμβάνεται πρόνοια ούτως, ώστε οτιδήποτε θα μπορούσε να διαταράξει τη γαλήνη του αρχαιολογικού περιβάλλοντος, να μην βρίσκεται σε στενή γειτονία με τα αρχαία λείψανα. Για την τοποθέτηση των απαιτούμενων εγκαταστάσεων προτείνεται να χρησιμοποιείται το εσωτερικό πάχος του κελύφους προστασίας του χώρου, (μη ορατό στους επισκέπτες), ενώ για το κοινό που θα επιθυμούσε τέτοιου είδους «ηλεκτρονική ξενάγηση» θα μπορούσε να διατίθεται ένας εναέριος διάδρομος (και σε ικανό ύψος από τα αρχαία λείψανα) εντός του στεγάστρου, σε τακτές και προγραμματισμένες ώρες.

Όπως είναι φυσικό, για τον επισκέπτη που δεν θα επιθυμούσε παρά έναν ρομαντικό περίπατο με πανοραμική θέα της ανασκαφής, ο διάδρομος αυτός θα ήταν στην διάθεσή του όλες τις υπόλοιπες ώρες λειτουργίας του χώρου.

Επίσης, ο εναέριος διάδρομος, και μόνο αυτός, θα ήταν χρήσιμο να προσφέρεται για τη φιλοξενία τεχνολογικού μουσειοδιδακτικού εξοπλισμού, όπως είναι οι οθόνες αφής, τα σκόπευτρα με χρήση πολυμέσων κ.λπ.

Ο τεχνολογικός αυτός εξοπλισμός θα μπορούσε να είναι στη διάθεση του κοινού για ξεναγήσεις και προγράμματα παρουσιάσεων «εικονικής πραγματικότητας» και να διατίθεται είτε σε μεμονωμένους χρήστες, είτε και σε ομάδες οργανωμένων επισκέψεων.

Τέλος, η πρόταση αυτή θα μπορούσε να αποτελεί απλώς μια δυνατότητα στις παρεμβάσεις στους αρχαιολογικούς χώρους, καθότι λόγω της φύσεώς της η ολογραμματική ερμηνευτική παρουσίαση δεν είναι αναγκαστική. Δεν συνιστά κανενός είδους υλική υπόσταση, την οποία ο θεατής δεν θα μπορούσε να την αποφύγει, εάν το επιθυμούσε.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Οι παρουσιάσεις αυτού του είδους αποτελούν μια εναλλακτική μουσειολογική πρόταση, που δεν αλλοιώνει καθόλου την προτεινόμενη κατά τα λοιπά συμβατική μουσειολογική λύση.

Άλλωστε, προσγράφεται στα θετικά τούτης της μουσειολογικής άποψης το γεγονός ότι η τεχνολογία αυτού του είδους επιτρέπει αφ' ενός την αξιοποίηση των σημερινών και αφ' ετέρου την αφομοίωση των μελλοντικών επιστημονικών απόψεων, που η αρχαιολογική έρευνα θα φέρει σε φως, ταχύτατα και αζημίως για το μνημείο.

Δεν προβαίνουμε σε κανενός είδους αποκαταστάσεις πάνω στο αυθεντικό σώμα του μνημείου. Όποιες, είτε ανασκαφικές είτε θεωρητικές, μελλοντικές προσεγγίσεις του συγκεκριμένου αρχαιολογικού θέματος υπάρξουν, θα μπορούν εύκολα να ενσωματωθούν στην εκάστοτε (up to date) ολογραμματική ερμηνευτική παρουσίαση, που θα προσφέρεται στην εναέρια διαδρομή μέσω της τεχνολογίας.

Η εις βάθος γνώση του μουσειογραφούμενου αντικειμένου, που διαθέτουν πάντα οι ειδικοί επιστήμονες των μνημείων αυτών, είναι το απαραίτητο εφόδιο, το οποίο μπορεί να δώσει το μέτρο της επάρκειας σε κάθε είδους ερμηνευτική παρουσίαση ούτως, ώστε ο θεατής να φεύγει από μια τέτοια (virtual reality) παρουσίαση προβληματισμένος και όχι απορημένος.

Σε κάθε περίπτωση πάντως, τα χρησιμοποιούμενα τεχνολογικά μέσα πρέπει να λειτουργούν επικουρικά και να μην προβάλλονται εις βάρος των ίδιων των συλλογών, γιατί στις ακραίες περιπτώσεις, που πολυμέσα χρησιμοποιούνται καταχρηστικά και δεν συνυπάρχουν αρμονικά με τις συλλογές, προκαλείται σύγχυση και δημιουργούνται ψευδαισθήσεις στους επισκέπτες.

Η ερμηνευτική παρουσίαση των ελλειπόντων τμημάτων των μνημείων στο κοινό προϋποθέτει ιδιαίτερη μουσειολογική μέριμνα.

Στις μέρες μας είναι πλέον δυνατό, αλλά με την πρόβλεψη περίσκεψη, να προσφεύγουμε στην τεχνολογία για μια λελογισμένη υποκατάσταση της απολεσθείσας πραγματικότητας των μνημείων ή χώρων που χάθηκαν ή αλλοιώθηκαν.

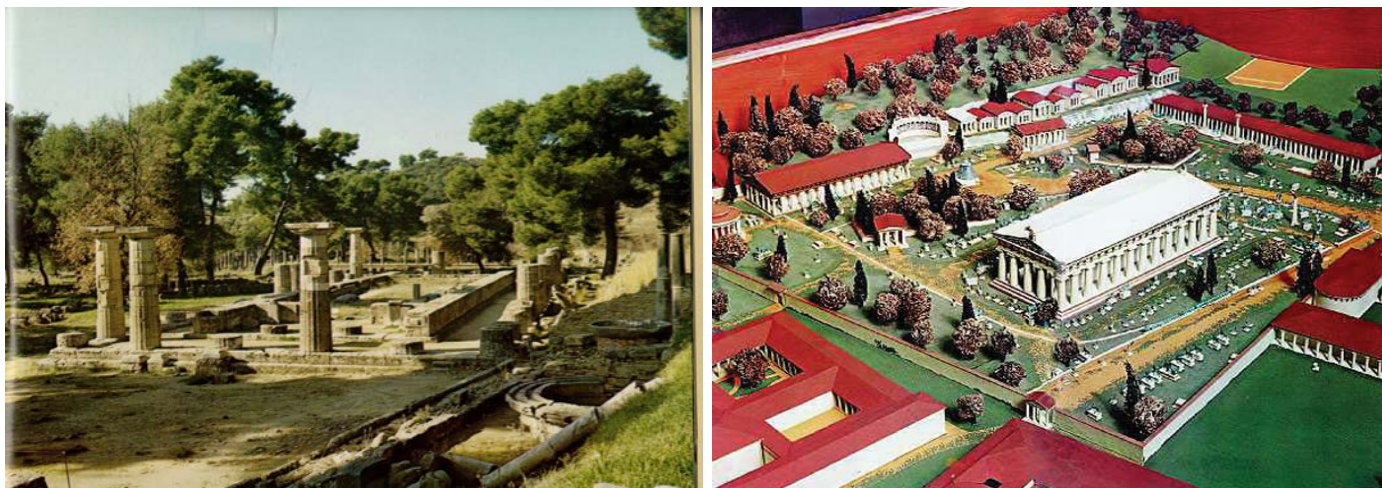
Κατ' αυτόν τον τρόπο η διατήρηση της ιστορικής μνήμης είναι πολλαπλή:

- i) δεν θίγεται κατ' ουδένα τρόπο η ακεραιότητα και η αυθεντικότητα της φυσικής υπόστασης των μνημείων.
- ii) διατηρείται αλώβητη η ιστορικότητα των ερειπίων, την ώρα που μεταγγίζεται ταχύτατα και με σαφήνεια η ιστορική γνώση, ενώ όλοι μας προκαλούμεθα μέσω του εκτεταμένου διαδραστικού περιβάλλοντος των υπαίθριων αρχαιολογικών μουσείων να αξιολογήσουμε εκ νέου τη δημιουργία του παρελθόντος, δηλαδή την πολιτιστική μας κληρονομιά, να την επαναπροσδιορίσουμε στο παρόν και να βρούμε τρόπους μετατροπής της σε κινητήρια δύναμη για το μέλλον.

Πάντως, όπως και να έχουν τα πράγματα, ο κανόνας που πρέπει να ακολουθείται πιστά είναι αυτός της τήρησης του μέτρου, ώστε η πραγματοποίηση του διδακτικού και ψυχαγωγικού ρόλου της μουσειακής παρουσίασης να είναι επιτυχής και μέσα στο επιτρεπτό πλαίσιο της λειτουργίας ενός χώρου κύρους, όπως είναι τα μουσεία.

Εν κατακλείδει,

στις μέρες μας είναι πλέον δυνατό, αλλά με την πρέπουσα περίσκεψη, να **προσφεύγουμε στην τεχνολογία για μια λελογισμένη υποκατάσταση της ελλείπουσας πραγματικότητας** των μνημείων ή χώρων που χάθηκαν ή αλλοιώθηκαν, εφόσον έτσι το μνημείο δεν είναι δυνατόν να βλαφθεί.

Η προσφυγή, λοιπόν, στη σύγχρονη τεχνολογία είναι **θεμιτή**, όταν οι δυνατότητες πρόσβασης στο αυθεντικό αντικείμενο είναι περιορισμένες λόγω καταστροφής, απώλειας ή εν πάση περιπτώσει αδυναμίας έκθεσής του.

Όπου δεν είναι δυνατή η άμεση επαφή, ας φθάνει τουλάχιστον η γνώση, δεδομένου ότι συχνά τα αρχαιολογικά κατάλοιπα στη χώρα μας εμφανίζουν πτωχή διατήρηση.

B) Εναλλακτική Πληροφόρηση

Η εναλλακτική πληροφόρηση αφορά τα πάσης φύσεως συμφραστικά μέσα που επιστρατεύονται από τους μουσειολόγους προκειμένου να συμβάλουν στην πληρέστερη ψυχαγωγική και παιδευτική ενημέρωση όλων των ομάδων Επισκεπτών. Σε σχέση με τη χρήση των πολυμέσων, θα ήταν χρήσιμο να παρουσιασθεί ένα δείγμα γραφής (που αφορά στο στάδιο ανάλυσης του μουσειολογικού σεναρίου).

Συγκροτώντας, ειδικότερα, την γενική μουσειολογική πρόταση για την ηλεκτρονική παρουσίαση ενός συγκεκριμένου αρχαιολογικού χώρου (ας πούμε του Μυκηναϊκού Μεγάρου της Πύλου), από πλευράς αρχαιολογικών στοιχείων θα μπορούσαμε να διακρίνουμε τρία, κατ' αρχήν, βασικά επίπεδα σχετικής πληροφόρησης:

- 1) **ΓΕΝΙΚΕΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ,**
- 2) **ΕΙΔΙΚΕΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ,** και
- 3) **ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ.**

Υποθετικά και για κάθε ένα από αυτά τα τρία ανωτέρω πεδία 1, 2, και 3 θα σας παρουσιάσουμε σε πολύ γενικές γραμμές το είδος των αρχαιολογικών πληροφοριών που θα προσφέρονταν.

Επί παραδείγματι θα επιλέγαμε την συγκριτική παρουσίαση με ψηφιακά μέσα (αναπαραστάσεις κ.λπ.) πληροφοριών σε τόπο και σε χρόνο.

Κυρίως οι πληροφορίες αυτές θα ήσαν, i. γεωγραφικού
ii. αρχαιολογικού
iii. Ιστορικού περιεχομένου.

Βεβαίως, ευπρόσδεκτες θα ήσαν και άλλες κατηγορίες συναφών πληροφοριών, εάν υπάρχουν.

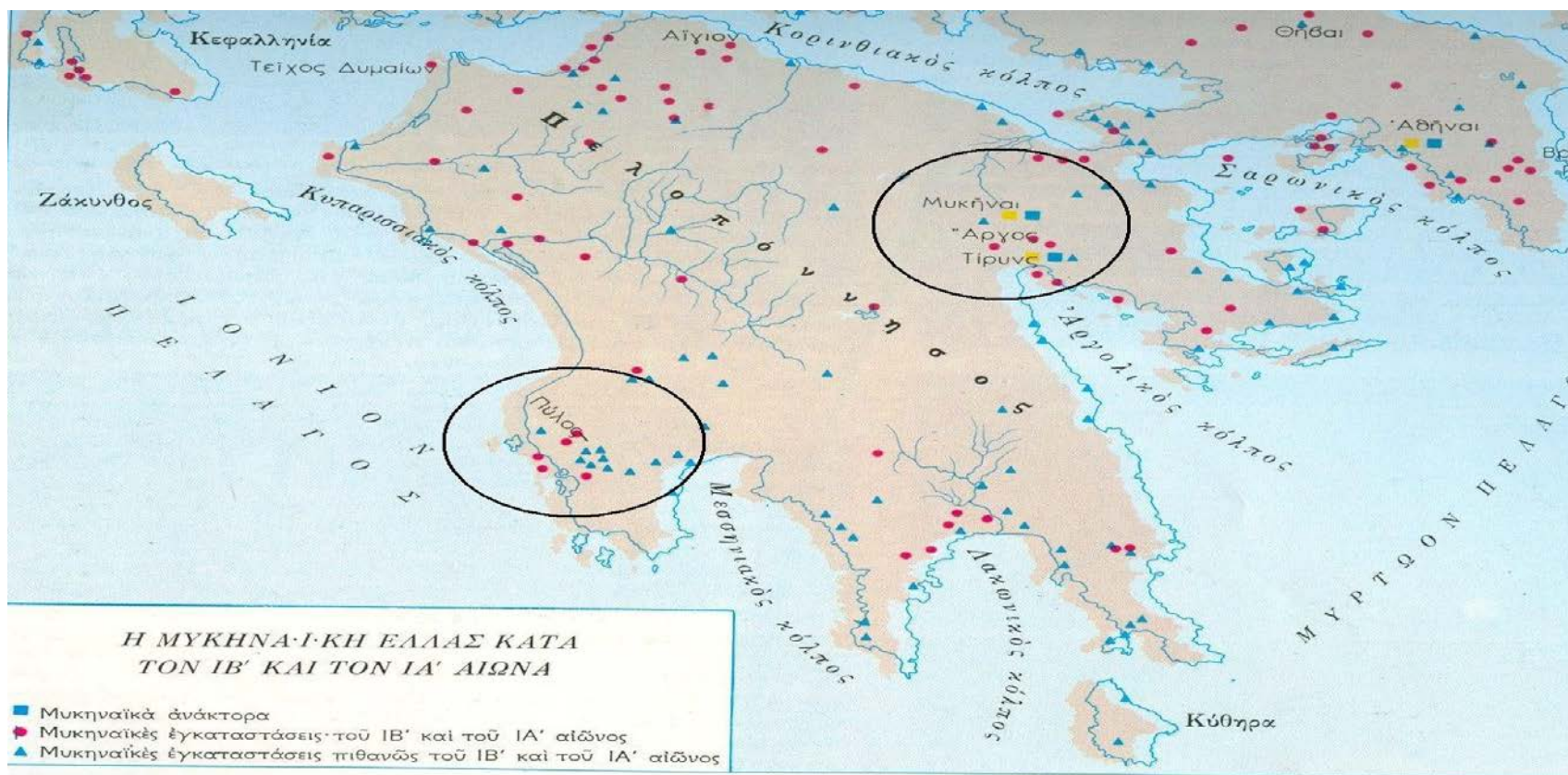
1) ΓΕΝΙΚΕΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

Πάντοτε, όπως όλοι γνωρίζουμε, ιδιαίτερα όμως, σε μια αρχαιολογική παρουσίαση σαν αυτή ενός «υπαίθριου μουσείου», προβλέπονται διάφορα επίπεδα επικοινωνίας με το κοινό και προσφέρονται διάφορα επίπεδα κατανόησης ούτως, ώστε να καλύπτονται όσο το δυνατόν περισσότερες κοινωνικές ομάδες θεατών.

ι. Γεωγραφικές πληροφορίες

Μεταξύ άλλων για να προσδιορισθεί τοπικά (απόσταση από το κέντρο – Μυκήνες, απόσταση από την Αθήνα, κ.λπ.) ο συγκεκριμένος αρχαιολογικός χώρος θα ήταν χρήσιμο να παρουσιασθεί ένα αρχαιολογικά ενημερωμένο

ΟΔΟΙΠΟΡΙΚΟ

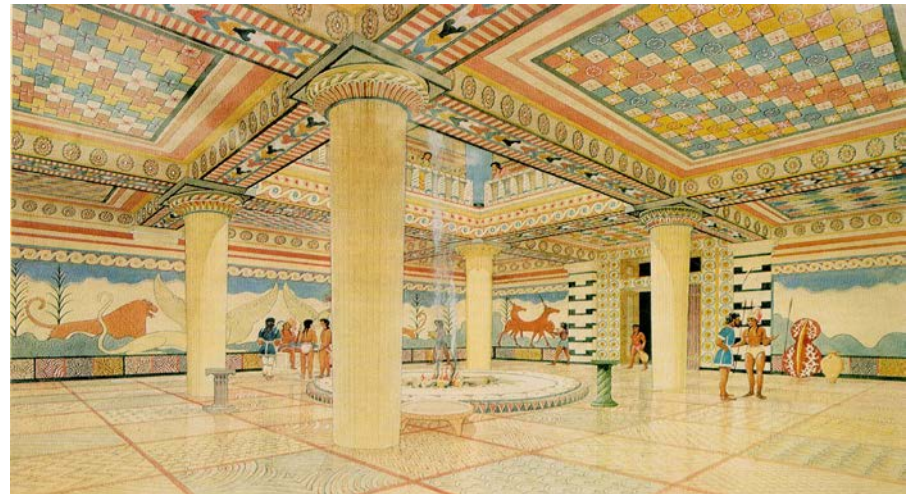
ii. Αρχαιολογικές Πληροφορίες

Θα ήταν πολύ χρήσιμη η συγκριτική παρουσίαση του συγκεκριμένου χώρου από πλευράς υφιστάμενης κατάστασης σε αντιπαραβολή με την αναπαράστασή του κατά την εποχή της ακμής ή της καταστροφής του, όπως:

ΜΕΓΑΡΟ ΠΥΛΟΥ

ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΑΠΟΨΗ ΑΙΘΟΥΣΑΣ ΘΡΟΝΟΥ

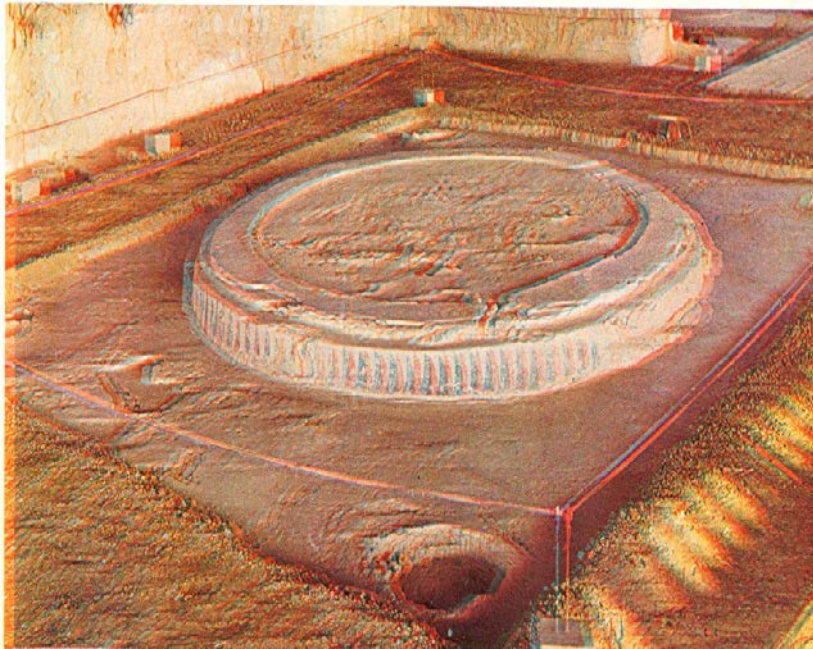

ΑΝΑΠΑΡΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΑΙΘΟΥΣΑΣ ΤΟΥ ΘΡΟΝΟΥ

καθώς και

ΜΕΓΑΡΟ ΠΥΛΟΥ

ΕΙΔΙΚΗ ΛΕΠΤΟΜΕΡΕΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΕΣΤΙΑΣ
ΑΙΘΟΥΣΑΣ ΘΡΟΝΟΥ

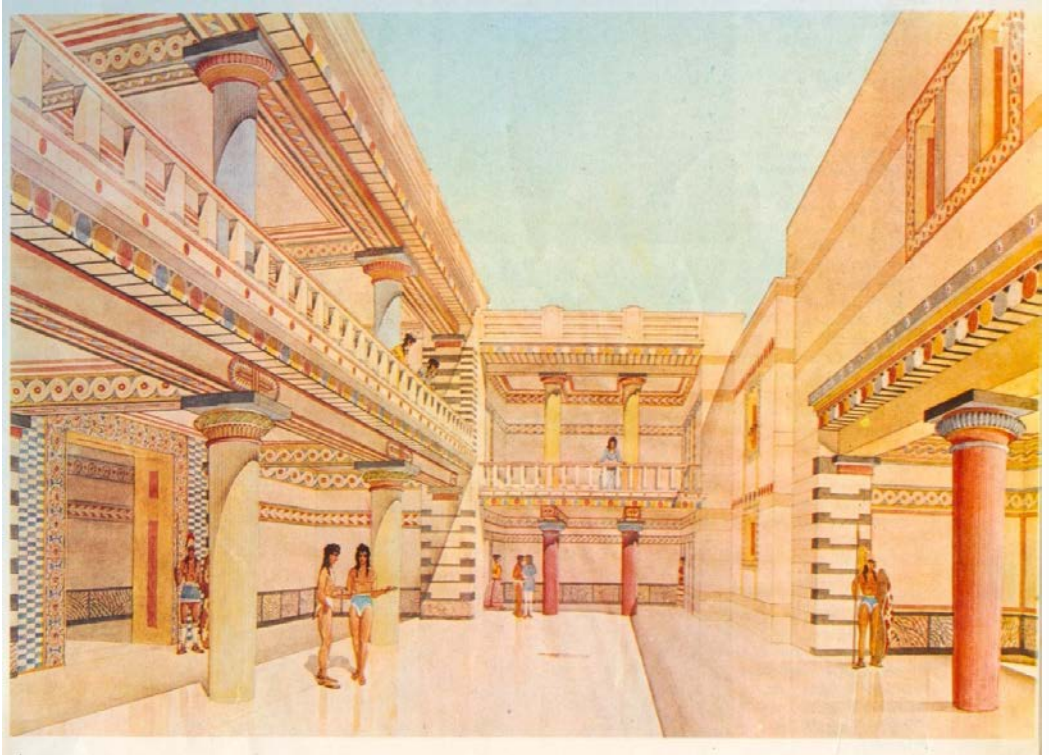
ΤΟΙΧΟΓΡΑΦΙΑ ΑΙΘΟΥΣΑΣ ΘΡΟΝΟΥ

καθώς και

ΜΕΓΑΡΟ ΠΥΛΟΥ

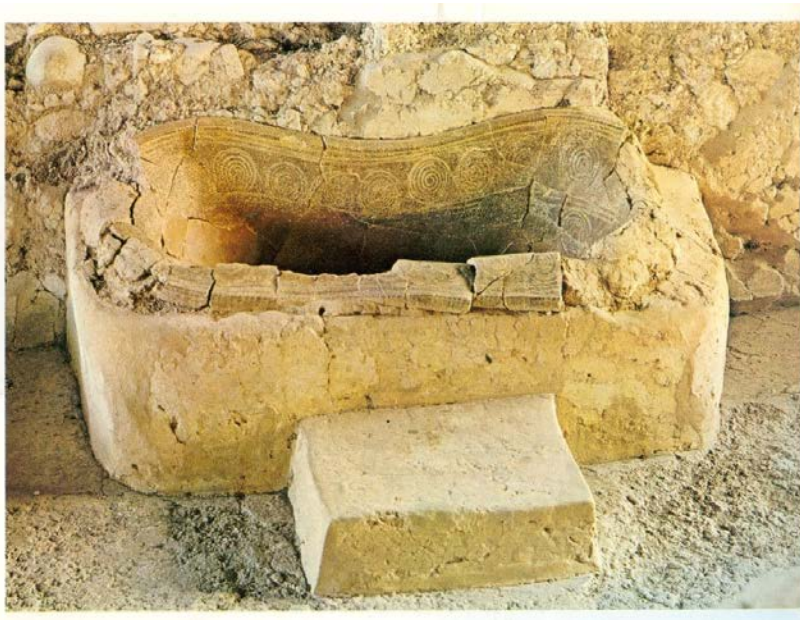
ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΑΠΟΨΗ ΠΤΕΡΥΓΑΣ ΜΕΓΑΡΟΥ

ΑΝΑΠΑΡΑΣΤΑΣΗ ΠΤΕΡΥΓΑΣ ΜΕΓΑΡΟΥ

καθώς και

ΜΕΓΑΡΟ ΠΥΛΟΥ

ΛΟΥΤΗΡΑΣ ΠΤΕΡΥΓΑΣ ΛΕΓΟΜΕΝΗΣ ΒΑΣΙΛΙΣΣΑΣ

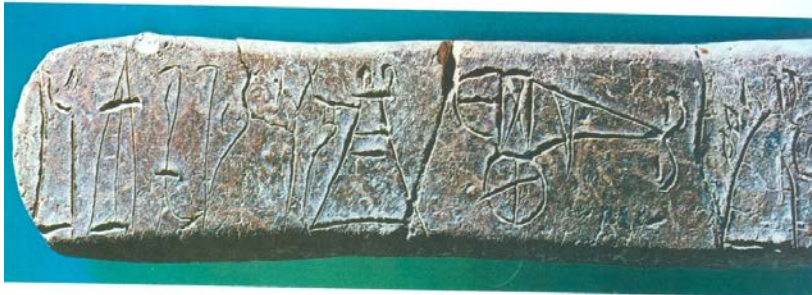
ΤΟΙΧΟΓΡΑΦΙΑ ΠΤΕΡΥΓΑΣ ΜΕΓΑΡΟΥ

iii. Ιστορικές Πληροφορίες

Θα ήταν χρήσιμο μεταξύ άλλων να παρουσιασθούν οι γραπτές πηγές της περιόδου εκείνης (Πινακίδες Γραμμικής Γραφής Β'), οι οποίες μάλιστα βρέθηκαν μέσα σε πτέρυγα των ανακτόρων αυτών, όπως:

ΜΕΓΑΡΟ ΠΥΛΟΥ

ΛΟΓΧΟΕΙΔΗΣ ΠΙΝΑΚΙΔΑ ΓΡΑΜΜΙΚΗΣ ΓΡΑΦΗΣ Β
ΠΤΕΡΥΓΑΣ ΑΡΧΕΙΩΝ

ΣΕΛΙΔΟΜΟΡΦΗ ΠΙΝΑΚΙΔΑ ΓΡΑΜΜΙΚΗΣ Β
ΠΤΕΡΥΓΑΣ ΑΡΧΕΙΩΝ

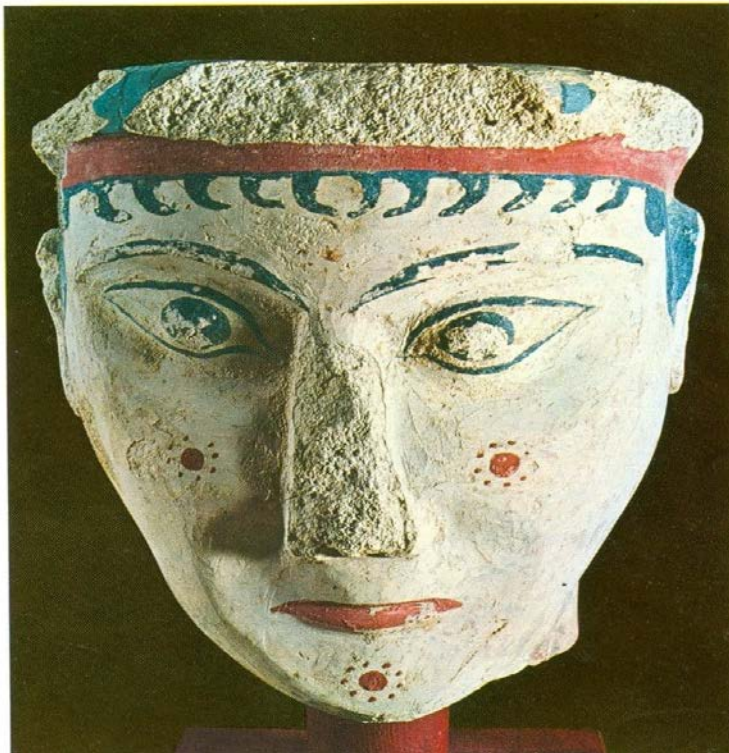
Εκτός αυτού του είδους των γενικών αρχαιολογικών πληροφοριών, μία δεύτερη περισσότερο λεπτομερής ομάδα πληροφοριών είναι απαραίτητη. Οι πληροφορίες αυτές θα πλούτιζαν την παιδευτική διάσταση του εν λόγω αρχαιολογικού χώρου, και βεβαίως θα απευθύνονταν σε αναβαθμισμένο – και με μεγαλύτερο ενδιαφέρον και γνώσεις – κοινό. Οι πληροφορίες αυτές στοχεύουν να τοποθετήσουν πληρέστερα τον επισκέπτη σε τόπο και σε χρόνο.

2) ΕΙΔΙΚΕΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

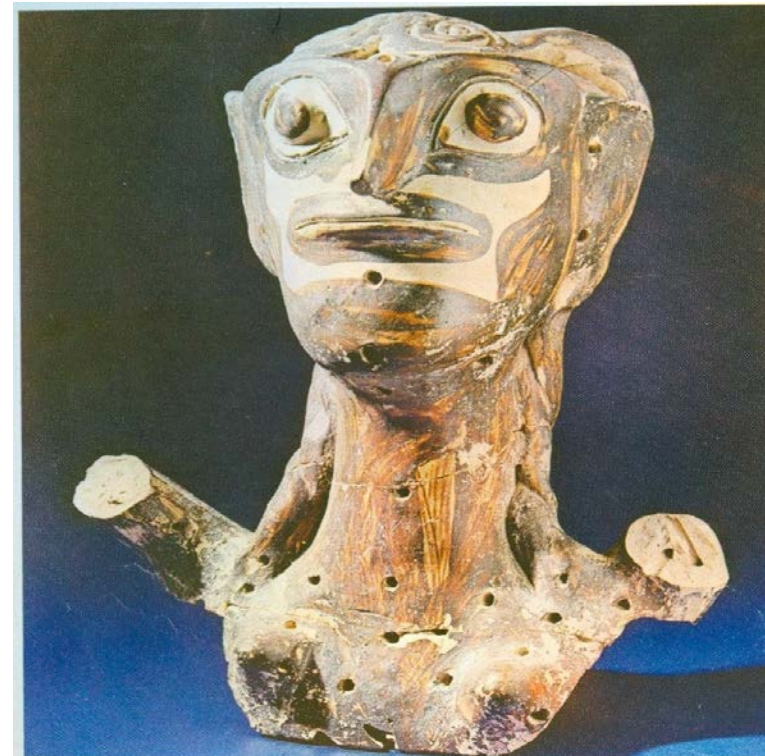
Στο παραπάνω επίπεδο πληροφόρησης, θεωρούμε ότι πρέπει να εισαγάγουμε συγκριτικά στοιχεία για επί μέρους εκφράσεις του βίου των Μυκηναίων, όπως π.χ. η καλλιτεχνία και η γραφή, και μάλιστα, σε χρόνο (ακμή – παρακμή) και σε χώρο (κέντρο Μυκήνες – περιφέρεια Πύλος), όπως φερ' ειπείν:

ΜΥΚΗΝΑΪΚΗ ΕΠΟΧΗ (συγκριτικά παραδείγματα)

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΗΜΑ ΑΚΜΗΣ (Μυκήνες)

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΗΜΑ ΠΑΡΑΚΜΗΣ (Μυκήνες)

καθώς και

ΜΥΚΗΝΑΪΚΗ ΕΠΟΧΗ (συγκριτικά παραδείγματα)

Θρησκευτικά Αντικείμενα

ΑΠΟ ΤΙΣ ΜΥΚΗΝΕΣ (κέντρο)

ΑΠΟ ΤΗ ΦΥΛΑΚΩΠΗ (περιφέρεια)

καθώς και

ΜΥΚΗΝΑΪΚΗ ΕΠΟΧΗ (συγκριτικά παραδείγματα)

Τοιχογραφίες

ΜΥΚΗΝΕΣ (κέντρο)

ΤΥΡΙΝΘΑ (πλησίον κέντρου)

ΠΥΛΟΣ (περιφέρεια;)

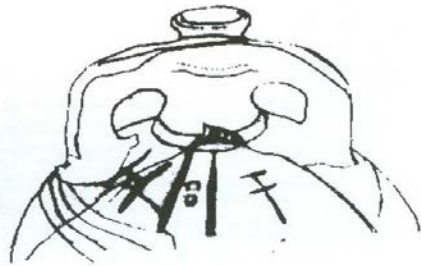

καθώς και

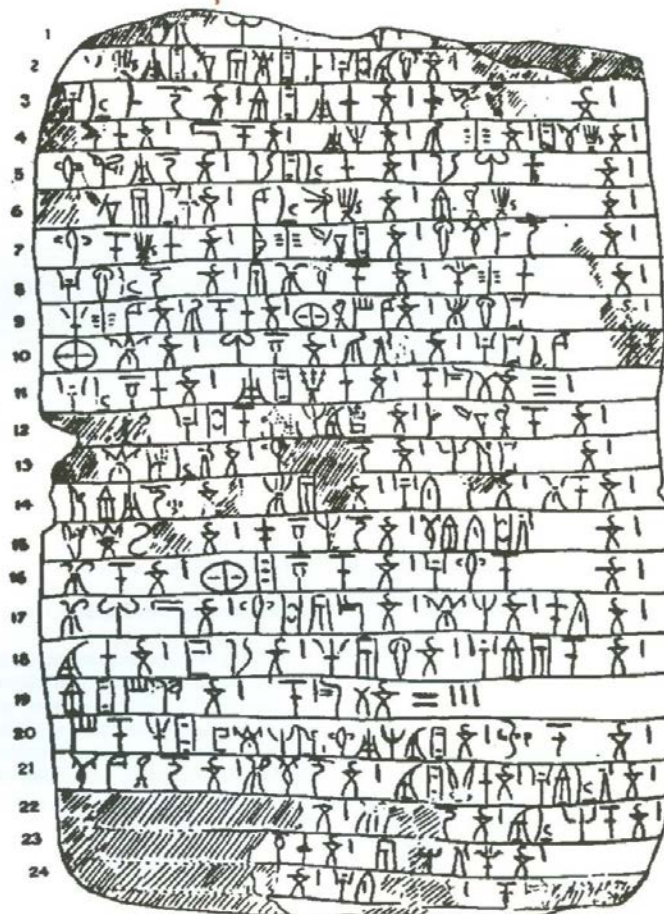
ΜΥΚΗΝΑΪΚΗ ΕΠΟΧΗ (συγκριτικά παραδείγματα)

Γραμμική Γραφή Β΄

ΕΝΕΠΙΓΡΑΦΑ ΑΓΓΕΙΑ

Η ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΗ ΣΕΛΙΔΟΜΟΡΦΗ ΠΙΝΑΚΙΔΑ

καθώς και

ΑΛΛΕΣ ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΚΕΣ ΓΡΑΦΕΣ (συγκριτικά παραδείγματα)

ΔΙΣΚΟΣ ΦΑΙΣΤΟΥ

ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΚΩΝ ΓΡΑΦΩΝ

ΙΕΡΟΓΛΥΦΙΚΑ	ΓΡΑΜΜΙΚΗ Α	ΓΡΑΜΜΙΚΗ Β	ΙΕΡΟΓΛΥΦΙΚΑ	ΓΡΑΜΜΙΚΗ Α	ΓΡΑΜΜΙΚΗ Β

Τέλος, στο πλαίσιο της πολυπαραμετρικής Παρουσίασης των αντικειμένων που προϋποθέτει την πολυεπίπεδη Ερμηνεία τους και προκειμένου να καλυφθούν οι απαιτήσεις ενός ακόμη πιο αναβαθμισμένου κοινού, η σύγχρονη Τεχνολογία προσπορίζει και περαιτέρω μέσα για:

3) ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ

Σε σχέση πάντοτε με το Μυκηναϊκό ΜΕΓΑΡΟ της ΠΥΛΟΥ η αρχαιολογική έρευνα έχει φέρει σε φως καινούργιες και αρκετά εντυπωσιακές νέες πληροφορίες, που καλόν (αλλά και εφικτό, πλέον) θα ήταν να περιληφθούν στη συνολική Μουσειολογική Παρουσίαση της συγκεκριμένης αρχαιολογικής ανασκαφής.

Η ολοκληρωμένη παρουσίαση του αρχαιολογικού χώρου πρέπει να συμπληρωθεί με **συγκριτικά παραδείγματα** από τις πλέον πρόσφατες επιστημονικές ανακαλύψεις.

Αυτού του είδους οι πληροφορίες στοχεύουν να παρουσιάσουν συγκριτικά, τη συσχέτιση των:

- i) κλασσικών (παραδεδεγμένων επιστημονικά) πληροφοριών σε σχέση με τις
- ii) σύγχρονες (state of the art) πληροφορίες τις σύγχρονικής επιστημονικής έρευνας που αφορούν τον συγκεκριμένο μουσειακό (αρχαιολογικό) χώρο.

Επί παραδείγματι:

i) η κλασσική συγκριτική παρουσίαση του αρχαιολογικού χώρου

ΜΥΚΗΝΑΪΚΟ ΜΕΓΑΡΟ ΠΥΛΟΥ

**ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΣ
ΧΩΡΟΣ ΣΗΜΕΡΑ**

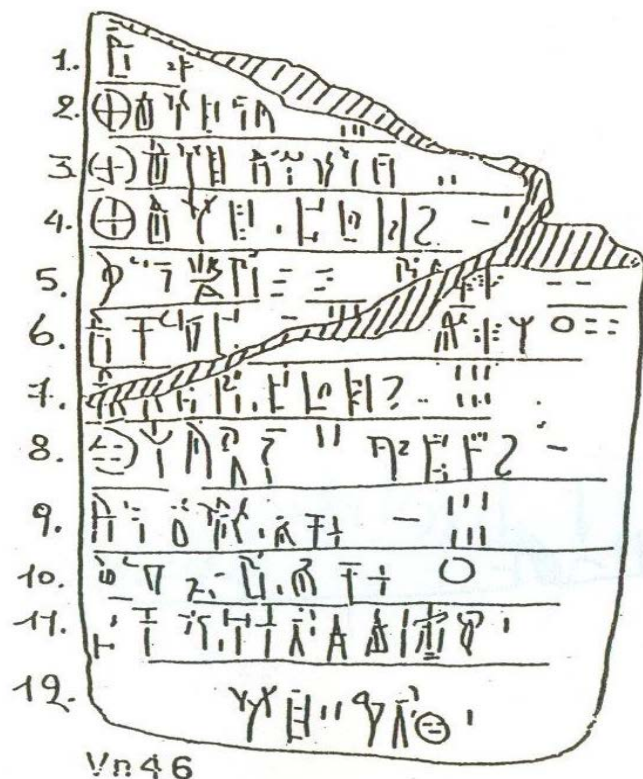

**ΑΝΑΠΑΡΑΣΤΑΣΗ
ΜΕΓΑΡΟΥ ΠΥΛΟΥ**

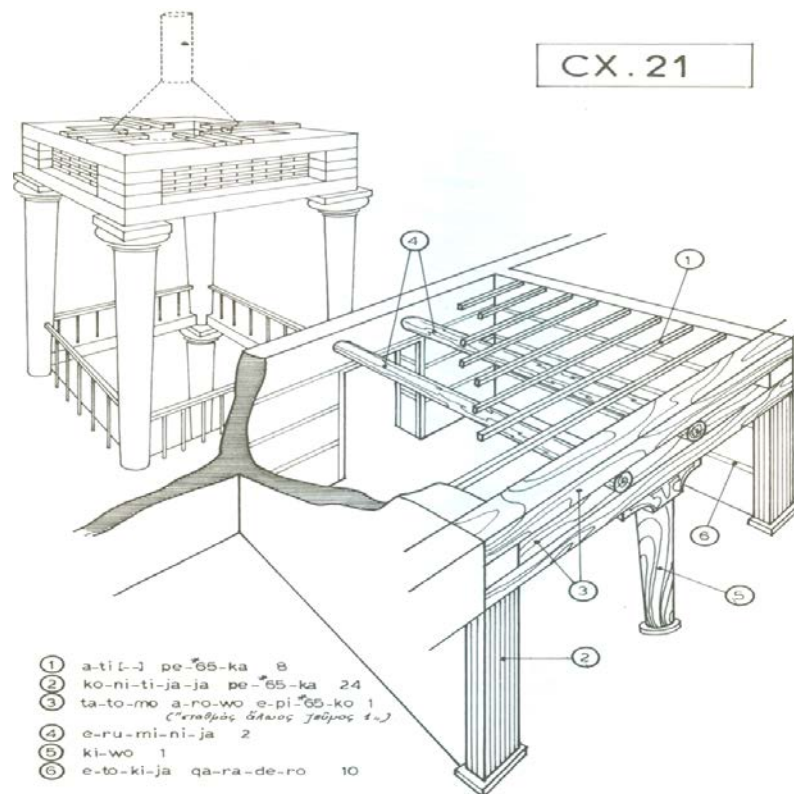
πρέπει να συμπληρωθεί (σε συγκριτική παρουσίαση) με όλες τις
 ii) πρόσφατες πληροφορίες της επιστημονικής έρευνας, που σχετίζονται με τον συγκεκριμένο αρχαιολογικό χώρο, όπως επί παραδείγματι οι εξής:

ΜΥΚΗΝΑΪΚΟ ΜΕΓΑΡΟ ΠΥΛΟΥ (αίθουσα θρόνου)

ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΗ ΠΙΝΑΚΙΔΑ ΜΕΓΑΡΟΥ
 (πινακίδα Vn46)

ΑΝΑΣΥΝΘΕΣΗ ΟΡΟΦΗΣ ΜΕΓΑΡΟΥ
 (από πινακίδα Vn46)

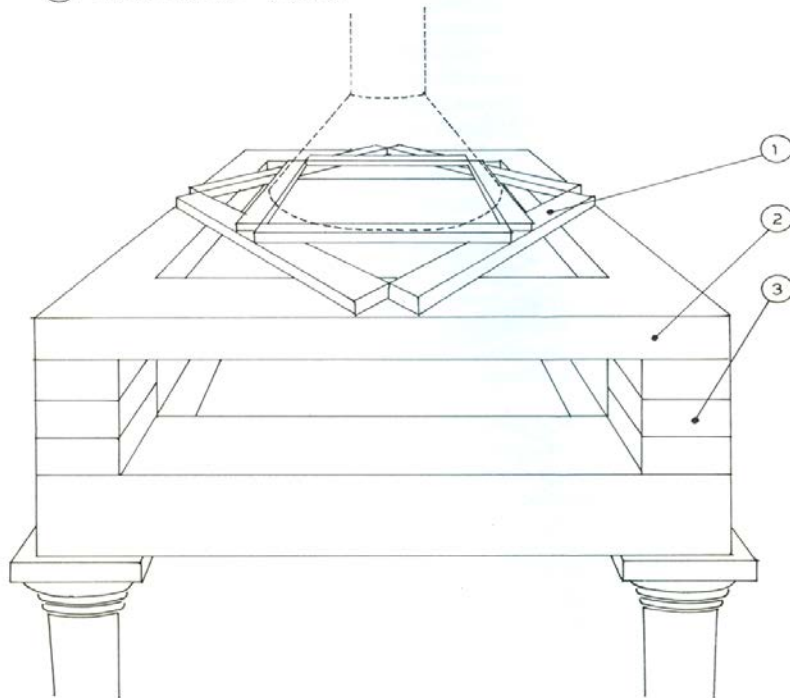
καθώς και

ΜΥΚΗΝΑΪΚΟ ΜΕΓΑΡΟ ΠΥΛΟΥ (αίθουσα θρόνου)

ΑΝΑΣΥΝΘΕΣΗ ΚΑΠΝΙΑΣ (ΚΑΠΝΟΔΟΧΟΥ)
(μέσα από πινακίδα Vn46)

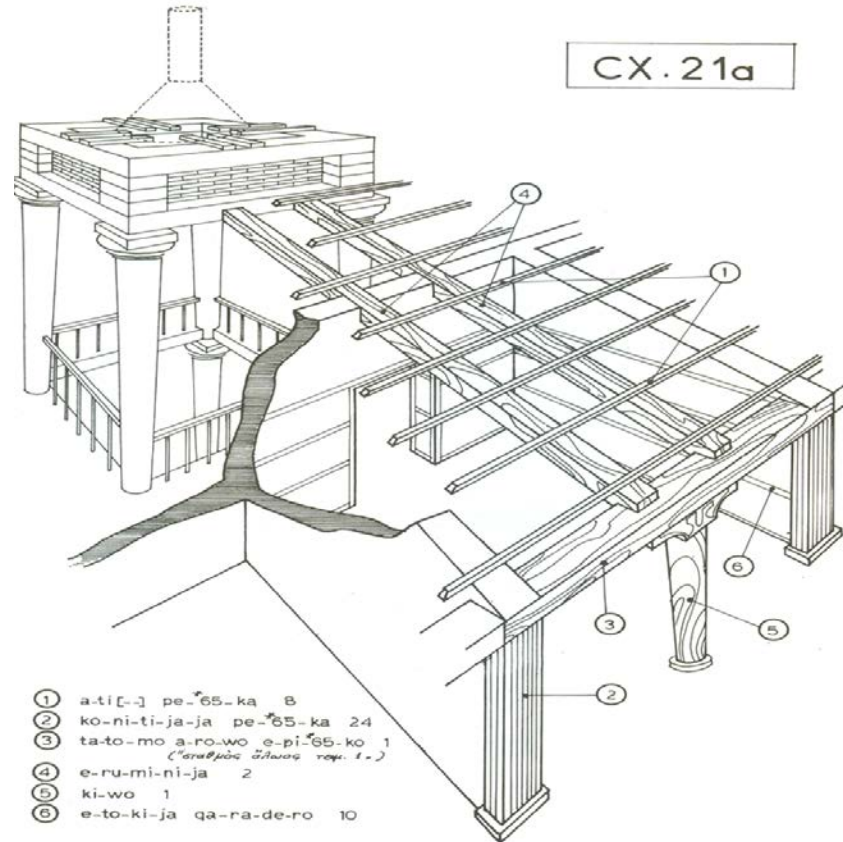
Ka-pi-ni-ja

- ① a-ti-ja 8(2x4)
- ② e-ru-mi-ni-ja 4
- ③ ta-ra-nu-we 12(3x4)

ΑΝΑΣΥΝΘΕΣΗ ΟΡΟΦΗΣ ΜΕΓΑΡΟΥ
(μέσα από πινακίδα Vn46)

CX.21a

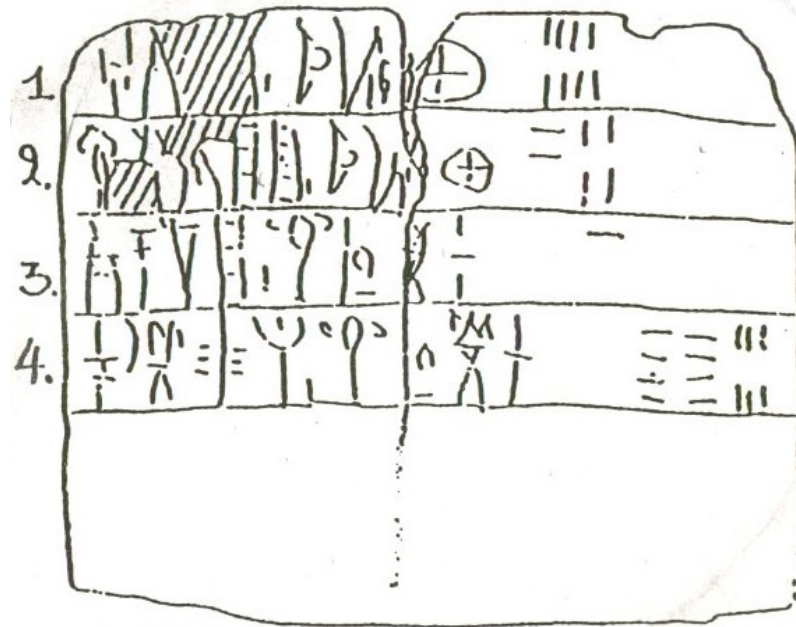

- ① a-ti[-] pe-^{*}65-ka 8
- ② ko-ni-ti-ja-ja pe-^{*}65-ka 24
- ③ ta-to-mo a-ro-wo e-pi-^{*}65-ko 1
(*σταθμός στήλης του 1.*)
- ④ e-ru-mi-ni-ja 2
- ⑤ ki-wo 1
- ⑥ e-to-ki-ja qa-ra-de-ro 10

καθώς και

ΜΥΚΗΝΑΪΚΟ ΜΕΓΑΡΟ ΠΥΛΟΥ (πρόπυλο ανακτόρου)

ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΗ ΠΙΝΑΚΙΔΑ ΜΕΓΑΡΟΥ
(πινακίδα Vn 879)

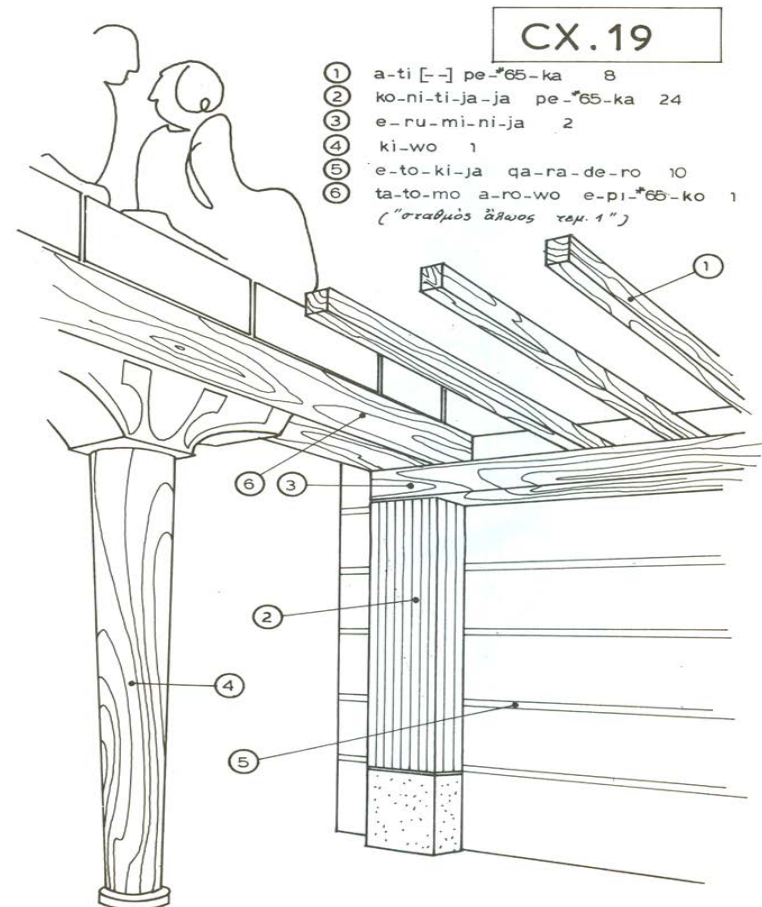
Vn 879

Vn 879

vacaf

1	𐀓𐀗𐀓 𐀓. 𐀓𐀗𐀓	𐀓𐀓𐀓
2	𐀓𐀗𐀓𐀗𐀓. 𐀓𐀗𐀓	𐀓𐀓
3	𐀓. 𐀓𐀗𐀓. 𐀓𐀗𐀓	—
4	𐀓. 𐀓𐀗𐀓. 𐀓𐀗𐀓	𐀓𐀓𐀓

ΑΝΑΣΥΝΘΕΣΗ ΠΥΛΙΑΚΟΥ ΠΡΟΠΥΛΟΥ
(μέσα από την πινακίδα Vn 879)

CX.19

- ① a-ti [-] pe-^{*65}-ka 8
- ② ko-ni-ti-ja-ja pe-^{*65}-ka 24
- ③ e-ru-mi-ni-ja 2
- ④ ki-wo 1
- ⑤ e-to-ki-ja qa-ra-de-ro 10
- ⑥ ta-to-mo a-ro-wo e-pi-^{*65}-ko 1
(“σταθμός άλλως τμή. 1”)

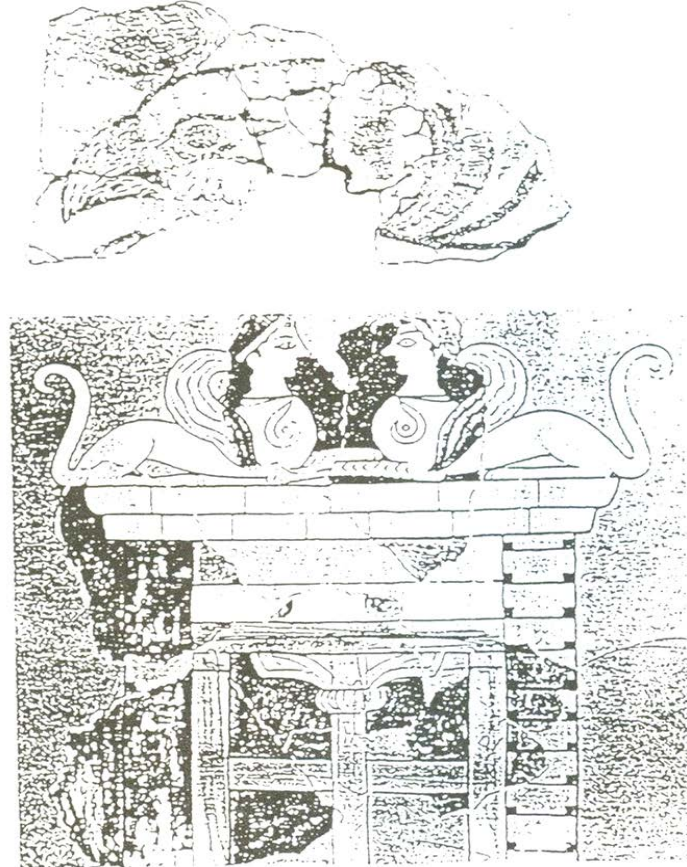
σε συγκριτική παράθεση με

ΜΥΚΗΝΑΪΚΗ ΕΠΟΧΗ (άλλα συγκριτικά αρχαιολογικά παραδείγματα)

ΠΥΛΗ ΤΩΝ ΜΥΚΗΝΩΝ

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ ΝΩΠΟΓΡΑΦΙΩΝ ΠΥΛΟΥ

Συμπεράσματα

Όπως βλέπουμε, ως μουσειολόγοι μπορούμε να προχωρούμε με τη βοήθεια των επιμελητών σε μουσειολογικές προτάσεις που απαντούν σε ερωτήματα όπως:

Τι θα περιείχε μια παρουσίαση για

- α) γενική αρχαιολογική πληροφόρηση
- β) ειδική αρχαιολογική πληροφόρηση
- γ) εξειδικευμένη αρχαιολογική προσέγγιση

Όμως, για τις μεθόδους παρουσίασης όσων θα αποφασίζαμε να προσφέρουμε σε κάθε μία από τις κατηγορίες των πιθανών επισκεπτών μας

- α) παιδιά
- β) ενήλικους
- γ) ειδικούς

δώσαμε μόνο γενικόλογες απαντήσεις. Και τούτο διότι, ειδικώς για την πρώτη αλλά και για τη δεύτερη κατηγορία επισκεπτών, θεωρούμε απαραίτητη τη συμβολή ειδικού Μουσειοπαιδαγωγού και όχι μόνον των άλλων δύο ειδικοτήτων του (Επιμελητή και του Μουσειολόγου). Η αξιοποίηση των Αρχαιολογικών χώρων, των Μνημείων και των Μουσείων, συνιστά συλλογικό έργο, και προϋποθέτει ομαδική εργασία.

Επομένως,

με την παραπάνω εργασία, προτείνουμε τη μουσειολογική παρουσίαση στο ευρύ κοινό όλων των επιστημονικών στοιχείων συμπεριλαμβανομένων και των πλέον προσφάτων, **πάντα με τη βοήθεια των ειδικών επιμελητών του Μουσείου**. Το «μουσειακό γίνεσθαι» πάντα στηριζόταν στην ομαδική εργασία, αλλά τώρα με την παρεμβολή της Ψηφιακής Τεχνολογίας συνιστά, πλέον, ένα κατ' εξοχήν συλλογικό έργο.

Όπως στο ανωτέρω παράδειγμά μας, έτσι και σε όλες μας τις παρουσιάσεις, οι Μουσειολόγοι θα πρέπει να έχουν κατά νου ότι, εφόσον οι κύριες διαστάσεις της μουσειακής λειτουργίας είναι η έρευνα, η παιδεία και η ψυχαγωγία, γι' αυτό απαραίτητως θα πρέπει να θεραπεύονται και οι τρεις μαζί συγχρόνως από τις αντίστοιχες ειδικότητες, σε όλες τις Εκθεσιακές δράσεις.

Άλλωστε, όπως προαναφέραμε:

Τη Μουσειοπαιδαγωγική θεωρούμε ότι δεν την αφορά μόνον ο σχεδιασμός εκπαιδευτικών προγραμμάτων –εντός ή εκτός Μουσείου– αλλά μία πιο ολοκληρωμένη προσέγγιση της μουσειακής εμπειρίας –ως μαθησιακής εμπειρίας– σε διαφορετικά επίπεδα και για ποικίλες ομάδες ανθρώπων, περιλαμβανομένων κι εκείνων που δεν θα επισκεφθούν, ίσως, ποτέ ένα Μουσείο.

Σε όλες πάντως τις περιπτώσεις κατά την Ερμηνευτική Παρουσίαση μιας Έκθεσης θα πρέπει απαραίτητως να υπεισέρχεται και η ψυχαγωγική διάσταση της μουσειακής εμπειρίας. Δεν θα πρέπει να λησμονούν ότι οι Μουσειολόγοι, σκοπεύουν αρχικά στο θυμικό για να φθάσουν τελικά στο γνωστικό πεδίο του επισκέπτη και κατ' αυτό τον τρόπο να τον διδάξουν ψυχαγωγώντας τον.